

Ú s t e c k ý k r a j

Strategie rozvoje průmyslu a malého a středního podnikání Ústeckého kraje

Analytická a syntetická část

září 2003

Zpracovatel:

RRA ÚK, a.s., Budovatelů 2830, 434 37 Most
Telefon: 476 206 538, Fax: 476 706 331
e-mail: rra@rra.cz, <http://www.rra.cz>

Obsah

Úvod	1
1 Hospodářství ÚK	5
1.1 Úvodní charakteristika ÚK	5
1.2 Podnikatelské prostředí	7
1.3 Sociální prostředí	9
1.4 Životní prostředí	10
1.5 Infrastruktura	11
1.6 Image Ústeckého kraje	12
2 Průmyslová výroba v ÚK	13
2.1 Analýza	13
2.1.1 Úvod do problematiky	13
2.1.2 Analýza stavu a vývoje průmyslu	13
2.1.3 Průmyslový potencionál	18
2.1.4 Připravenost podniků na vstup do EU	21
2.1.5 Hlavní ukazatele průmyslu ČR ve srovnání s průměrem 15 členů EU	21
2.2 Podpora	22
2.3 SWOT analýza – průmyslová výroba	24
2.4 Strategický cíl, priority a opatření	26
2.5 Prognózy vývoje průmyslu	30
3 Zpracovatelský průmysl ÚK	32
3.1 Analýza	33
3.1.1 Pozice zpracovatelského průmyslu v ÚK a ČR	33
3.1.2 Rozvojový potencionál zpracovatelského průmyslu	34
3.2 SWOT analýzy	38
3.3 Strategické cíle, priority a opatření	41
3.4 Podpora rozvoje zpracovatelského průmyslu	47
3.5 Prognózy vývoje zpracovatelského průmyslu	49
4 Inovační strategie ÚK	52
4.1 Analýza	52
4.1.1 Úvod do problematiky	52
4.1.2 Vývoj inovací v ČR a ÚK	53
4.1.3 Regionální inovační rozdíly	54
4.1.4 Analýza pro území ÚK	55
4.1.5 Pozice ÚK v oblasti inovací v ČR	60
4.2 SWOT analýzy	61
4.3 Strategické cíle, priority a opatření	62
4.5 Prognózy vývoje	66
5 Rukověť investora	67
5.1 Analýza pro území ÚK	67
5.2 SWOT analýzy	68
5.3 Strategické cíle	70
5.4 Nástroje	70
5.5 Prognózy vývoje	71
6 Závěr	72
Použité informační zdroje	77

Úvod

Zadání

Zpracování Strategie průmyslu a malého a středního podnikání Ústeckého kraje (dále jen Strategie) zadal Odbor regionálního rozvoje Krajského úřadu Ústeckého kraje v listopadu 2002. Zadání požadovalo vytvořit dokument, který bude řešit jeden ze strategických cílů Programu rozvoje Ústeckého kraje (PRÚK), týkající se „zastavení vlivu negativních dopadů strukturálních změn“ a „nastartování rozvoje ekonomické základny kraje v těchto změněných podmínkách“ a s tím související problematiky zaměstnanosti.

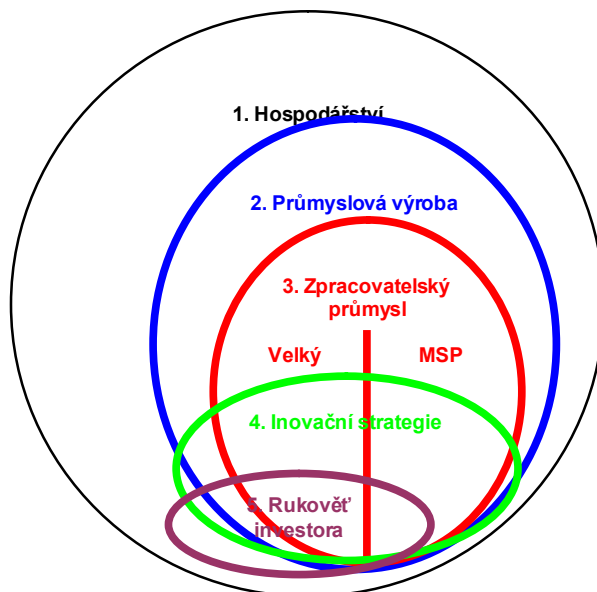
Zadání dále požadovalo, aby Strategie přispěla k efektivnímu využívání budoucích Strukturálních fondů (SF) a k dalšímu získávání investorů a jejich udržení v Ústeckém kraji (ÚK). Mimořádný význam měl být věnován rozvoji „zpracovatelského sektoru“, snižování nezaměstnanosti a zlepšování kvalifikační struktury pracovní síly.

Výstupem Strategie měla být především specifikace aktivit ÚK, směřující k přípravě projektů do SF, koordinaci průmyslových zón, podpoře restrukturalizace stávajících velkých průmyslových center a na podporu zpracovatelského průmyslu, především pak malého a středního (MSP).

Přístup ke zpracování

Velmi široké zadání (hospodářské prostředí, průmysl, produkční sektor, inovační a investiční klima), si vyžádalo najít způsob, jak jednotlivé části propojit a pokud to bylo účelné jednotně prezentovat. Jako základní množina byl stanoven **průmysl**, resp. **průmyslová výroba**, která v sobě zahrnuje těžbu, energetiku, zpracovatelský průmysl a stavebnictví. Průmyslová výroba je podmnožinou **hospodářství**, jehož dalšími sektory jsou zemědělství a lesnictví, služby, doprava a jiné. Podmnožinou průmyslové výroby je pak **zpracovatelský průmysl**, který je ústřední částí Strategie. Zpracovatelský průmysl je analyzován zvlášť z hlediska „velkého průmyslu“ a zvlášť z hlediska „MSP“ a také návrhová část je zpracována zvlášť pro obě kategorie. Do Strategie je integrována **Inovační strategie**, která se netýká jen zpracovatelského průmyslu, ale rovněž průmyslové výroby a hospodářství jako celku, proto tato množina přesahuje schematicky do všech vyšších množin – hlavně však do zpracovatelského průmyslu, protože je ústředním tématem. Zvláštním úkolem bylo připravit **rukověť investora**, která v množinové podobě opět přesahuje do všech vyšších množin, protože investoři mohou investovat do jakéhokoliv oboru – pro účely této Strategie byl ale důraz kladen zase na zpracovatelský sektor, do kterého přišlo více než 90 %, především zahraničních investorů. Graficky je celý přístup zpracovatele znázorněn ve Schéma 1.

Schéma 1 – Grafické znázornění přístupu zpracovatele k zadání

Toto grafické znázornění je využito na každé úvodní stránce kapitol. V grafu je vždy **zvýrazněna** ta množina, které se daná kapitola týká.

Při vlastním zpracování Strategie se **vycházelo z podstaty podnikání, které je řízeno podnikatelem a trhem a z podnikatelského prostředí, které spoluvytváří veřejný sektor tak, aby se iniciativa podnikatele mohla optimálně vyvíjet a přispět tak co nejefektivněji k hospodářskému a společenskému rozvoji.**

V úvodní fázi zpracování Strategie muselo být také vyjasněno co je **politickou prioritou ÚK** pro hospodářský rozvoj a předmět zadání průmysl. V Programu rozvoje Ústeckého kraje (PRUK) je obecná priorita

Rozvoj ekonomické základny kraje – zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu, což bylo chápáno jako snaha po dosažení vyšší výkonnosti a efektivity firem, které je dosahováno především technickými a organizačními inovacemi a přizpůsobením se trhu. Tento cíl je plně v souladu s cílem průmyslové politiky ČR a EU. Inovační proces však obvykle vede ke snížení zaměstnanosti, což může být v rozporu s dalšími strategickými cíli. Dobře fungující firmy však mohou vyvolat požadavky po nových produktech nebo službách, což může přinést nová pracovní místa.

Podpora zvýšení zaměstnanosti může naopak vyvolávat snahu po ochraně vnitřního trhu a požadavek na intenzivní vzájemnou podporu firem, které v něm působí.

Dilema, které bylo ještě řešeno začátkem září 2003, bylo vyvoláno rozhodnutím zastupitelů ÚK, ve kterém byla stanovena nejvyšší priorita pro ekonomický rozvoj „**podpora aktivní politiky zaměstnanosti a zvyšování počtu nových pracovních příležitostí**“. Tento „rozpor“ byl diskutován s účastníky veřejné diskuse o návrhu Strategie, na kterém byl přijat zadavatelem názor, že „podpora konkurenceschopnosti“ není v rozporu s „podporou zaměstnanosti“ ze strany ÚK, protože cílem je zvyšovat konkurenceschopnost prostředí v ÚK, které je v konkurenčním vztahu s jinými kraji nebo regiony.

Během zpracování analýzy bylo, na základě diskusí se zadavatelem a jeho pracovní skupinou, zjišťováno, čím může ÚK **přispět k odstranění nebo zmírnění hlavních překážek v podnikání a v podnikatelském prostředí** a jak může **podpořit využití příležitostí k jeho rozvoji**. Opatření, která uvádějí zejména národní a sektorové rozvojové dokumenty, která by měla být plněna státem, podniky a podnikateli, obcemi, hospodářskými komorami nebo jinými subjekty, jsou uvedena v přílohách ke kapitolám.

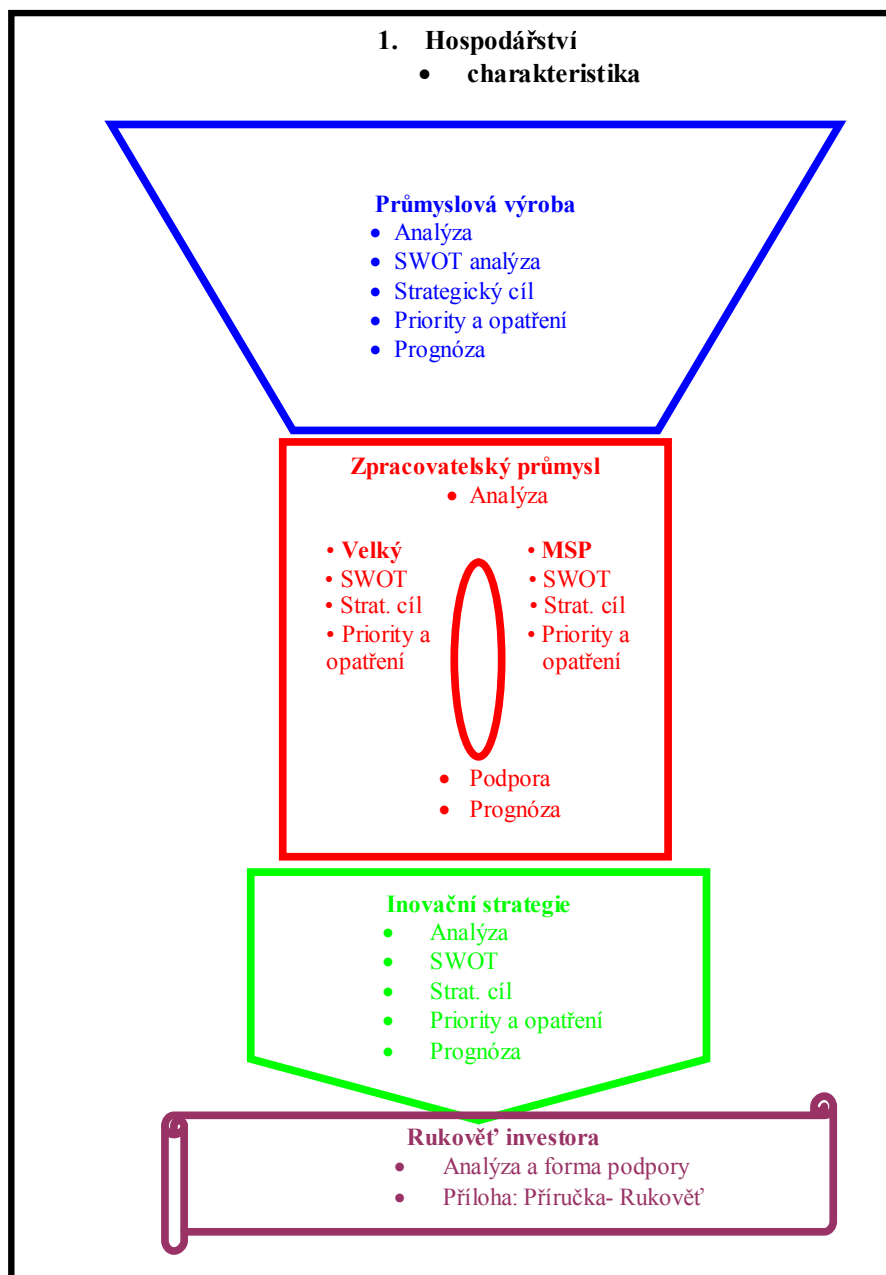
Čím může ovlivnit ÚK podnikání a podnikatelské prostředí

- Zvýšením kvality a efektivity administrativy
- Zvýšením informovanosti firem o nástrojích
- Převzetím koordinační role mezi hlavními aktéry
- Optimalizací vzdělávací soustavy
- Legislativní iniciativou
- Rozvojem technické infrastruktury

Zpracování bylo rozděleno do 5 kapitol, které mají podobnou strukturu. Schéma 2 ukazuje napojení jednotlivých kapitol a jejich stručný obsah. Znázorňuje také rozdělení analýzy a syntézy pro „velký a malý“ zpracovatelský průmysl.

V prvních částech kapitol jsou vždy stručné závěry z analýz, na které navazuje syntetická část ve formě **konkrétních návrhů na řešení problémů ze strany ÚK**. Návrhy **strategických cílů, priorit a opatření** byly zvlášť vymezeny pro průmyslovou výrobu, její podmnožinu zpracovatelský průmysl a na inovační problematiku. Strategické cíle byly odvozeny z průmyslové politiky státu, priority byly navrženy na podmínky v ÚK a opatření jsou směřována na činnosti, které jsou plně v kompetenci ÚK.

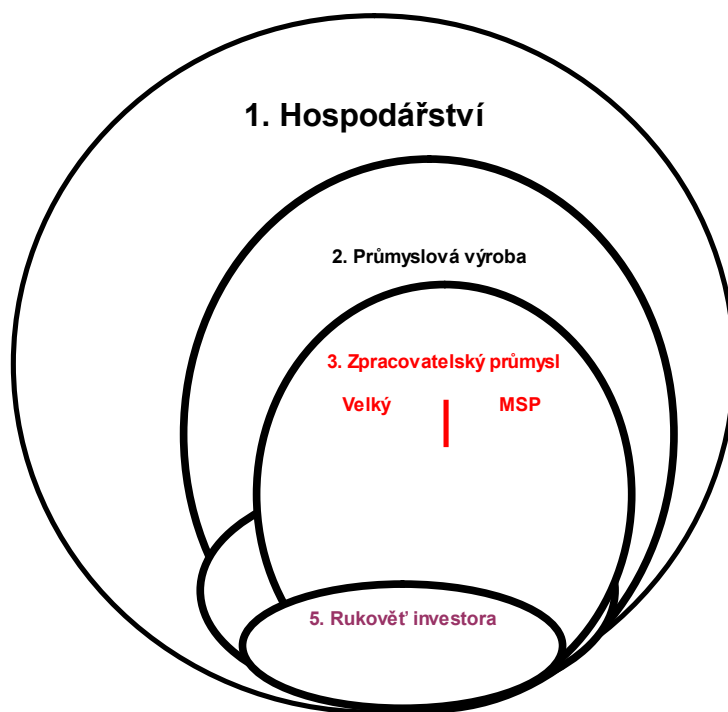
Schéma 2 – Schématický postup zpracování Strategie

Strategie má charakter střednědobého rozvojového dokumentu – do roku 2006, protože vstup do EU může přinést řadu změn, které si budou vyžadovat jeho aktualizaci. Rovněž **Sektorový operační program pro průmysl a podnikání**, který zpracovalo MPO ČR je platný do roku 2006 (od r. 2007 je nové plánovací období EU).

Strategie má **dva samostatné svazky příloh** – jeden s doplňujícími informacemi k jednotlivým kapitolám a druhý s Rukověťí investora. První svazek příloh obsahuje rovněž několik **projektových námětů spolufinancovatelných ze SF**.

Hlavní výstupy z analýz a návrhy na řešení byly průběžně předkládány k vyjádření zadavateli, jeho pracovní skupině. Záměrem zpracovatele bylo získat také názory dalších subjektů (např. vedoucích odborů krajského úřadu, předsedů hospodářských komor a zástupců obcí), to se však až na výjimky nepodařilo.

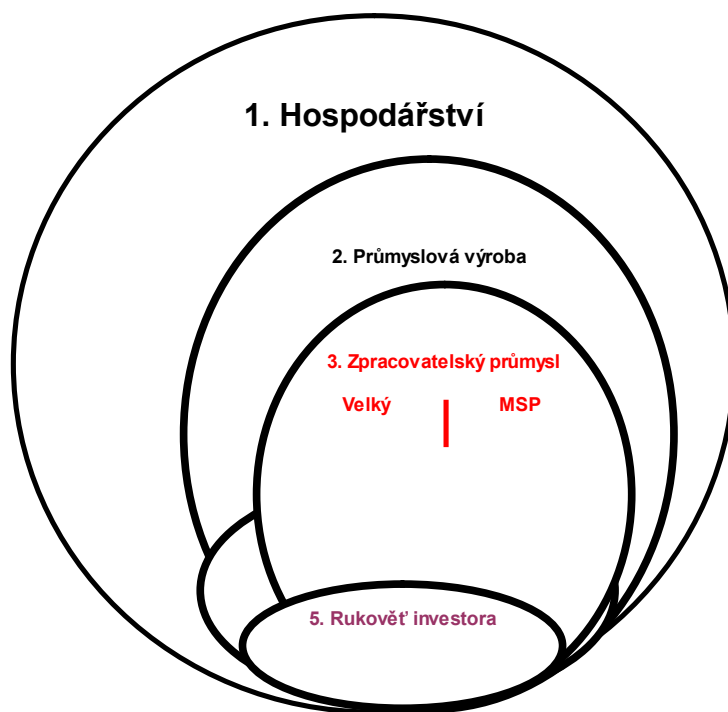

Kapitola 1 – Hospodářství ÚK

- Obsah kapitoly:**
- 1.1 Úvodní charakteristika ÚK
 - 1.2 Podnikatelské prostředí
 - 1.3 Sociální prostředí
 - 1.4 Životní prostředí
 - 1.5 Dopravní a technická infrastruktura
 - 1.6 Image Ústeckého kraje

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1:

- Příloha 1/1 – Charakteristika hospodářství ÚK
- Příloha 1/2 – Legislativa ČR
- Příloha 1/3 – Příklad negativní prezentace ÚK
v učebnici pro základní školy

Kapitola 1 – Hospodářství ÚK

- Obsah kapitoly:**
- 1.1 Úvodní charakteristika ÚK
 - 1.2 Podnikatelské prostředí
 - 1.3 Sociální prostředí
 - 1.4 Životní prostředí
 - 1.5 Dopravní a technická infrastruktura
 - 1.6 Image Ústeckého kraje

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1:

- Příloha 1/1 – Charakteristika hospodářství ÚK
- Příloha 1/2 – Legislativa ČR
- Příloha 1/3 – Příklad negativní prezentace ÚK
v učebnici pro základní školy

1. Charakteristika hospodářského prostředí ÚK

1.1 Úvodní charakteristika ÚK

Ústecký kraj zaujímá prostor při severozápadní hranici ČR a hraničí se SRN – Svobodnou zemí Sasko. Polohu kraje, v kontextu sjednocené Evropy, lze hodnotit jako velmi výhodnou, dávající možnost a příležitost zapojení se do významného evropského hospodářského prostoru. Svou velikostí patří mezi středně velké.

Podstatnou charakteristikou kraje je jeho vnitřní členitost a různorodost. Ta je primárně dána přírodními podmínkami, koncentrací obyvatelstva v pánevní oblasti a podél říčních toků a historickým vývojem. Dlouhodobá industrializace a s ní spojená urbanizace, zestátnění a rozvoj těžkého průmyslu v Podkrušnohoří tento koncentrační proces posiloval.

Historický vývoj

Specifickým rysem hospodářské historie kraje je jeho raná industrializace od konce 18. století. Důvodem byla řemeslnická vyspělost, těžba rud v Krušnohoří a později uhlí v podhůří, vysoká úroveň textilní, sklářské a manufakturní výroby a intenzivní zemědělská výroba.

Rozhodující průmyslová základna vznikala od 2. třetiny 19. století až do I. světové války, čemuž přispěla především těžba uhlí na celé ploše hnědouhelné pánve a rozvoj železniční a říční dopravy. Do roku 1918 byl kraj nejprůmyslovějším a nejlidnatějším v celé Rakousko-uherské monarchii.

K největšímu zlomu v hospodářském vývoji došlo po II. světové válce v závislosti na novém uspořádání Evropy. Z politického hlediska docházelo k jednostranné orientaci na trhy RVHP. Charakteristikou se stalo intenzivní a důsledné zestátnění průmyslu a služeb, úplné potlačení soukromého podnikání, zrušení nebo přesun řady výroby do jiných krajů, změna orientace na těžký průmysl, kolektivizace zemědělství, oslabení inteligence, důsledné centrální plánování a upřednostňování politických cílů před ekonomickými. V podnicích došlo k postupnému technickému zaostávání, snížení kvality výroby a úpadku osobní iniciativy a kreativity zaměstnanců.

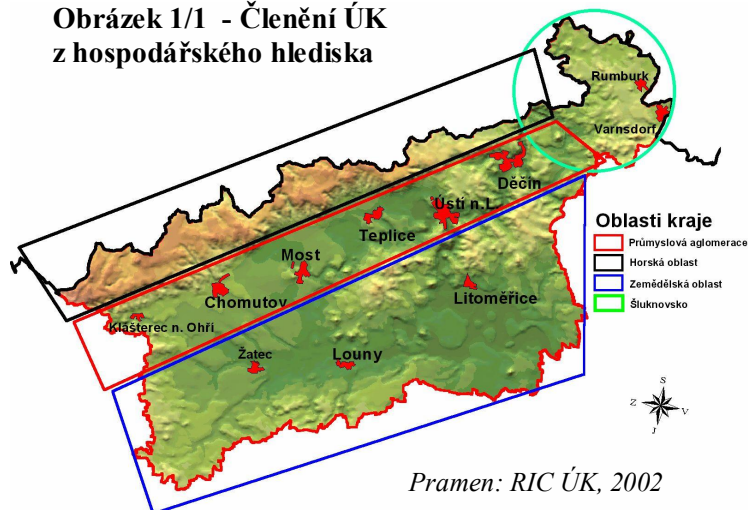
Hospodářská a sociální transformace po roce 1989 probíhala bez regionální politiky vlády a bez systematického působení rozhodujících subjektů v kraji. Restrukturalizace velkopodniků postupovala pomalu a vytváření nových malých a středních podniků, jako motorů hospodářského rozvoje, zůstalo za očekáváním. Dochází k rychlému nárůstu nezaměstnanosti. Všech 7 okresů kraje je zařazeno vládou mezi strukturálně postižené oblasti.

Členění kraje z hospodářského hlediska

V kraji lze vymezit z hospodářského hlediska čtyři oblasti, které se dosti významně od sebe liší svojí hospodářskou specializací, sídelní a sociální strukturou (definovány v roce 1999 při zpracování Strategie rozvoje ÚK):

- **Průmyslová aglomerace** – je typická vysokou koncentrací průmyslu (energetika, těžba uhlí a chemie), vysokou hustotou osídlení a většími městy.
- **Zemědělská oblast** – s nižším zastoupením průmyslu a naopak s vyšším zastoupením zemědělské činnosti. Je zde nadprůměrné zastoupení menších venkovských sídel.
- **Horská oblast** – velmi řídko osídlený pás Krušných hor a labských pískovců s velmi omezenými hospodářskými aktivitami.
- **Šluknovsko** – vzhledem k obtížnější dostupnosti z centrální části kraje, má periferní charakter hospodářsky slabšího regionu.

Obrázek 1/1 - Členění ÚK z hospodářského hlediska

Pramen: RIC ÚK, 2002

Hospodářství Ústeckého kraje

Ústecký kraj hraje v ekonomickém rozvoji ČR významnou úlohu. Tradiční silné postavení má v hospodářské základně kraje průmyslová výroba a dobývání nerostných surovin, v jižní, resp. jihovýchodní části kraje hraje významnou roli rovněž zemědělství. Hrubý domácí produkt na obyvatele činí přibližně 90 % průměrného celorepublikového, což odpovídá téměř 60 % průměrné hodnoty členských zemí EU.

Při hodnocení ekonomické specializace ÚK v rámci ČR je zřejmé výrazně nadprůměrné zaměření kraje na dobývání nerostů, zejména hnědého uhlí. Ve srovnání s ČR jsou výrazněji zastoupeny **odvětví výroby a rozvodu elektřiny, vody a plynu a odvětví dopravy**. Ze zpracovatelského průmyslu hraje významnou roli **průmysl chemický, potravinářský, sklářský a keramický**. Relativně slabé je v rámci kraje naopak zastoupení zemědělství (poznačené útlumem tradičních oborů chmelařství a ovocnářství po roce 1989), lesnictví a sektoru komerčních služeb (viz. Tab. 1/1).

Tabulka 1/1 - Struktura evidované zaměstnanosti v sektorech hospodářství ÚK

Kraj, okresy	Primární sektor		Sekundární sektor		Terciární sektor		Celkem	
	absolutně	%	absolutně	%	absolutně	%	absolutně	%
Ústecký kraj	7 113	3,0	110 218	47,2	116 266	49,8	233 597	100,0
Děčín	762	2,1	17 963	49,6	17 478	48,3	36 203	100,0
Chomutov	934	2,7	17 170	50,2	16 106	47,1	34 210	100,0
Litoměřice	2 597	8,7	12 029	40,5	15 117	50,8	29 743	100,0
Louny	2 200	10,2	9 059	42,2	10 207	47,6	21 466	100,0
Most	374	0,9	22 063	55,5	17 349	43,6	39 786	100,0
Teplice	155	0,5	17 280	51,4	16 158	48,1	33 593	100,0
Ústí nad Labem	91	0,2	14 654	38,0	23 851	61,8	38 596	100,0

Vysvětlivky: *Počty zaměstnanců v sektorech jsou tabelovány ve fyzických osobách a zahrnují všechny stálé a dočasné zaměstnance v pracovním poměru k zaměstnavateli a pobírající za práci mzdu. Zahrnuti nejsou např. ženy na mateřské dovolené, osoby ve výkonu vojenské služby (včetně civilní), učni na provozní praxi, osoby pracující podle dohod o práci či pracovní činnosti apod.

Pramen: Statistická ročenka Ústeckého kraje 2001

1.2 Podnikatelské prostředí

Kvalita podnikatelského prostředí se hodnotí z různých hledisek:

- **Legislativy** - přehlednost, prospěšnost, vymahatelnost
- **Státní správy** - podávání informací, výklad předpisů, přístup úředníků, korupce
- **Financí** - dostupnost vnějších zdrojů, státní dotace a půjčky,
- **Daní** - zátěž pro podnikání, náročnost agendy, práce finančních úřadů
- **IT a komunikací** - připojení na internet, dostupnost hlasových služeb, e-obchodování

V následujících odstavcích je prostředí stručně a obecně popsáno i z jiných hledisek. U nich jsou pak uvedeny pozitivní a limitující faktory. Podrobnější informace jsou v Příloze 1/1.

Hospodářské subjekty

Převaha těžebního, energetického a chemického průmyslu je jedním ze základních problémů, které omezují možnosti a rozvojové příležitosti místní ekonomiky.

V ÚK je **nepříznivá velikost jednotlivých firem ve srovnání s ostatními regiony ČR**. Tato situace se projevuje především v pánevích okresech. Vlivem hospodářských problémů nedošlo ke stabilizaci podnikatelského prostředí, což se odrazilo v **nedostatečném vzniku malých a středních firem**. Jejich podíl je oproti ostatním krajům ČR podprůměrný. Řada malých a středních podnikatelů je na velkých firmách výrazně závislá. Pozitivně lze hodnotit poměrně vysoké zapojení MSP, především vlastněných nebo spoluvlastněných zahraničním kapitálem, do exportu z ČR.

V ÚK bylo v roce 2002 zaregistrováno **142 493 ekonomických subjektů**, z toho je nicméně pouze **132 subjektů** s více než 250 zaměstnanci (0,9 %) a **17 201 subjektů** (12 %) s počtem zaměstnanců 1 – 250. Více jak $\frac{3}{4}$ **ekonomických subjektů tedy tvoří fyzické osoby**, což významně degraduje statistiku podnikatelského potenciálu ÚK (viz Tab. 1/2).

Tabulka 1/2 - Ekonomické subjekty dle převažující činnosti (OKEČ) v Ústeckém kraji

Třída OKEČ	1999	2000	2001
Zemědělství a myslivost, lesní hospodářství	7 699	7 868	8 021
Rybolov, chov ryb a přidružené činnosti	27	33	31
Průmysl celkem	14 437	15 418	16 449
Stavebnictví	16 128	16 920	17 391
Obchod, opravy motor. Vozidel a spotř. zboží	46 092	47 318	47 655
Pohostinství a ubytování	7 618	8 044	8 406
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	4 896	5 097	5 510
Peněžnictví a pojišťovnictví	4 644	6 014	6 026
Činnosti v obl. nemov., služby pro podniky, výzkum a vývoj	18 743	19 459	20 503
Veřejná správa, obrana, soc. zabezpeč.	633	560	566
Školství	1 357	1 452	1 562
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnost	2 008	2 046	2 083
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9 520	10 129	10 795
Celkem	133 811	140 366	145 010

Pramen: Registr ekonomických subjektů 2002

Organizovanost podnikatelského prostředí

V Ústeckém kraji působí 7 okresních hospodářských komor a 5 okresních agrárních komor, které jsou zřízeny ze zákona. Tyto komory společně založily **krajskou hospodářskou a krajskou agrární komoru**, které by měly být hlavními partnery pro krajskou samosprávu v hospodářských záležitostech.

Krajská hospodářská komora (dále KHK ÚK) v našem kraji sdružují 860 podnikatelů jak z řad velkých firem, zahraničních investorů, tak i drobných živnostníků, které zaměstnávají cca dvě třetiny z celkového počtu zaměstnanců pracujících v soukromé sféře regionu. Tato fakta jsou o to významnější, že se jich docílilo v situaci, kdy členství v hospodářské komoře není povinné. V současné době je připravena novela zákona č. 301/92 Sb., podle které by všichni podnikatelé měli být registrováni u hospodářské komory a členy by se měli stát – jako doposud – pouze na základě svého dobrovolného rozhodnutí. Tímto by došlo k výraznému zlepšení organizovanosti a přehlednosti podnikatelské sféry.

KHK ÚK s jednotlivými okresními hospodářskými komorami zapojila do projektu Hospodářské komory ČR „Informační místa pro podnikatele“ (viz. Příloha 1/4). Celkově pro potřeby podnikatelů pracuje na úřadech komorové sítě Ústeckého kraje více jak 30 zaměstnanců, kteří se zabývají především komunikací a poradenstvím pro MSP.

Vedle pracovníků komor disponuje KHK ÚK specializovanými odbornými sekcemi, které sdružují dané specialisty z určitých oblastí.

Vedle těchto institucí působí v kraji ještě desítky dalších profesních sdruženích, které částečně přispívají k rozvoji podnikatelského prostředí.

Podpůrné finanční programy pro rozvoj podnikání

V současné době je aktuální několik desítek podpůrných dotačních programů pro rozvoj podnikání. Velká část (odborný odhad jsou 3/4) těchto programů je určena na vytvoření příznivého podnikatelského prostředí, především na vytvoření kvalitní dopravní a technické infrastruktury. Velkým očekáváním jsou peníze z evropských fondů, ovšem i zde platí, že využívání prostředků na rozvoj podnikání je nedostatečné. **Od roku 1995 do května roku 2003 bylo v regionu NUTS II Severozápad alokováno 210 mil. EUR.**

Investice

Ústecký kraj je svou ekonomickou a hospodářskou základnou a dalším rozvojovým potenciálem lákavým cílem pro vstup zahraničních investorů. Ti **jsou podporováni při realizaci svých investičních záměrů českou vládou** (daňové prázdny, bezcelní dovoz, granty a nová pracovní místa, školení či rekvalifikace, atd.) **a regionálními institucemi** (poskytnutí investičně připravených území za symbolickou cenu, granty na nová pracovní místa, rekvalifikace, atd.). **Stát nabízí pro území v rámci tohoto systému pobídky již pro investice od 5 mil. USD (v ostatních krajích od 10 mil. USD).** Od roku 1990 bylo v kraji investováno velkými investicemi přes agenturu CzechInvest téměř 1,5 miliardy USD, tzn. 1750 USD na 1 obyvatele kraje. To je z republikového hlediska mírně nadprůměrný stav. Do kraje však přišlo i **5 150 menších a malých investorů, kterým nebyly poskytnuty žádné vládní podpory (2. místo za Prahou).**

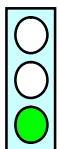
Legislativa

Legislativa České republiky mající vztah k rozvoji podnikání obsahuje desítky zákonů, vyhlášek a nařízení (viz. Příloha 1/2). V současné době dochází k dalšímu sladění legislativy ČR a EU.

Pravidla uplatňovaná při podpoře podnikání v ČR jsou pravidla Evropské unie, týkající se podpory tohoto sektoru, a jsou uplatňována v plném rozsahu již od roku 2000.

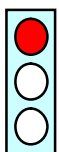
Detailnější charakteristika podnikatelského prostředí Ústeckého kraje, která je uvedena v Příloze 1/1, identifikovala řadu faktorů, které ovlivňují místní hospodářské prostředí a to jak pozitivně, tak i negativně. Z nich pak byly jako nejvýznamnější vybrány následující faktory.

Pozitivní faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Tradice průmyslové výroby.
- Vysoký počet MSP zapojených do zahraničního obchodu.
- Existence krajských komor (hospodářské a agrární).
- Státní systém investičních pobídek a programů pro rozvoj podnikání se zvýhodněním pro region.
- Nově vzniklá možnost iniciace legislativních změn krajem.

Limitující faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Malý počet malých a zejména středních podniků v ÚK.
- Zastaralé technologie a výrobní prostředí.
- Nedostatečný zájem o sdružování a vytváření organizací ze strany podnikatelské veřejnosti - nízká úroveň spolupráce MSP.
- PZI nejsou dosud optimálně využívány potencionálními regionálními subdodavateli.
- Nepřehlednost legislativy a malá stabilita zákonů (časté novelizace).

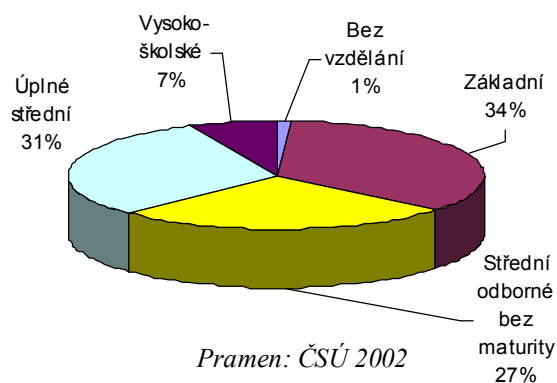
1.3 Sociální prostředí

V kraji žije přes 820 tisíc obyvatel, což představuje asi 8 % obyvatel ČR. **Průměrná hustota osídlení je v rámci ČR nadprůměrná.** V pánevní oblasti žije přes 300 obyv./km².

Vzhledem k útlumu těžební činnosti a zániku řady velkých firem v kraji, zde v poslední době dochází k poměrně velké migraci obyvatel mimo území kraje, a ke zlepšení situace nepřispívá ani přirozený přírůstek obyvatelstva pohybující se po roce 1990 převážně v záporných hodnotách. **S ohledem na věkové složení obyvatelstva disponuje Ústecký kraj mladší věkovou strukturou než je průměr ČR.**

Graf 1/1 - Vzdělanostní struktura obyv. ÚK

Kraj vykazuje dlouhodobě vysokou nezaměstnanost, zejména v oblastech procházející restrukturalizací průmyslu a těžby hnědého uhlí. **Průměrná míra nezaměstnanosti kraje v srpnu 2003 činila 17,1 %.** Nejvyšší míra nezaměstnanosti je u obyvatelstva se základním vzděláním (viz Graf 1/1).

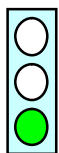

Vzdělanost obyvatelstva je zajišťována soustavou vzdělávacích zařízení, ve které jsou i školy vyšších stupňů. **Sít' tvoří 264 základních, 196 středních škol a učilišť a 5 vysokých škol.** Nepříznivým stavem a zároveň velkou výzvou je **nejnižší počet obyvatel s vysokoškolským a středoškolským vzděláním s maturitou mezi kraji ČR.** Tento trend se postupně daří eliminovat příchodem nových vysokých škol do kraje (Vysoká škola finanční a správní, Vysoká škola chemicko-technologická, jednání u vytvoření univerzitního města Terezín, apod.)

Přestože životní úroveň obyvatel ÚK dlouhodobě roste, tempo růstu je výrazně nižší než v ostatních krajích ČR. To se odráží zejména v nižší úrovni koupěschopné poptávky a v prohlubování sociální diference.

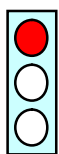
Detailnější charakteristika sociálního prostředí Ústeckého kraje, která je uvedena v Příloze 1/1, identifikovala řadu faktorů, které regionální podnikatelské prostředí ovlivňují a to jak pozitivně, tak i negativně. Z nich pak byly jako nejvýznamnější vybrány následující faktory:

Pozitivní faktory pro rozvoj průmyslu a podnikání:

- Dostatečně velký potenciál volné pracovní síly.
- Nízké náklady na pracovní sílu.
- Mladší věková struktura obyvatelstva.
- Dostačující počet vzdělávacích zařízení (v kraji působí Univerzita J. E. Purkyně, detašované pracoviště ČVUT Praha, pobočka VŠB Ostrava aj., VŠFS, detašované pracoviště Univerzity Palackého Olomouc).

Limitující faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Vysoký podíl nepříznivých skupin obyvatelstva.
- Nedostatečná motivace pracovní síly, zejména méně kvalifikované.
- Nízká vzdělanost obyvatelstva (vysoký podíl obyvatelstva se základním a středním odborným vzděláním bez maturity).
- Nedostatečná nabídka VŠ a VOŠ se zaměřením na průmyslové obory (strojírenství, elektro, atd.).

1.4 Životní prostředí

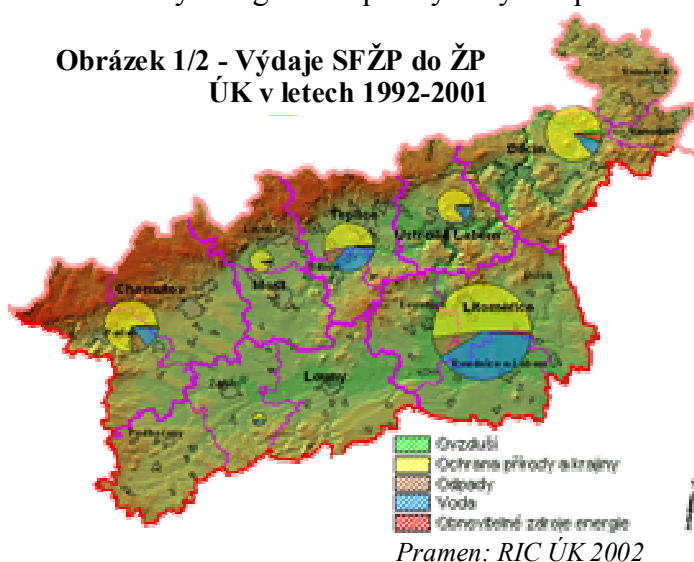
Ústecký kraj patřil v minulosti k nejvíce znečištěným regionům průmyslovými zplodinami, **Od roku 1992 se však životní prostředí díky velkým soukromým a státním investicím systematicky zlepšuje** (viz Obr. 1/2).

K nejvýznamnějším zdrojům znečištění ovzduší v ÚK patří elektrárny, teplárny a chemické továrny. V 90. letech minulého století bylo masivně investováno do kapitoly ochrana ovzduší (odsíření elektráren, ekologické vytápění, apod.). Tyto investice se projeví na výrazném poklesu emisního znečištění ovzduší, které je v současné době srovnatelné s ostatními regiony EU.

V důsledku útlumu průmyslové výroby došlo jak ke snížení emisí, tak množství vypouštěných odpadních vod. Poklesla zemědělská výroba a v souvislosti s tím spotřeba hnojiv a prostředků ochrany rostlin.

Ústecký kraj zaujímá v rámci ČR přední místo v produkci odpadů. V produkci nebezpečných odpadů se řadí k průměru mezi kraji ČR. Úroveň nakládání s odpady se v posledních letech výrazně zlepšila. Rezervy jsou stále ve využívání odpadů jako druhotných surovin.

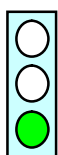
Obrázek 1/2 - Výdaje SFŽP do ŽP ÚK v letech 1992-2001

V rámci srovnání s ostatními kraji ČR však **přes řadu jmenovaných pozitivních změn vykazuje ŽP v ÚK stále horší kvalitu oproti jiným částem ČR**. Nedostatky v životních podmínkách se proto postupně řeší teritoriálně a hmotně rozsáhlými nápravnými projekty (rekultivace krajiny, sanace starých ekologických zátěží, regenerace hydrologických toků a děl, zalesnění horských oblastí, ...).

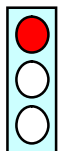
Detailnější charakteristika životního prostředí Ústeckého kraje, která je uvedena v Příloze 1/1, identifikovala řadu faktorů, které hospodářské prostředí ovlivňují a to jak pozitivně, tak i negativně. Z nich pak byly jako nejvýznamnější vybrány následující faktory:

Pozitivní faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Výrazné zlepšení ŽP zejména ovzduší, čištění odpadních vod a nakládání s odpady.
- Dostatek kvalitních vodních zdrojů.
- Zájem veřejnosti o stav ŽP.
- Zvyšování výdajů do kapitoly ekologického nakládání s odpady.
- Provedená rekultivace na 17 tis. ha ploch po důlní činnosti.

Limitující faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Přetrvávající negativní image kraje spojená se špatným ŽP.
- Velký rozsah znečištěných půd v důsledku minulé průmyslové činnosti.
- Nedostatečné uplatňování principu prevence vzniku odpadů.
- Problematická vymahatelnost legislativních povinností zejména u malých podniků.

1.5 Dopravní a technická infrastruktura

Dopravní infrastruktura

Dopravní politika ČR byla schválena usnesením vlády č. 413 dne 17. června 1998. Jejím principem je rozhodující vliv státu na dopravní soustavu a její rozvoj v takové míře, aby nenarušoval a neznemožňoval podnikatelské aktivity a konkurenční prostředí, které odpovídá tržnímu mechanismu a právním předpisům v EU. Tato politika má sociální účinky a zajišťuje ochranu ŽP. Dohled nad dopravní infrastrukturou má stát a kraje, omezeně obce.

Ústecký kraj je součástí IV. multimodálního koridoru Berlín – Praha – Budapešť – Istanbul. Tah se váže na postupně budovanou **dálnici D8** (Praha – Ústí nad Labem – Berlín – Hamburk), na **železniční trať č. 090/815**, která je součástí postupně modernizovaného **I. tranzitního železničního koridoru** Praha – Děčín – Berlín a na labskou vodní cestu.

Dálniční a silniční síť stále není optimální pro hospodářský rozvoj regionu v porovnání se sousedními zeměmi v EU. Budovaná dálnice D8 z Prahy by se měla stát důležitým impulsem pro rozvoj regionu především díky zkvalitnění spojení do sousedního Německa. Zatím je však zprovozněno pouze 43 km z celkem 85 km, z Lovosic vede kapacitně nevyhovující **I/8 (E55)** na hraniční přechod Cínovec a dále do Drážďan.

Silnice I/7 Louny - Chomutov - Hora Sv.Šebestiána – Saská Kamenice stejně jako **Silnice I/9** z České Lípy do Rumburku na přechod Jiřikov, která je nejvýznamnější mezinárodní komunikací do EU na severovýchodě ÚK, jsou zejména pro tranzitní nákladní dopravu kapacitně nevyhovující a stávají se tak limitujícím faktorem především pro hospodářský rozvoj Šluknovska a Chomutovska.

Pro vnitrostátní dopravu má největší význam podkrušnohorský tah Děčín – Ústí nad Labem – Chomutov – (Karlovy Vary), realizovaný **silnicí I/136 (E442)** a **železnicemi 090/130/140**. Na

trati 090/815 se realizuje od roku 1996 kombinovaná doprava (přepravu kamionů RO-LA) z terminálu v Lovosicích do Drážďan a zpět. Celková délka železnic v ÚK je 1 048 km. Z celkového počtu 354 obcí v ÚK nemá na svém katastrálním území železniční trať jen 132 obcí. Protože se jedná pouze o malé obce, je tak nedostupné železniční spojení jen pro celkem 56 000 obyvatel.

Použití Labe jako vodní cesty je limitováno kolísáním stavu vody v průběhu roku. Z tohoto důvodu navrhovaná vodní díla, která by výrazně zlepšila plavební podmínky, naráží na odpor ekologických aktivistů. Osobní doprava na Labi má minimální význam.

Letecká doprava je omezena na provoz malých sportovních letišť v Roudnici nad Labem, Mostě, Rané u Loun a v Teplicích (Kudlich). Bývalé vojenské letiště v Žatci se mění na strategickou průmyslovou zónu s názvem Triangle. Přínosem pro rozvoj regionu by mohla být plánovaná přeměna letiště Roudnice n/L na mezinárodní provoz pro menší letadla a nízko-nákladové aerolinie. Nejbližší mezinárodní letiště jsou nyní v Praze, Drážďanech a Saské Kamenici.

Místní a regionální osobní doprava je funkční ve velkých podkrušnohorských městech, které připravují **integrováný dopravní systém**, jenž by optimalizoval zejména osobní dopravu v průmyslové aglomeraci a řešil napojení do sousedního Saska. V posledním desetiletí se značně omezila dopravní obslužnost menších obcí (týká se asi 25 % obyvatel ÚK).

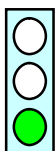
Technická infrastruktura

Ústecký kraj má velmi rozvinutou technickou infrastrukturu. Patří na přední místa v ČR ve dvou typech technické infrastruktury, a to v **síti vodovodů** (91,8 % obyvatel je připojeno na vodovodní síť pitné vody) a v **kanalizační síti** (77,3 % obyvatel je napojeno neveřejnou kanalizací). Vodárenský systém má kvalitní zdrojové rezervy, rezervy v akumulaci vody a v dimenzích přívodních řádů, limitujícím faktorem je v některých oblastech jejich zastaralost. S převodem na zemní plyn byla vybudována kvalitní síť s dostatečnou kapacitou a možnostmi dalšího rozvoje plynofikace. Přední místa v celorepublikovém měřítku dosahuje **zásobováním teplem** (více jak 45 % bytů).

Nadregionální význam má výroba elektřiny z hnědého uhlí. Větší sídla a jejich přilehlá území a řada velkoodběratelů elektřiny jsou zásobovány z distribučních rozvodů 110/VN, které provozuje SČE Děčín a.s.. Nadřazené systémy 220 a 400 kV provozuje ČEZ Praha a.s. Stávající kapacity i jejich rozložení v ÚK odpovídám potřebám i dalšímu rozvoji. Z obnovitelných zdrojů se plánuje ve větší míře využití větrné energie na hřebenu Krušných hor, geotermální energie, velmi dobrý potenciál představuje pěstování biomasy na velkých rekultivovaných plochách, stejně jako vodní energie.

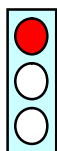
Detailnější charakteristika dopravní a technické infrastruktury Ústeckého kraje, která je uvedena v Příloze 1/1, identifikovala řadu faktorů, které ovlivňují regionální hospodářské prostředí a to jak pozitivně, tak i negativně. Z nich pak byly jako nejvýznamnější vybrány následující faktory:

Pozitivní faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Modernizovaná trať č. 90 zajišťující kvalitní spojení s centrem republiky i se zahraničím.
- Kvalitní zdrojové rezervy a dimenze přívodního řádu pro zásobování vodou s dostatečnou kapacitou pro další rozvoj.
- Provedená modernizace a ekologizace energetické infrastruktury.

Limitující faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Pomalá výstavba dálnice D8 a silnic rychlostního charakteru (zejména I/7, I/9, I/13) a jejich nedostatečná údržba.
- Nevyhovující dopravní napojení Děčína a Šluknovského výběžku
- Špatná kvalita 60 % silnic II. a III. třídy převedená od státu do správy ÚK.
- Omezené dopravní možnosti na Labi.
- Technická zastaralost cca 40 % vodovodní sítě a cca 30 % kanalizačních sítí.

1.6 Image Ústeckého kraje

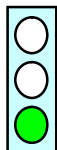
Z historického hlediska mělo na formování dnešního vnímání regionu širokou veřejností největší vliv období druhé poloviny 20. století. Po skončení 2. světové války byl proveden odsun velké části německého obyvatelstva a **kraj dosídlilo obyvatelstvo zpravidla bez kulturních a rodinných vazeb**. Tento nevyhraněný vztah k regionu vedl ke lhostejnosti vůči centrálně prosazované politice, což pro kraj prakticky znamenalo **přírodní, kulturní i společenskou devastaci**, která byla znásobena situací, která nastala po roce 1968.

Přestože se po roce 1989 podařilo díky ekologickým programům a zahraničním dotacím podstatně zredukovat znečišťování ovzduší a vod, image průmyslové aglomerace kraje, je díky ekologickým zátěžím a výše uvedeným skutečnostem, velmi nepříznivá.

Zatímco zemědělská oblast na jihovýchodě kraje (České středohoří, Litoměřicko jako “Zahrada Čech” a Lounsko), údolí Labe a zejména Labské pískovce jsou hodnoceny převážně příznivě, severozápadní část bývalého Severočeského, dnes Ústeckého kraje, a z toho zejména jeho průmyslová pánev mezi Kláštercem nad Ohří a Ústí nad Labem je vnímána a to i velkou částí svého vlastního obyvatelstva negativně, bez pocitu sounáležitosti nebo patriotismu. **Svou roli na tomto stavu sehrává i negativní prezentace ÚK v médiích a v učebnicích pro základní a střední školy (viz příloha 1/3).**

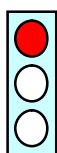
Detailnější analýza image Ústeckého kraje, která je uvedena v Příloze 1/1, identifikovala řadu faktorů, které ovlivňují místní hospodářské prostředí a to jak pozitivně, tak i negativně. Z nich pak byly jako nejvýznamnější vybrány následující faktory:

Pozitivní faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

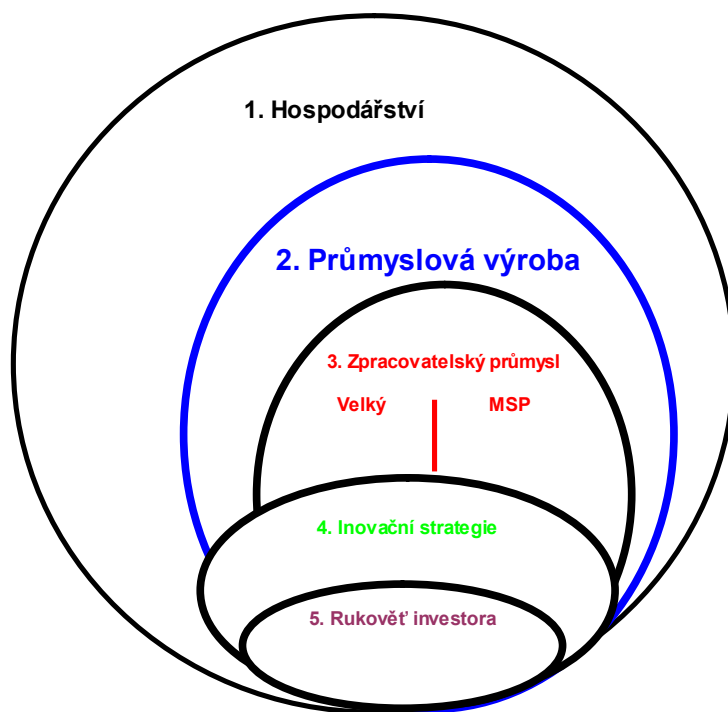

- Výrazné zlepšení životního prostředí díky mohutným investicím.
- Surovinové bohatství.
- Rozsáhlé pozemky pro hospodářskou výstavbu.
- Do budoucna snadné dopravní napojení na Prahu a další města uvnitř kraje i celé ČR.

Limitující faktory pro rozvoj hospodářství ÚK:

- Pojem severní Čechy (Ústecký kraj) automaticky znamená poškozené životní prostředí.
- Chybějící koordinace propagace a marketingu, nedostatek pozitivních informací o kraji.
- Rozvrácená krajina po povrchové těžbě hnědého uhlí.
- Nejvyšší kriminalita v ČR po Praze, nárůst organizovaného zločinu a konzumace drog.
- Nekontrolovatelný stánkový prodej v hraničním pásmu.

Kapitola 2 – Průmyslová výroba ÚK

- Obsah kapitoly:**
- 2.1 Analýza
 - 2.2 Podpora rozvoje průmyslu
 - 2.3 SWOT analýza – průmyslová výroba
 - 2.4 Strategický cíl, priority a opatření
 - 2.5 Prognóza vývoje průmyslu

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1

- Příloha 2/1 - Dopravní infrastruktura
- Příloha 2/2 – Průmyslová politika ČR
- Příloha 2/3 – Kategorie OKEČ
- Příloha 2/4 – Programy na podporu podnikání
- Příloha 2/5 – Přehled výzkumných a vývojových organ.
- Příloha 2/6 – Související rozvojové dokumenty
- Příloha 2/7 – Kontaktní adresy institucí v ÚK
- Příloha 2/8 – Příprava na Strukturální fondy EU v ÚK
+ Projektové náměty

2. Průmyslová výroba

2.1 Analýza

2.1.1 Úvod do problematiky

Hospodářské a společenské změny, ke kterým došlo v 2. pol. 20. stol., ovlivnily vývoj a postavení průmyslu v zemi podstatným způsobem. V poválečném období se v ČSR vytvářely plánovitě velké podniky, což bylo i světovým trendem, ale s jinými vlastnickými a tržními podmínkami. Koncentroval se kapitál, výrobní prostředky a tvůrčí i manuální pracovní síla. Po roce 1989 se prosadila ideologie jejich rozbití, která byla zdůvodňována neschopností jejich dalšího rozvoje a nemožností jejich efektivního řízení. Místo transformace velkých podniků do fungujících hospodářských jednotek, které by tvořily páteř průmyslu, docházelo k jejich likvidaci. Cílem dnešní hospodářské politiky je naopak získávat zahraniční investory, kteří vybudují velké podniky využívající služeb menších regionálních firem.

• Průmyslová politika

Má charakter neintervenci a tržně orientované vládní koncepce pro dlouhodobý rozvoj průmyslové základny. Patří do hospodářské koncepce ČR, která definuje součinnost vlády s českým průmyslem. Vláda tímto přebírá spoluodpovědnost za rozvoj průmyslu společně s podnikateli a ostatními ekonomickými subjekty. Vláda má roli aktivního tvůrce ekonomického prostředí a klimatu, zatímco podnikatelská rozhodnutí činí právnické a fyzické podnikatelské subjekty.

Průmyslová politika je zpracovaná na období 2001 až 2010 a je základem pro **Sektorový operační program Průmysl a podnikání (SOP) pro období 2001 - 2006**. Respektuje legislativu EU a je kompatibilní se státní sociální politikou a ochranou životního prostředí (viz. Příloha 2/1).

Realizace průmyslové politiky v období 2001 – 2006 je definována v SOP. Jeho cílem je uspořádat poměry v sektoru průmyslu a připravit jej na využívání Strukturálních fondů v období po vstupu ČR do EU. K uskutečnění těchto záměrů jsou využívány národní prostředky společně s podporou z programu PHARE (předstrukturálních fondů).

2.1.2 Analýza stavu a vývoje průmyslu

• Průmyslová základna ČR

Historicky patří ČR k průmyslově vyspělým státům s vysokým podílem průmyslové výroby na tvorbě hrubého domácího produktu (HDP). Českou ekonomiku lze označit za tržní s převážně liberalizovanými cenami. Podstatnou část HDP tvoří soukromý sektor. Podíl nestátní sféry na tvorbě HDP vzrostl od roku 1990, kdy činil pouze 12,3 % na 75,1 % v roce 2002.

Průmysl včetně stavebnictví tvoří téměř 40 % HDP. Je nositelem hospodářské úrovně a rozvoje ČR. Na přírůstku HDP se podílí z asi 85 % a to zejména zásluhou zpracovatelského průmyslu.

Průmyslová výroba je rozdělena podle oborového katalogu ekonomických činností (OKEČ) do 32 skupin (OKEČ 14 – 45), z nichž skupiny 15 – 37 patří do zpracovatelského průmyslu viz Kap. 3. a Příloha 2/2. Toto statistické výkaznictví je v souladu s mezinárodními předpisy SITC.

Do průmyslové základny patří těžba nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu, vody a tepla a zpracovatelský průmysl. Průmysl zaujímal v roce 2002 v ČR, i přes jeho podstatné snížení podílu na HDP, velmi významné postavení (34 %). Průmyslová výroba je často statisticky vykazována společně se stavebnictvím s podílem na HDP asi 7,5 %. Pak je **celkový podíl na HDP asi 41,5 % (v EU pouze 32 %).**

- **Strukturální změny**

Podstatným zásahem do celého sektoru byla privatizace. Ta vedla ke změnám vlastnictví i charakteru podniků. Cílem bylo vytvořit liberalizované tržní prostředí, utlumit v některých odvětvích předimenzovanou výrobu (těžba uhlí, výroba oceli) a řešit ekologické problémy (odsíření uhelných elektráren, zastavení zastaralých výroby).

K privatizaci bylo určeno přes 1 500 podniků. Privatizoval se státní majetek nebo státní majetek v akciových společnostech v celkové hodnotě 705 mld. Kč. **Privatizace byla ukončena u cca 80 % podniků.** Zvýšil se počet obchodních společností (akciových, s ručením omezeným, komanditních, družstev i fyzických osob, podnikajících podle živnostenského zákona).

Veřejný sektor je vlastníkem cca 20 % veškerého průmyslu. Soukromý sektor je ze 65 % ve vlastnictví domácího kapitálu, téměř 1/3 podniků je vlastněna zahraničními společnostmi.

V počátečním období transformace došlo k přechodnému prudkému poklesu vnitřní poptávky po tehdy vyráběných produktech. Tento přechod si vyžádal změnu struktury výroby. Zahraniční obchod se přeorientoval na náročné trhy zemí s vyspělou tržní ekonomikou, protože trhy s bývalými socialistickými zeměmi zanikaly. Vývoz v té době přispěl ke zmírnění poklesu průmyslové produkce, i když značnou část vývozu tvořilo zboží s nižší přidanou hodnotou.

Strukturální reforma změnila nejen vlastnické vztahy, ale měla za následek také rozpad velkých průmyslových podniků na více subjektů. Historicky vzniklé výrobní řetězce přestaly fungovat. Postupně se snižoval podíl přidané hodnoty na tržbách, jako důsledek prohlubující se dělby práce a nárůstu objemu průmyslových kooperací.

K mírnému vzestupu na úrovni 2 až 5 % dochází od roku 1994. Velký rozdíl je patrný mezi jednotlivými odvětvími. Klasická odvětví (strojírenství, těžba, energetika, textilnictví apod.) klesají nebo stagnují, jiná (informační technologie, elektrotechnika, chemie) vykazují nárůst.

Zpracovatelský průmysl, který je zpracován podrobněji v Kap 3., představuje asi 85 % veškerého průmyslu. Jeho podíl dlouhodobě mírně narůstá.

Podíl zaměstnanosti v resortu průmyslu a stavebnictví byl v roce 2002 asi 40 % (v EU je asi 30 %). V ČR to představuje asi 1,35 mil. zaměstnanců.

Proces transformace značně zvýšil počet ekonomických subjektů při současném poklesu počtu zaměstnanců. Vznikaly nové výroby s konkurenceschopnějším sortimentem, které byly vázány na velké podniky se zahraničním kapitálem (např. subdodávky pro automobilový průmysl). **V roce 2002 bylo v ČR 1,469 mil. ekonomických subjektů**, z toho asi 114 tis. obchodních společností, zbytek zastupovaly fyzické osoby. Dobýváním nerostných surovin se zabývalo 550 firem, ve zpracovatelském průmyslu bylo 284 000 firem (13,1 %), výrobu a rozvod energií a vody zajišťovalo 1 296 firem a ve stavebnictví pracovalo 234 000 firem

(10,8 %). Zbytek subjektů pracoval v obchodu (30 %), zemědělství, lesnictví a rybolovu a v jiných službách. **Ve zpracovatelském průmyslu působilo méně než 200 podniků s více jak 250 zaměstnanci, asi 29 000 menších podniků a 255 000 fyzických osob.**

Zvyšování výkonnosti ekonomiky, zvyšování exportu, zaměstnanosti, transferu know-how a ozdravení podnikatelského prostředí se očekávalo od přímých zahraničních investorů. Očekávání se splnila jen částečně, protože přicházeli zejména investoři, kteří využívali především levnou pracovní sílu. Vývoj a výroba finálních výrobků se do ČR nepřeváděla. Situace se začala měnit po roce 1998, kdy se začaly zahraničním investorům poskytovat investiční pobídky. **Podíl zahraničních firem na hospodářském rozvoji rychle roste.** Podrobnější informace jsou v Kap. 5.

Zlepšují se však i výsledky domácích soukromých průmyslových podniků, částečně se tak snižují rozdíly k podnikům se zahraniční účastí. **Podíl průmyslu na celkových investicích se dlouhodobě pohybuje kolem 40 % (viz Tab. 2/1).**

Asi 25 % podniků investovalo do staveb a technologického zařízení, méně však do rozvoje pracovníků. Výkonnostní charakteristiky jsou odvětvově a samozřejmě i podnikově specifické (nejpříznivější u výrobců informačních technologií a skla).

Tabulka 2/1 – Hmotné a nehmotné investice podle krajů v roce 2000 (v mil. Kč běžných cen)

ČR, kraje	Počet podniků	Investice celkem	Hmotné investice	v tom			Nehmotné investice
				Budovy a stavby	Stroje a zařízení	Ostatní investice	
Česká republika	37 931	485 831	456 465	178 211	223 711	54 543	29 368
Hl. m. Praha	6 124	216 581	193 955	75 118	101 840	16 997	22 626
Středočeský	3 870	42 667	41 589	11 804	25 851	3 934	1 078
Jihočeský	2 378	16 638	16 349	6 922	6 838	2 589	289
Plzeňský	1 901	17 767	17 322	6 719	6 269	4 333	446
Karlovarský	1 023	6 639	6 475	3 077	2 673	725	164
Ústecký	2 549	29 288	28 185	11 640	14 392	2 153	1 103
Liberecký	1 432	12 041	11 788	4 991	4 916	1 881	253
Královéhradecký	2 161	16 591	16 065	6 531	6 597	2 936	526
Pardubický	1 909	14 846	14 585	5 859	6 747	1 979	261
Vysočina	2 115	17 075	16 811	5 042	9 269	2 500	264
Jihomoravský	4 491	35 204	34 387	16 999	12 367	5 021	818
Olomoucký	2 212	14 706	14 373	5 997	5 396	2 980	332
Zlínský	2 156	14 426	13 993	5 391	6 445	2 157	433
Moravskoslezský	3 611	31 363	30 588	12 122	14 109	4 357	775

*Vysvětlivky: *) investoři se sídlem na území kraje (bez podniků do 20 zaměstnanců)*
Pramen: Statistická ročenka Ústeckého kraje 2001

Po roce 1990 vznikaly a rychle se rozvíjely malé podniky a činnosti fyzických osob, které se rychleji adaptovaly na nové tržní podmínky a trvale dosahovaly vysokých přírůstků výroby i zaměstnanosti. Jejich podíl na celkové průmyslové produkci rychle narůstal a v roce 2002 dosáhl již přibližně 30 %. **Soukromý sektor má v současné době převažující podíl na celkové průmyslové produkci.** Na tržbách z průmyslové činnosti se v roce 2002 podílel 88 %.

Pomalejší vznik a nárůst počtu byl u středních firem. Ty vznikaly zejména rozdělením velkých podniků nebo jejich radikálním zeštíhlováním. Nedostatek ekonomicky stabilních středních podniků je dodnes nevýhodou průmyslového sektoru ČR.

Pro rozvoj a ekonomickou stabilitu malého a středního podnikání (MSP) se vytvářel **podpůrný státní systém**, který využívá principů zavedených v EU. Institucionálně jej zajišťují ministerstva a specializované finanční instituce Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB) a Česká exportní banka (ČEB). Tyto programy usnadňují přístup k úvěrům a podporují vznik nových pracovních míst, export a výzkumnou a vývojovou činnost Příloha č. 2/3.

• Konkurenceschopnost

Úroveň výroby ovlivňuje výkonnost a kvalitu výrobního zařízení. Nepřímým ukazatelem je stáří strojů a zařízení a výrobních budov. Vzhledem k nedostatečným investicím domácích

podniků jsou zařízení a výrobní areály zastaralé. Nové jsou většinou jen u přímých zahraničních investic.

Klíčovou otázkou pro životnost průmyslových podniků a jejich uplatnění na trhu je jejich úroveň produktivity a dosahované hospodářské výsledky. Konkurenceschopnost se měří mnoha ukazateli, které jsou specifické pro různá odvětví.

Průměrná produktivita na zaměstnance v ČR je téměř o polovinu nižší než v EU, postupně se však zvyšuje. Průměrné mzdy jsou asi o 80 % nižší než v EU (průměrná nominální mzda v ČR v roce 2002 byla 15 660,- Kč). Laciné mzdy jsou stále považovány za jeden z faktorů konkurenceschopnosti českých podniků. Ten je však značně eliminován nižší výkonností. Očekává se, že mzdy se budou po vstupu do EU s ostatními zeměmi EU sbližovat.

Nízká ziskovost a nedostatek vlastního kapitálu neumožňuje investice do zařízení a lidí, čímž dochází k dalšímu útlumu. Nedostatečný vlastní kapitál vede často k prvotní, častěji však k druhotné platební neschopnosti (neplacení pohledávek a závazků ve lhůtě splatnosti).

Vývoj ekonomiky po roce 2000 sebou přinesl zlepšující se finanční hospodaření podniků. Rentabilita nákladů dosáhla v součtu všech velkých ziskových i ztrátových podniků v r. 2001 9,6 %, rentabilita vlastního jmění pak 3,9 %. Problémem v roce 2002 zůstala ztrátovost výroby celé řady velkých podniků. Závazky po lhůtě splatnosti se u velkých podniků pohybovaly v roce 2002 kolem 100 mld. Kč. Pohledávky po lhůtě splatnosti dokonce 150 mld. Kč. Nejvyšší rentabilitu vykazovala v roce 2002 výroba kameniva a stavebních hmot 9,4 %, nejnižší pak strojírenství a textilní a oděvní průmysl (kolem 1,6 % nákladů).

Zlepšení konkurenceschopnosti bylo převážně dosaženo rozšířením spektra nebo množstvím nabízených produktů a služeb (60 %), méně souvisí se zaváděním inovací nebo s efektivnějším využíváním pracovní síly (např. speciálním výcvikem nebo výměnou za kvalitnější).

• Vývoz a dovoz

Průmysl má rozhodující vliv na bilanci zahraničního obchodu. Tradičně se v Čechách (od konce 19. stol.) vyrábělo více než se na území spotřebovalo, proto byl zahraniční obchod důležitou součástí průmyslové výroby. **Průmyslové podniky se podílejí na vývozu ČR téměř 80 %, a přímými dovozy na celkovém importu 52 %.**

Průmysl se po roce 1990 musel vyrovnat s rozpadem svých tradičních trhů, kam směřovalo cca 55 % exportu z ČR. Export se musel přeorientovat na světové trhy, především na trhy EU. Přechodně se zvýšil podíl vývozu zboží s nízkou přidanou hodnotou. Tento trend se obrátil po roce 1995 a podíl zboží s vyšší přidanou hodnotou na celkovém exportu se postupně zvyšuje. Kritickým byl rok 1996, kdy **dynamika dovozu byla téměř dvojnásobná proti vývozu.** V letech 1997 - 1999 došlo k obratu, dynamika vývozu předstihovala dynamiku dovozu a postupně docházelo ke snižování obchodního deficitu. Po roce 2000 se situace opět zhoršuje. V roce 2002 byl zahraniční obchod ovlivněn recesí na rozhodujících vývozních trzích (především v zemích EU). Pokles vývozu a dovozu se projevil na poklesu obratu (vývoz o 4 % a dovoz o 5 % nižší než v roce 2001). Pasivní saldo zahraničního obchodu dosáhlo 110 mld. Kč (o 6 mld. Kč nižší než v r. 2001).

Obchod ovlivňují zejména tři hlavní faktory – růst dovozních cen paliv, oslabení kurzu Kč k USD a zvýšené dovozy strojů a zařízení v souvislosti s vysokým přílivem přímých zahraničních investic.

• Další vývoj

V období transformace byl hlavní důraz kladen na privatizaci a na vytvoření standardního podnikatelského prostředí pro rozvoj tržní ekonomiky. Stabilizace vlastnických vztahů a snahy podniků o dlouhodobé působení na trhu a o dlouhodobý rozvoj se zatím nestaly přirozenou podnikatelskou filozofií.

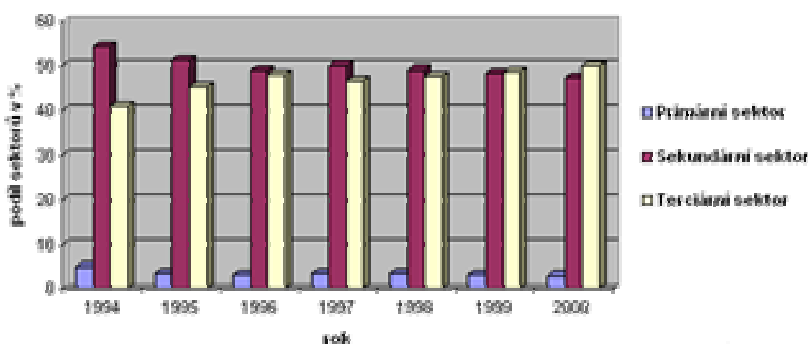
Způsob privatizace se stal jednou z příčin finančních potíží, pomalé restrukturalizace a stabilizace. Privatizace některých průmyslových oblastí není ještě ukončena.

Roste vliv podniků pod zahraniční kontrolou, které jsou v současné době hlavními investory do průmyslové výroby. Jejich podíl na zaměstnanosti je kolem 30 %, ale na výkonech a na tvorbě hospodářského výsledku se však podílejí 65 % (podniky s více než 100 zam.).

Průměrná produktivita práce (poměr HDP na pracovníka) je zatím jen 50 % ve srovnání s průměrem zemí EU. Mezi roky 2001 a 2002 **vzrostla produktivita práce v průmyslu** o 8,2 % a ve stavebnictví o 7,9 %. Průmyslová výroba se zvýšila za stejné období o téměř 5 %.

Zaměstnanost v průmyslu od roku 1990 výrazně klesá. Vzhledem k tomu, že není ještě ukončená privatizace velkých podniků ani celková restrukturalizace průmyslu, bude tento trend zřejmě nadále pokračovat (viz. Graf 2/1).

Graf 2/1 – Vývoj evidované zaměstnanosti v ÚK

Pramen: ČSÚ 2001

Hrubé hmotné investice v průmyslu se snižují, výrazný propad je nadále ve stavebních investicích. Důvodem je nevytváření zisku a odpisů (již odepsané prostředky), neschopnost podniků (zadlužených nebo neprosperujících) získat bankovní úvěry a pomalá restrukturalizace v některých velkých podnicích.

Průmyslové podniky se 100 a více zaměstnanci si stále udržují stabilní, vysoký podíl na výsledcích průmyslového sektoru – 80 % na výkonech a výkonové spotřebě, 78 % na přidané hodnotě a 68 % na zaměstnanosti.

Téměř všechna odvětví zpracovatelského průmyslu (12 ze 14-ti) vykázala meziroční růst hospodářského výsledku, i když s velkými diferencemi v dynamice (od 1,1 % až po 73,3 %). Výrazně se zlepšila ziskovost v rafinérském zpracování ropy a v elektrotechnice. Tvorba hospodářského výsledku se zhoršila ve výrobě strojů a kožedělném průmyslu. **Hospodářský výsledek vzrostl v nezpracovatelském průmyslu a těžebním průmyslu při jeho snížení v energetice.**

2.1.3 Průmyslový potenciál ÚK

• Průmyslová základna ÚK

Z analýzy, kterou provedlo MPO vyplývá, že podíl průmyslové výroby ÚK na celkovém HDP z průmyslové výroby ČR je asi 8 %. Roční tržby za prodej výrobků a služeb z tohoto sektoru jsou asi 145 mld. Kč. Přidaná hodnota se pohybuje kolem 31 mld. Kč.

Tabulka 2/2 – Základní ukazatele průmyslu podle krajů v roce 2000

ČR, kraje	Průměrný počet podnikatelských subjektů	Tržby z průmyslové činnosti v běžných cenách		Průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách	Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance v Kč
		Celkem v mil. Kč	Na 1 zaměstnance v tis. Kč		
Česká republika	2 209	1 574 813	1 726	912 636	14 066
Hl. m. Praha	205	204 466	2 317	88 250	17 263
Středočeský	222	281 969	2 850	98 924	16 236
Jihočeský	155	82 988	1 444	57 454	13 322
Plzeňský	145	87 071	1 586	54 896	14 092
Karlovarský	89	29 230	983	29 737	12 604
Ústecký	160	188 985	2 714	69 639	14 726
Liberecký	116	60 144	1 202	50 039	13 055
Královéhradecký	154	77 429	1 415	54 734	12 763
Pardubický	122	55 430	1 283	43 192	12 013
Vysočina	153	55 745	1 170	47 659	12 245
Jihomoravský	241	117 692	1 338	87 952	12 616
Olomoucký	147	58 543	1 166	50 197	12 262
Zlínský	133	62 539	1 216	51 422	12 826
Moravskoslezský	167	212 582	1 654	128 541	15 013

*Vysvětlivky: *) podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji*
 Pramen: Statistická ročenka Ústeckého kraje 2001

Celý ÚK je považován za průmyslový region. Nejvyšší koncentrace zpracovatelského průmyslu je na Mostecku, střední na Teplicku, Chomutovsku, Děčínsku a Litoměřicku, nižší na Ústecku a Lounsku. Vzhledem k jeho charakteru, aktuálnímu stavu jeho restrukturalizace a s tím spojenými problémy, lze předpokládat, že bude využívat

různých podpůrných nástrojů vlády ČR a Evropské komise, které jsou zaměřeny na konverzi a restrukturalizaci průmyslové základny, zvýšení konkurenceschopnosti, zvýšení rozvojového potenciálu a přizpůsobení pracovní síly potřebám moderní průmyslové výroby.

Nejdůležitější průmyslová odvětví:

- Z průmyslových odvětví je nejvýraznější těžba energetického uhlí (Most, Chomutov, Bílina) a s ním spojená výroba elektrické a tepelné energie (téměř 2/3 kapacity uhelných elektráren v ČR) v Prunéřově, Tušimicích, Počeradech, Bílině, Litvínově, Mostě, Trmicích a Chomutově.
- Dalším dominujícím odvětvím je chemie se svými středisky v Litvínově, Ústí nad Labem, Lovosicích, Rtyni nad Bílinou a v Teplicích.
- Strojírenská výroba má svá střediska v Mostě, Litvínově, Ústí nad Labem, Klášterci nad Ohří, Děčíně, Varnsdorfu, Lounech, Rumburku, Podbořanech a Žatci.
- Obor sklo, keramika má nejvýznamnější centrum v Teplicích, Bílině, Dubí, Krupce, Duchcově, Lounech, Mostě a Libochovicích.
- Výroba potravin je v Ústí nad Labem, Roudnici, Lovosicích, Litvínově, Lounech, Chomutově, Žatci a v Bohušovicích nad Ohří.
- Papírenský průmysl ve Štětí, Jílovém, České Kamenici, Novosedlicích, Rumburku a Lovosicích.
- Textilní výroba ve Varnsdorfu, Vilémově, Krásné Lípě, Litvínově, Benešově nad Ploučnicí, Křešicích, Rumburku, Mostě, Děčíně, Chomutově a Šluknově.
- Elektrotechnická výroba a opravy jsou především v Teplicích, Děčíně, Kadani, Varnsdorfu, Litvínově, Klášterci nad Ohří, Chomutově, Proboštově, Roudnici nad Labem, Rumburku a v Horním Podluží.
- Stavební průmysl je umístěn ve všech větších městech. Větší podniky jsou v Teplicích, Ústí nad Labem, Mostě, Lounech a v Žatci.

Likvidace nebo konkurs obchodních společností, státních podniků nebo družstev představoval v podmínkách Ústeckého kraje ozdravný proces, který pomohl alespoň částečně kultivovat podnikatelské prostředí. Největší dopad však měl na sociální sféru. Z důvodů zániku trhu, špatných výsledků hospodaření nebo nekonkurenceschopnosti výrobků zanikly desítky velkých podniků. Nejsilněji bylo postiženo Chomutovsko (hutě a železářny, strojírenství, textilnictví, energetika), Děčínsko (strojírenství a textilní průmysl), dále pak Lounsko, Teplicko a Ústecko. **Těžba hnědého uhlí byla zredukováána z cca 70 mil. tun ročně (1989) na necelou polovinu v roce 2003. Nezaměstnanost vzrostla v polovině roku 2003 na 17,5 %** práceschopného obyvatelstva, což představuje cca 75 tis. osob bez práce.

V podmínkách neukončené průmyslové restrukturalizace však mají tradiční odvětví v ÚK (těžba uhlí, výroba elektrické a tepelné energie a její rozvod, chemie, sklo, strojírenství, textilní průmysl, úprava vody pitné, užitkové a odpadní) stále nejvýznamnější postavení (obrat, zaměstnanost, ...).

Přednosti průmyslové aglomerace (od Klášterce na západě ÚK až po Ústí nad Labem) spočívají především v relativně dobré technické infrastruktuře, dopravní infrastruktuře a obslužnosti. Podrobnější informace jsou v Příloze 2/1.

• **Surovinová základna**

ÚK má nejvýznamnější surovinovou základnu v ČR. Má největší zásoby hnědého uhlí – 2,28 mld. tun těžitelných v současných ekologických limitech a dalších asi 3,25 mld. tun v ostatních ložiscích (částečně nedobytných).

Mezi další cenné nerostné suroviny patří písky, stavební kámen, cihlářské jíly, bentonit, křemen, vápenec a kaolín. Mezi zvláštnosti patří těžba polodrahokamů (českého granátu) pro šperkařský průmysl na Litoměřicku.

• **Výzkumná a vývojová základna**

Na území ÚK se tradičně nacházela výzkumná a vývojová pracoviště (viz. Obr. 2/1). Hospodářská restrukturalizace je významně zredukovala. Zatímco v roce 1990 pracovalo ve výzkumu (vč. pomocného personálu) 1220 pracovníků, v roce 1994 již jen 516 a v současnosti se tento počet odhaduje jen na cca 250 pracovníků. Stát vynakládá na výzkum asi 0,56 % státního rozpočtu, což je v porovnání s průměrem v EU (2 %) nedostatečné. Redukována byla spolupráce výzkumné základny ÚK se zahraničními institucemi. Podniky výrazně omezily své náklady na výzkum a vývoj, cizí investoři do svých nových podniků výzkumná a vývojová pracoviště nepřesunuli. Očekává se, že tento trend ovlivní negativně další vývoj průmyslové výroby v ÚK (viz Kap. 4).

Pro průmyslovou výrobu mají zásadní význam:

- Výzkumný ústav anorganické chemie v Ústí nad Labem
- Výzkumný ústav sklářský v Teplicích
- Výzkumný ústav pro hnědé uhlí v Mostě
- Výzkumný ústav výstavby a architektury – detašované pracoviště v Ústí nad Labem
- Výzkumný ústav rostlinné výroby – detašovaná pracoviště v Ústí nad Labem a Chomutově
- Chmelařský institut v Žatci

Tabulka výzkumných organizací v ÚK je uvedena v Příloze 2/5.

spoluvlastníkem) o nových podmínkách, příležitostech a hrozbách a na vstup do nového prostředí se připravuje.

Výstupy ze studií nabádají k následujícím činnostem:

- analyzovat svůj podnik a zjistit jeho slabiny a ohrožení, připravit se na nabídku svých předností a využít šancí, vytvořit firemní strategii vstupu do EU,
- věnovat se získávání informací obecných i specifických ze své branže (normy, odborná kvalifikace, ceny, podpora výzkumu a vývoje, uvolnění cel, daně apod.),
- investovat do vzdělávání a připravit se zejména jazykově,
- zjistit, jaké náklady může znamenat další technická harmonizace (certifikace, hygienické a bezpečnostní normy, ochrana ŽP, ochrana vlastnictví, zákazníků, pracovníků, apod.),
- sledovat legislativní změny, průběžně si osvojovat psané i nepsané zákonitosti podnikání v EU (účetnictví, jednotná měna, zákon o veřejných zakázkách, podpora inovací apod.),
- získat v předstihu partnera z EU a vniknout postupně do nových poměrů,
- hledat dodavatele a odběratele v EU ke zvýšení orientace na trhu,
- zúčastňovat se výstav, setkání se zahraničními podnikateli, využívat informačních zdrojů o EU,
- sdružovat se v odvětvích a získat partnery z jiných oblastí, které ovlivňují podnikání,
- vyzkoušet si dotační politiku vlády ČR a Evropské komise v oblasti rozvoje podnikání přihlášením se do některého z rozvojových programů.

2.1.5 Hlavní ukazatele průmyslu ČR v porovnání s průměrem 15 členů EU

(r. 2001) - statistické údaje zatím nejsou sledovány za kraje)

- HDP na občana byl asi 63 % průměru EU (respektována parita kupní síly), v UK je nižší, asi 55% průměru EU. HDP narostlo od roku 1990 o 6 %. Pomalejší vývoj způsobily povodně v srpnu roku 2002.
- Průmyslová výroba byla v roce 2002 o 4 % nižší než v roce 1990 (minimum v roce 1995 – pokles o 24 %). Stavební výroba byla asi o 1,5 % nižší.
- Podíl průmyslu a stavebnictví na tvorbě HDP byl asi 41,5 % v běžných cenách. Tempo růstu průmyslové výroby je dlouhodobě vyšší než celkový růst HDP. Průměr EU je asi 32 %.
- Objem fixního kapitálu vynaloženého na tvorbu HDP byl proti průměru EU asi o 30 % vyšší.
- Produktivita práce dosahovala necelých 50 % průměru EU v paritě kupní síly.
- Zaměstnanost v průmyslových odvětvích byla o 12 % vyšší než je průměr v EU.
- Investice v průmyslu představovaly asi 40 % celkových investic. V průměru jsou v EU o 5 % vyšší.
- Export průmyslové výroby byl asi 56 % z celkového objemu vývozu výrobků i služeb. V EU se pohybuje průměr kolem 60 %.

2.2 Podpora rozvoje průmyslu

Jak bylo již uvedeno v úvodu analytické části a v Příloze 2/2 je zpracována **průmyslová politika ČR, různé programy a plány, ze kterých vyplývá, že vláda přebírá spoluodpovědnost za rozvoj průmyslu a podnikání** (rolí aktivního tvůrce ekonomického prostředí a klimatu) **společně s podnikateli a ostatními ekonomickými subjekty**. Vlastní podnikání, vztahy a chování v tomto prostředí je na podnikatelských subjektech.

Vláda má k ovlivňování prostředí k dispozici různé nástroje, kterými modifikuje volné tržní prostředí. Závaznými předpisy pro všechny aktéry hospodářského rozvoje jsou **zákony, vyhlášky a nařízení**, které jsou uvedeny v Příloze 1/2. K dalším nástrojům patří **politická, institucionální, informační a především finanční podpora**. Dotace ze státního rozpočtu jsou směřovány např. do přizpůsobení podnikatelského prostředí standardním tržním podmínkám, do přilákání zahraničních investorů, tvorby nových pracovních míst, kvalifikaci a rekvalifikaci pracovníků, na vědu a výzkum apod.

Finančních podpor pro rozvoj průmyslu a podnikání je pro rok 2003 k dispozici přes **30 podpůrných programů**. K tomu patří ještě desítky dalších veřejných dotací, které mohou nepřímo přispívat ke zlepšování prostředí. Příjemci finanční pomoci je především veřejný sektor, ale z části jsou podpory zaměřené i na speciální účely či přímo na firmy. **Při přímých dotacích nesmí být porušena rovnost podmínek pro podnikatelskou veřejnost**. Bližší informace o rozvojových programech jsou v Příloze 2/4.

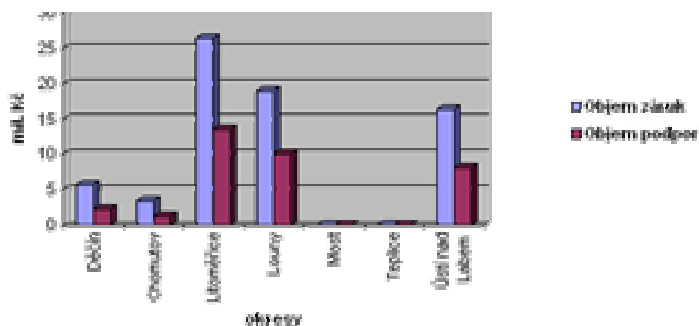
V roce 1997 byla přijata vládní opatření ke zmírnění nepříznivého vývoje (nikoliv řešení příčin). Výsledkem zásahů nebyl očekávaný rozvoj. Snížil se pouze krátkodobě rozpočtový schodek a nepříznivě se utlumila výroba a investice v různých odvětvích. HDP nadále stagnoval nebo klesal (přidaná hodnota ve většině odvětví v běžných cenách sice stoupala, při porovnání se stálými cenami však měla klesající trend).

Dalším vládním opatřením byla sanace/revitalizace velkých průmyslových podniků (1998), které neobstály na trhu, ale jejichž ukončení činnosti by znamenalo závažné sociální dopady v problémových regionech. Tento program byl později převeden na státní konsolidační agenturu.

Dotace a půjčky jsou určeny **zejména malým a středním podnikům (MSP)**. **Dotační systém je relativně složitý** (svojí administrativou i podmínkami účasti) a jeho **účinnost zatím nebyla prozkoumána a zveřejněna**. V ÚK se o **finanční příspěvky hlásí velmi malé množství podnikatelů v porovnání s jinými kraji ČR**.

Velmi intenzivně jsou diskutovány připravované programy Evropské komise (Strukturální fondy, Kohezní fond a program Interreg), do kterých se budou moci hlásit veřejné a omezeně i soukromé subjekty po vstupu ČR do EU v roce 2004. Princip těchto nástrojů je popsán v Příloze 2/8.

Graf 2/2 – Objem záruk a podpor poskytnutých ČMRZB ke 30.9.2001

Pramen: ČMRZB

Konkurence na světových trzích i uvnitř ČR neustále sílí. Sílí rovněž soutěž o zahraniční investice. Protože moderní technologie jsou finančně velmi náročné a jejich inovační cyklus se zkracuje je za současné hospodářské situace nutností získat investory z vyspělých států. Za tímto účelem byla zřízena státní agentura CzechInvest a uzákoněny **investiční pobídky** (novelizovaný zákon č. 72/2000 Sb.).

Pro rozvoj průmyslu v souladu s průmyslovou politikou ČR byla zřízena státní agentura CzechIndustry, která by se měla stát zároveň platební agenturou pro zabezpečení Sektorového operačního programu Průmysl. Rozvoj malého a středního podnikání v souvislosti s dotační politikou státu koordinuje Agentura pro rozvoj podnikání. Podporu exportu má na starosti agentura CzechTrade. Snahou MPO je státní agentury spojit do jednoho vedení (realizace v roce 2003).

K dalším institucím, které podporují podnikání patří hospodářské komory (viz. Tab. 2/3), síť regionálních poradenských a informačních center, rozvojové agentury a další subjekty – viz. seznam organizací podporujících podnikání v ÚK v Příloze 2/7.

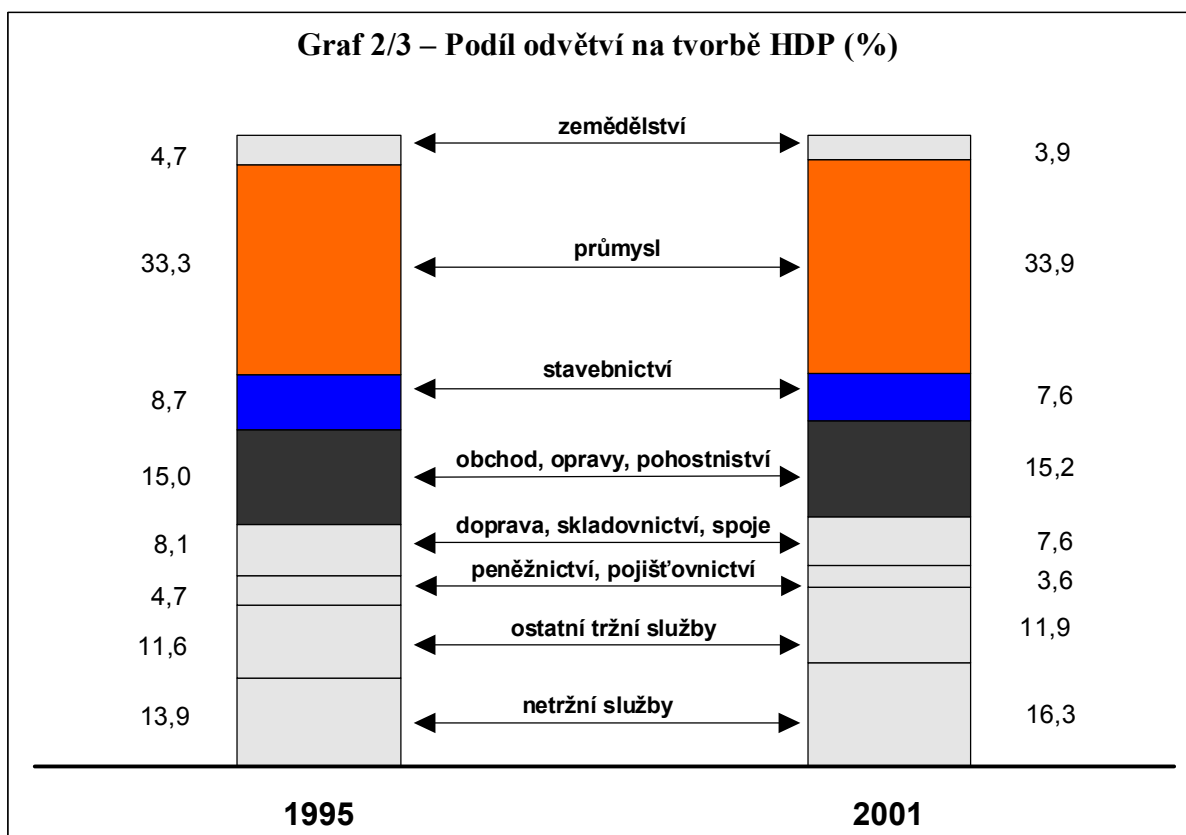
Tab. 2/3 Přehled okresních a krajských organizací v ÚK

Název okresní/krajské organizace		
Hospodářské komory	Agrární komory	Hospodářské a sociální rady
OHK Děčín	OAK Děčín	
OHK Chomutov	OAK Chomutov	HSR Chomutovska
OHK Litoměřice	OAK Litoměřice	HSR Litoměřice
OHK Louny	OAK Louny	HSR Lounska
OHK Most	OAK Most	HSR Mostecka
OHK Teplice		HSR Teplicka
OHK Ústí nad Labem	OAK Ústí nad Labem	HSR Ústecka
Krajská hospodářská komora	Krajská agrární komora	Hospodářská a sociální rada kraje

Zdroj: RIC ÚK 2003

2.3 SWOT analýza – Průmyslová výroba

Analýza byla odvozena z rámcové analýzy silných a slabých stránek, příležitostí a ohrožení v SOP Průmysl a podnikání, doplněna o krajská specifika a konzultována v pracovní skupině zadavatele. Vyjadřuje stručně současný stav a výhled pro oblast průmyslové výroby. Jednotlivým faktorům nebyly přiřazeny váhy. Názory na pořadí se lišily podle odbornosti hodnotitelů (ekonom, technik, manažer, politik). Stav průmyslové výroby v ÚK a její budoucnost byly porovnávány se stavem průmyslu v ČR (viz Graf 2/3).

Sledování rozhodujících charakteristik a stavů průmyslové výroby a zjišťování příležitostí a bariér umožňuje formulování cílů a v nich stanovení priorit. Opatření pak vedou k plnění cílů. Ze slabých stránek, příležitostí a bariér byly vybrány ty, které může ÚK ovlivnit z hlediska politického, správního a organizačního a z těch pak byly formulovány priority a opatření, která jsou rozpracována a uvedena v níže. Opatření by měla vést k eliminaci nebo zeslabení slabých stránek, k optimálnímu využití příležitostí v reálném prostředí a čase a rozpoznat nepříznivé rozvojové trendy z vnějšího prostředí a připravit se na jejich překonávání. Při sestavování cílů se samozřejmě předpokládalo, že silné stránky se budou udržovat nebo zlepšovat. V rozvojových dokumentech, které budou navazovat na strategii (programy a plány), budou opatření detailněji rozpracována, aby mohla být systematicky a provázaně realizována. Aby byl výsledek a účinek opatření hodnotitelný, musí být přiřazeny měřitelné parametry a stanoven kontrolní a vyhodnocovací mechanismus.

Opatření, která budou řešit nedostatky a šance, na které nemá ÚK vliv žádný, nebo jen minimální, jsou uvedeny částečně v Příloze 2/6. Předpokládá se, že ty pak budou řešeny podle charakteru buď podniky a podnikateli, případně jejich sdruženími nebo státem či jinými subjekty a aktéry hospodářského rozvoje.

Silné stránky	Slabé stránky
• Nejvíce přispívá k tvorbě HDP v ÚK • Surovinová základna (uhlí, jíly, písky, kámen, pitná voda, minerální voda ...) • Nízké mzdové náklady • Tradice průmyslové výroby - nadregionální význam některých odvětví (těžba uhlí, energetika, chemie, sklářství) • Výhodná geografická poloha mezi Prahou a průmyslově vyspělým Saskem • Významné a úspěšné zahraniční investice • Předmětem zvýšeného zájmu vlády (např. 15 mld. na sanaci škod způsobené průmyslem) • Technická infrastruktura v podkrušnohorské průmyslové aglomeraci (částečně zastaralá) • Dostatečná kapacita el. a tepelné energie, zemního plynu a vodních zdrojů • Připravenost několika průmyslových zón • Využití zpracovaného strategického dokumentu pro rozvoj průmyslu a MSP ÚK • Významné postavení a síla KHK ÚK • Realizace projektu Hospodářské komory ČR „Informační místa pro podnikatele“	• Neustálené (nestandardní) podnikatelské prostředí • Zánik nebo silná redukce průmyslových odvětví bez náhrady- pokles výroby • Převaha výroby s nízkou přidanou hodnotou • Vysoká daňová zátěž • Zastaralost technologií a objektů (odpisy) • Nízká produktivita a rentabilita v téměř všech průmyslových odvětvích • Nedostatečná technická infrastruktura mimo území průmyslové aglomerace (tam zastaralá), nedostat. investice z veř. rozpočtů (dopravní inf.) • Zánik nebo silná redukce VV základny • Nedostatečná organizovanost a koordinace podnikatelského sektoru • Podnikání prezentováno jako nekalá činnost se záměrem jiné poškodit – proto nedostatečná politická podpora podnikání • Nepřízpůsobená vzdělávací soustava požadavkům trhu, jednostranná kvalifikace pracovníků • Nedostatečná informovanost podnikatelů o průmyslové politice a jejích nástrojích • Korupce a nízká etika podnikání • Ekologické zátěže z průmyslové činnosti, špatná image regionu • Nedokončená restrukturalizace a privatizace
Příležitosti	Ohrožení
• Zvýšení investic do technické infrastruktury (zejména dopravní) • Racionální regionální hospodářská politika, systémový přístup veřejné správy k podnikání – zvýšení informovanosti a koordinovanosti • Optimální využití potenciálu kraje (polohy, nerostných, lidských, zemědělských, materiál-ních a finančních zdrojů, rozvojových programů ČR a EU) • Inovace v průmyslové výrobě – investice do výzkumu a vývoje, technologií, zaměstnanců, systémů řízení, /certifikací/ a marketingu • Rozvoj průmyslových služeb • Budování strategické zóny Triangle • Získání kvalitních zahraničních investorů • Úspěšné zapojení do jednotného trhu EU – rozvoj mezinárodní spolupráce • Odstranění ekologických zátěží • Novelizace zákona č. 301/1992 Sb o HK ČR • Úspěšná privatizace velkých podniků a další restrukturalizace průmyslové základny • Cílený rozvoj vzdělání a změna životního stylu • Využití zemědělské půdy pro pěstování průmyslových surovin (15 000 ha rekult. ploch)	• Neschopnost využití potenciálu kraje • Odliv kapitálu • Odliv kvalifikované pracovní síly • Zhroucení ekonomického systému – zánik stávajících nosných odvětví bez náhrady (následek globalizace, chybné politiky, privatizace a restrukturalizace) • Nekonkurenceschopnost podniků po vstupu do EU • Degradace průmyslu na výrobu běžného zboží bez vyšší přidané hodnoty (bez výzkumu, vývoje a inovací) • Přírodní katastrofy (např. povodeň 2002 způsobila v sektoru průmyslu ztrátu asi 5 mld. Kč (celkem 11,7 mld. Kč) • Rozvoj korupce a nelegálních praktik v podnikání a veřejné správě – nefunkčnost veřejné správy • Nezájem veřejného a soukromého sektoru o spolupráci a společný postup

2.4 Strategický cíl, priority a opatření

Průmyslová výroba	
Strategický cíl P:	Zvýšení výkonnosti a konkurenceschopnosti průmyslu v ÚK na úroveň srovnatelnou s průměrem EU
Priorita P 1:	Zlepšení infrastruktury
Opatření:	P 1.1 Rozvoj a údržba dopravní infrastruktury a obslužnosti P 1.2 Příprava strategické zóny Triangle pro velkého zahraničního investora ve spolupráci s vládou agenturou CzechInvest
Priorita P 2 :	Zlepšení podnikatelského prostředí
Opatření :	P 2.1 Zvýšení kvality a efektivnosti veřejné administrativy P 2.2 Zvýšení informovanosti firem o politické a finanční podpoře Podnikání P 2.3 Efektivní koordinace institucí, které podporují rozvoj Průmyslu
Priorita P 3 :	Přizpůsobení vzdělávacího procesu potřebám průmyslu
Opatření :	P 3.1 Optimalizace vzdělávací soustavy s ohledem na potřeby Průmyslu P 3.2 Koordinace systému celoživotního vzdělávání - součinnost veřejných a soukromých vzdělávacích organizací

Priorita P 1	Zlepšení infrastruktury
Opatření P 1.1	Rozvoj a údržba dopravní infrastruktury a obslužnosti
Popis	Realizace projektů zaměřených na výstavbu, rekonstrukce a opravy silnic II. a III. třídy a souvisejících staveb, spadající do správy ÚK, které přispějí k rozvoji podnikání. Věnovat zvláštní pozornost okrajovým územím (Šluknovsko a Podbořansko) a silnicím v pohraničí se Saskem, jejichž význam poroste po vstupu a po úplné integraci do EU. Získávat pro realizaci staveb spolufinancování z podpůrných programů ČR a EU. Podpora zlepšení dopravní obslužnosti z venkova do průmyslových center k usnadnění přístupu pracovní síly do podniků. Prosazování zájmů ÚK na centrální správě, která zodpovídá za dálnice, silnice I. třídy, splavnost Labe a železniční dopravu, jejichž význam je pro rozvoj ÚK prioritní (D8, I13, I7, I9, I27, zlepšení plavebních podmínek na dolním Labi, žel. trať č. 130).
Očekávaný výstup	• Dobudování a zlepšení kvality silniční sítě jako základní předpoklad pro hospodářský rozvoj • Zlepšení obslužnosti periferních oblastí kraje a venkova • Zatraktivnění ÚK pro investory • Rozvoj dolního Polabí po zintenzivnění vodní dopravy
Způsob financování	Rozpočet ÚK, státní rozpočet, programy EU
Termín zahájení	2004

Priorita P 1	Zlepšení infrastruktury
Opatření P 1.2	Příprava strategické zóny Triangle pro velkého zahraničního investora ve spolupráci s vládou agenturou CzechInvest
Popis	Systematické budování strategické investice do průmyslové zóny pro získání strategického investora do oblastí s největší nezaměstnaností. Koordinovaný postup při přípravě a realizaci projektu se všemi zapojenými institucemi (CzechInvest, MPO, MZP, MDS, MMR, MPSV, dotčených obcí apod.) k zajištění sanace území, kvalitního dopravního napojení, výstavby tech. infrastruktury a zajištění pracovních sil. Intenzivní marketing pro získání dalších investorů (zajišťuje CzechInvest).
Očekávaný výstup	• Získání strategického investora a jeho subdodavatelů • Vytvoření nových pracovních příležitostí • Napojení regionálních a místních firem na nové investory • Společné zvládnutí složitého projektu strategického významu s mnoha partnery
Způsob financování	Státní rozpočet, rozpočet ÚK, programy EU
Termín zahájení	2003 – již probíhá

Priorita P 2	Zlepšení podnikatelského prostředí
Opatření P 2.1	Zvýšení kvality a efektivnosti veřejné administrativy
Popis	Vybudovat efektivní a profesionální administrativní systém ÚK, který bude mít charakter systému jakosti dle ČSN EN ISO 9001/2001. K jeho zavedení je třeba analyzovat všechny procedury a minimalizovat technické a administrativní bariéry. Jasně stanovit odpovědnosti, způsob komunikace a chování stanovit kontrolní mechanismus. Po stanovení všech pravidel a vnitřních norem vyškolit personál a systém implementovat a udržovat jej pravidelným proškolením a kontrolováním.
Očekávaný výstup	• Zjištění současné efektivnosti analýzou stavu • Stanovit racionální a proveditelné postupy, požadované chování a reprezentaci ÚK a připravit na kvalitativní změnu výkonný aparát ÚK. • Zlepšení spolupráce a zvýšení vzájemné důvěry mezi podnikatelkou veřejností a krajskou správou. • Stát se prvním krajským úřadem s certifikovaným systémem jakosti poskytovaných služeb v ČR a tím zvýšit kredit a image ÚK.
Způsob financování	Rozpočet kraje, státní rozpočet ČR, fondy EU
Termín zahájení	2004

Priorita P 2	Zlepšení podnikatelského prostředí
Opatření P 2.2	Zvýšení informovanosti firem o politické a finanční podpoře podnikání
Popis	Vytvořit rámcový systém pro informování podnikatelského sektoru o politickém přístupu ÚK k podnikání, podnikatelskému prostředí a komunikaci mezi krajskou samosprávou a podnikatelskou veřejností v ÚK. Skloubit tento nástroj s vládním filozofií finančních nástrojů pro podporu podnikání (zejména MSP). Využít k jeho prezentaci a propagaci všechna dostupná veřejná a krajská média. Požádat o podporu všechny další zainteresované instituce, které se na rozvoji podnikání podílí. Na tento rámcový systém navázat realizaci Opatření ZM 2.1, ZM 2.4 a I 1.1, I 1.2 a I 2.2.
Očekávaný výstup	• Zavedení pravidelného a profesionálního informačního servisu pro podnikatelskou veřejnost • Zvýšení informovanosti podnikatelského sektoru s cílem zlepšit spolupráci s podnikatelským sektorem • Porozumění krajské politice ze strany podnikatelů
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy.
Termín zahájení	2004

Priorita P 2	Zlepšení podnikatelského prostředí
---------------------	---

Opatření P 2.3	Efektivní koordinace institucí, které podporují rozvoj průmyslu
Popis	V ÚK se zabývají profesionálně nebo podporují politicky desítky organizací pro rozvoj podnikání (viz. Příloha 2/7), které své činnosti koordinují jen minimálně. ÚK jako přirozený koordinátor činností na svém území může přispět ke sladění jejich služeb i k vytvoření nových, které dosud v ÚK chybí. Jde o vytvoření provázané sítě institucí, které se dohodnou na systému komunikace, součinnosti a optimálním pokrytí území službami.
Očekávaný výstup	• Zavedení systematické práce a propojení potenciálu poskytovatelů služeb • Převzetí přirozené koordinační role ze strany ÚK, zvýšení kreditu ÚK • Zjištění různých názorů na podporu rozvoje podnikání od různých zájmových skupin, přispění ke sladění jejich cílů. • Identifikace hlavních problémových oblastí podnikání a jejich společné řešení
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy, zdroje zapojených organizací.
Termín zahájení	2004
Priorita P 3	Přizpůsobení vzdělávacího procesu potřebám průmyslu
Opatření P 3.1	Optimalizace vzdělávací soustavy s ohledem na potřeby průmyslu
Popis	Zajištění intenzivní spolupráce mezi školskými zařízeními v kompetenci ÚK, zaměstnavateli a úřady práce. Analýza požadavků zaměstnavatelů na kvalifikaci pracovní síly (provádí se, zaměstnavatelé jsou zatím pasivní – realizaci tohoto opatření spojit s Opatřením ZM 1.1 a 1.2 a 2.5). Z těchto informací a prognóz odvodit předpokládaný vývoj na regionálním trhu práce. Přizpůsobení studijních programů aktuálním potřebám podniků a trhu a připravit nové pro předpokládané budoucí potřeby (informace od potenciálních investorů, využít zkušeností z ostatních zemí EU, zejména ze Saska, které prošlo nedávno ještě výraznější restrukturalizací průmyslu).
Očekávaný výstup	• Analýza potřeb na trhu práce za aktivní spolupráce firem • Zvýšená uplatnitelnost absolventů škol na trhu práce, připravenost pro nové investory • Snížení nákladů firem na zaškolování nových zaměstnanců • tvorba nových studijních programů
Způsob financování	Rozpočet ÚK, státní a EU rozvojové programy
Termín zahájení	2004
Priorita P 3	Přizpůsobení vzdělávacího procesu potřebám průmyslu

Opatření P 3.2	Koordinace systému celoživotního vzdělávání – součinnost soukromých a veřejných vzdělávacích organizací
Popis	V návaznosti na optimalizaci vzdělávací soustavy pro přípravu pracovníků do průmyslu vytvořit systém dalšího odborného vzdělávání zaměstnanců. Převzít koordinační roli při vytváření takového systému ve spolupráci s podniky, úřady práce a veřejnými (nespadající pod ÚK) i soukromými vzdělávacími organizacemi. V souladu s Opatřením ZM 1.1 a 1.2 a 2.5 zapojit do vlastního procesu zaměstnavatele (spolupráce při sestavování programů, stáže, zajištění zpětné vazby ...). Provést průzkum mezi pracovníky v průmyslu o potřebě dalšího vzdělávání (např. jazykového) a ochoty zaměstnavatelů k tomu finančně i odborně přispět. Provést průzkum vzdělávacích organizací na území ÚK a zjistit jejich vhodnost a kompetence pro zapojení do systému.
Očekávaný výstup	• Zjištění stávajícího stavu na trhu práce a jeho potřeb • Zavedení systematické práce v oblasti celoživotního vzdělávání a převzetí koordinační role • Zapojení všech využitelných organizací do systému • Přizpůsobení pracovníků v pracovním procesu i nezaměstnanosti na požadavky firem
Způsob financování	Rozpočet ČR, EU, rozpočet kraje, zdroje od partnerů
Termín zahájení	2004

2.5 Prognóza vývoje průmyslu

Strategickým cílem českého průmyslu je zachovat existující konkurenceschopný a efektivní průmysl a dále jej rozvíjet v prostředí jednotného trhu EU. S tímto cílem souvisí nutnost výrazného zlepšení podnikatelského prostředí a stimulování podnikatelských subjektů k rozvoji průmyslového podnikání. Veřejný i podnikatelský sektor bude muset věnovat mnohem větší úsilí přizpůsobení podniků na jednotný evropský trh a změnám, které vyvolá na regionální úrovni.

Průmysl, jako nejdůležitější součást hospodářství ČR i ÚK, je vystaven stejným makroekonomickým vlivům jako ostatní hospodářská odvětví. 60 % dnešního průmyslového exportu v ČR pochází z 200 podniků v ČR a většina z nich má zahraničního vlastníka nebo spoluvlastníka (poměr v ÚK může být ještě vyšší). Většina průmyslu k exportu nepřispívá a přežívá mimo jiné díky ochrannářským opatřením na vnitřním trhu. **V r. 2001 hospodařila polovina podniků se ztrátou.** V těchto podnicích pracuje 50 % pracovní síly. **Mezi konkurenční výhody českého průmyslu patří nižší vstupní a provozní náklady** než v zahraničí (zejména mzdy).

Ke zvýšení konkurenceschopnosti chybí pro nejbližší období peníze na inovace, vzdělání, flexibilní a mobilní pracovní síla a dosažitelné trhy pro výrobky standardní kvality (zvýšení produkce).

Období po vstupu do EU přinese firmám:

Zvýšené náklady:

- Vyžadované legislativou:
 - ochrana životního prostředí,
 - bezpečnostní předpisy,
 - ochrana spotřebitelů (certifikace, hygiena),
 - harmonizace zákonných požadavků na obchodní společnosti – účetnictví,
 - postihování nekalých praktik – zneužívání (určování cen a dělba trhu ...),
 - nový způsob zadávání veřejných zakázek (15 % z HDP, otevřené všem členským státům).
- Zvýšenou konkurenci.
- Zvýšenými kvalifikačními potřebami.
- Zrychlujícím se trende inovací.
- Vysokými sociálními standardy a rozvinutým sociálním dialogem.

Uspořádání podnikatelského prostředí - příležitost k rozvoji:

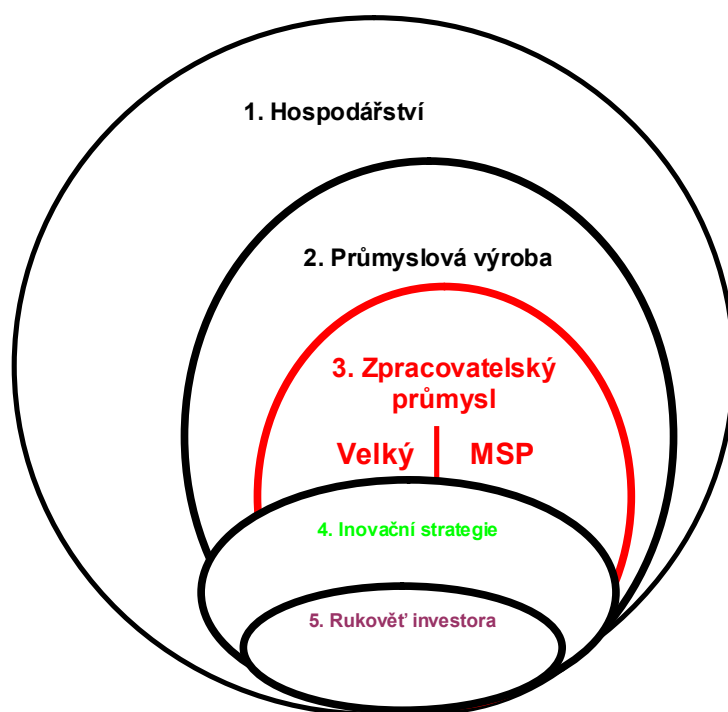
- Podpůrné nástroje strukturální politiky (regulace státní pomoci firmám k zachování rovných soutěžních podmínek).
- Ochranu rovné soutěže.
- Podporu výzkumu a vývoji.
- Podporu vzdělání.
- Podporu MSP (zjednodušení byrokracie, přístupu ke kapitálu a informacím, výsledkům výzkumu a inovacím, spolupráce s jinými firmami).
- Větší platební disciplína.
- Bezcelní pohyb zboží bez kvót.
- Hospodářskou a měnovou unii (odhad 2007 -9).

Nové podnikatelské formy

Nové životní a podnikatelské filozofie se opírají o ideu partnerství. Ta se projevuje ve tvorbě a rozvoji vzájemně výhodných spojení do formálních i neformálních sítí v oblasti odborné i ekonomické. Tato nová forma podnikání, která není zatím v kraji firmami aplikována je nazývána ve vyspělých zemích „synergickým podnikáním“. Jde vlastně o přechod z individuálního k provázanému (holistickému) podnikání, které v sobě obsahuje vědu, techniku, ekonomiku, ekologii, sociální, organizační a logistické prvky. Volné sdružování odborníků z různých oblastí činností umožní takovému společenství využívat dílčích znalostí členů.

Nový přístup veřejného sektoru k podnikání

V zahraničí se projevuje v profesionálním uplatňování legislativy - nebránit administrativním přístupem podnikání, které vytváří finanční zdroje pro funkci státu, kraje a obcí i občanskou společnost. Pokud bude mít veřejný a podnikatelský soukromý sektor pasivní vzájemný postoj, pak bude stagnace v průmyslu přetrvávat. Taková situace by však byla v rozporu s cílem snižování rozdílu českého průmyslu za vyspělými státy a proto by mělo směřovat společné úsilí k urychlené nastartování dlouhodobých růstových tendencí (výrazné zvýšení produktivity práce, jakosti a efektivnosti produkce, snižování energetické náročnosti, inovace výrobků, zlepšení logistiky, dokončení privatizace a restrukturalizace, ...)

Kapitola 3 – Zpracovatelský průmysl ÚK

- Obsah kapitoly:**
- 3.1 Analýza
 - 3.2 SWOT analýza
 - 3.3 Strategické cíle, priority a opatření
 - 3.4 Podpora rozvoje zpracovatelského průmyslu
 - 3.5 Prognóza vývoje zpracovatelského průmyslu

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1

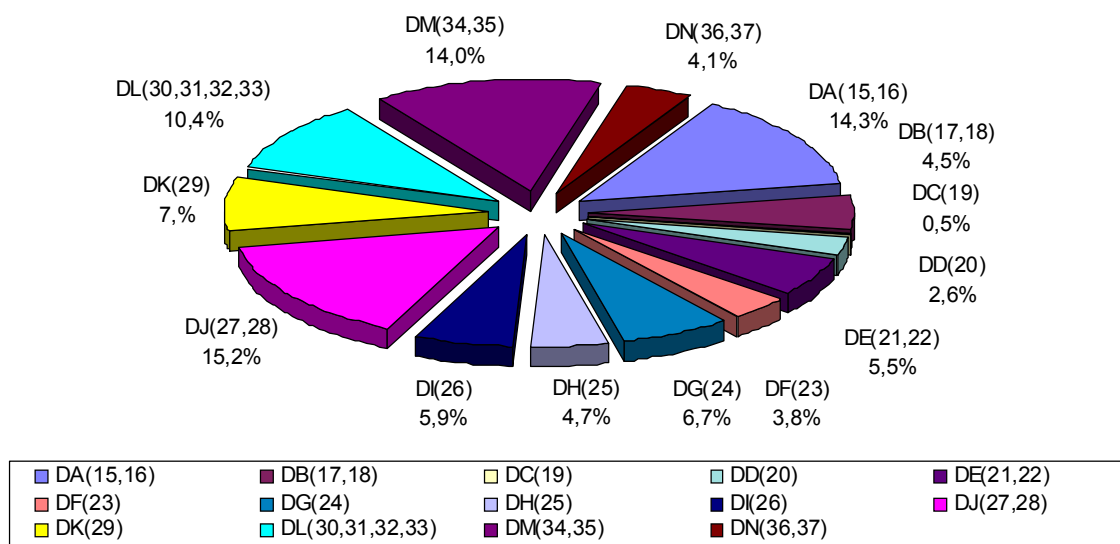
- Příloha 3/1 – Vývoj počtu ekonomických subjektů dle OKEČ ve zpracov. průmysl v ÚK
- Příloha 3/2 – Struktura vlastnictví ve zpracov. průmyslu
- Příloha 3/3 – Podpory MSP poskytované ČMZRB
- Příloha 3/4 – Evropská Charta na podporu MSP
- Příloha 3/5 – Tři kroky k prosperitě

3. Zpracovatelský průmysl

Do zpracovatelského průmyslu patří dle odvětvové klasifikace (OKEČ) platné od 1.1.2003 všechna odvětví zařazená do číselných skupin 15 až 37. Podíl jednotlivých odvětví ve zpracovatelském průmyslu je znázorněn na Grafu 3/1 a vývoj podílu zpracovatelského produktu na tvorbě HDP je uveden v Tab. 3/1.

Graf 3/1 - Podíl odvětvových agregací na tržbách za prodej vlastních výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu v roce 2002

(podíl v b.c.; zpracovatelský průmysl = 100)

Vysvětlivky ke zkratkám OKEČ:

DA - Průmysl potravin, nápojů a pochutin
 DB - Textilní a oděvní průmysl
 DC - Kožedělný průmysl
 DD - Dřezpracující průmysl
 DE - Papírenský a polygrafický průmysl
 DF - Koksárenství a zpracování ropy
 DG - Chemický a farmaceutický průmysl

DH - Gumárenský a plastikařský průmysl
 DI - Průmysl skla, keramiky a stavebních hmot
 DJ - Kovoděln. prům., hutn. žel. a nežel. kovů
 DK - Všeobecné strojírenství
 DL - Elektrotechnický průmysl
 DM - Dopravní strojírenství
 DN - Ostatní zpracovatelský průmysl

Zdroj: MPO - Panoráma českého průmyslu 2002

Tabulka 3/1 - Vývoj podílu průmyslových odvětví na tvorbě HDP ČR v %

Ukazatel	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Podíl zpracovatelského průmyslu na HDP v běžných cenách v %	24,4	26,0	28,8	30,6	27,0	26,3	27,8	27,9

Zdroj: ČSÚ 2002

3.1 Analýza

3.1.1 Pozice zpracovatelského průmyslu v ÚK a ČR

- **Pozice zpracovatelského průmyslu v ČR**

Během transformace naší ekonomiky se **zpracovatelský průmysl dokázal adaptovat na tržní podmínky, což platí zejména pro období recese** v letech 1996 - 1998, kdy jeho tržby vzrostly o 12 % a také pro období v letech 2000-2001, kdy dynamika růstu opět pokračovala. Přes dílčí pokles v roce 2002 (způsobený zejména povodněmi) lze konstatovat, že **konkurenceschopnost zpracovatelského průmyslu jako celku se zvyšuje**, což se mimo jiné projevuje dlouhodobým trendem růstu exportu. Ten v období let 1997 - 2002 vzrostl o 85 % v porovnání s obdobím mezi léty 1990 – 1996.

Zpracovatelský průmysl v ČR představuje velmi důležitý zdroj tvorby HDP, v roce 2002 dosáhl podílu 26,7 %. Pozitivně lze také hodnotit skutečnost, že podíl zpracovatelského průmyslu na celkových tržbách průmyslu dlouhodobě stoupá a to zejména na úkor energetických odvětví. **Rozvoj zpracovatelského průmyslu pozitivně ovlivnily především zahraniční investice** (v roce 2002 - 8,4 mld. USD) – viz Kap. 5.

- **Pozice zpracovatelského průmyslu v ÚK**

Zpracovatelský průmysl je nejvýznamnějším a nejdynamičtěji se rozvíjejícím průmyslovým odvětvím v ÚK. Je obdobně jako průmyslová výroba soustředěn do pánevní oblasti, přestože v posledních 3 letech dochází k alokaci velkých zahraničních investic do dříve tradičních zemědělských oblastí (Litoměřicko a Lounsko).

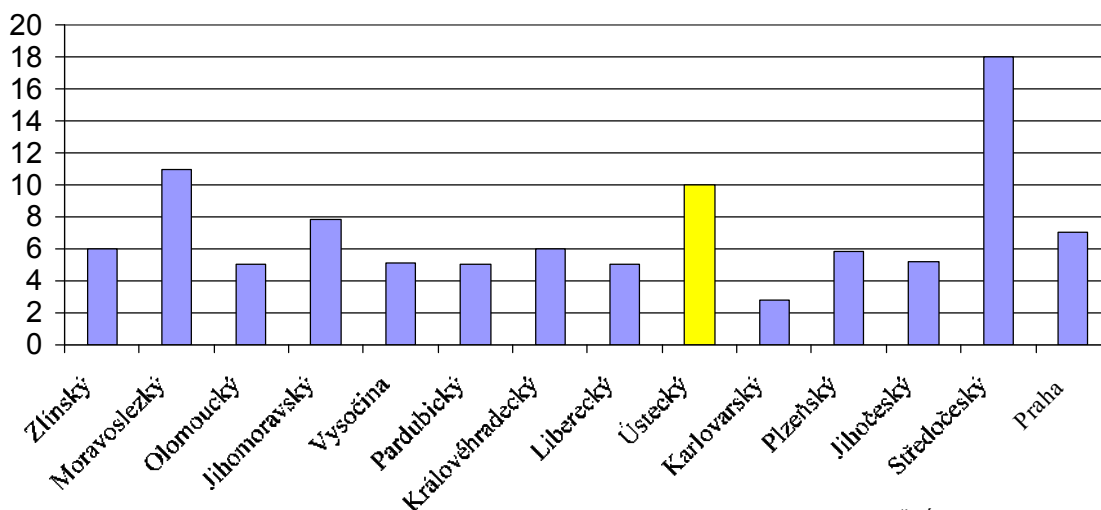
V ÚK bylo ve zpracovatelském průmyslu v roce 2002 registrováno více jak 16,5 tis. ekonomických subjektů. V posledních třech letech můžeme sledovat vzestupný trend jejich počtu (viz Tab. 3/2).

Tabulka 3/2 - Ekonomické subjekty dle převažující činnosti (OKEČ) v Ústeckém kraji

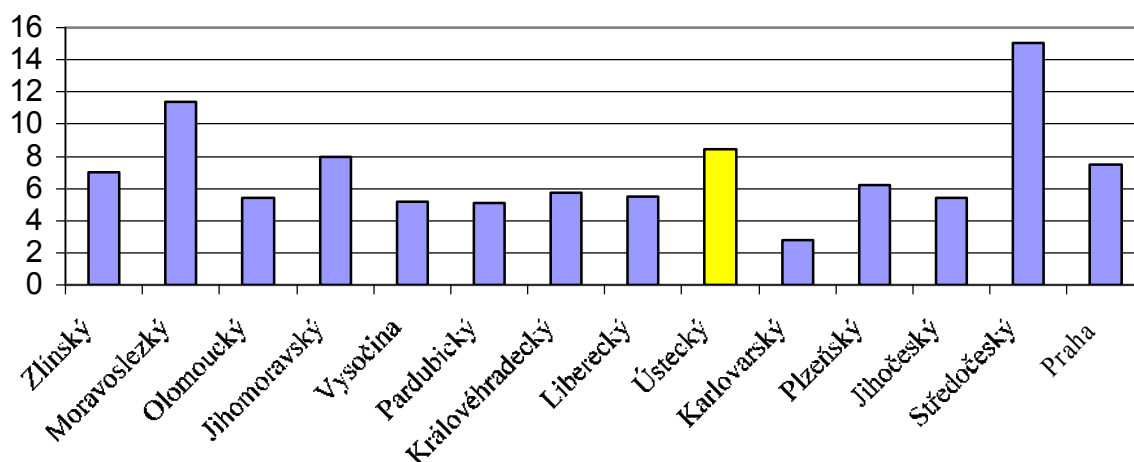
Třídy OKEČ	2000	2001	2002
Průmyslová výroba (OKEČ 14 – 45)	32 338	33 840	34 523
z toho zpracovatelský průmysl (OKEČ 15 – 37)	15 297	16 326	16 569

Pramen: Registr ekonomických subjektů 2002

Silné postavení zpracovatelského průmyslu v regionální struktuře ÚK dokládá jeho 3. místo v mezikrajském srovnání (v roce 2001) v podílu tržeb a produktivitě na 1 zaměstnance – viz. Graf 3/2 a 3/3).

Graf 3/2 - Podíl tržeb ve zprac. průmyslu v ČR v mezikrajském srovnání v r. 2001 (podíl v %)

Pramen: ČSÚ 2002, dopočet MPO

Graf 3/3 - Přidaná hodnota ve zprac. průmyslu v mezikrajském srovnání v r. 2001 (podíl v %)

Pramen: ČSÚ 2002, dopočet MPO

3.1.2 Rozvojový potenciál zpracovatelského průmyslu

V analytické části Kap. 2 byl popsán významný transformační zásah do velikostní struktury firem. V roce 1989 pracovalo v průmyslových firmách, které měly více jak 1 000 zaměstnanců, téměř 2/3 obyvatelstva. V současné době tento poměr činí již necelou jednu čtvrtinu. Faktory nárůstu počtu MSP a snižování počtu zaměstnanců ve velkých podnicích byly podrobněji popsány v předcházející kapitole.

Rozčlenění velkých firem na menší subjekty směřovalo ke zvýšení konkurenceschopnosti a přineslo úspěch zejména v těch odvětvích, kde odloučené firmy byly schopny velkého osamostatnění a neomezovala je závislost na mateřských společnostech. V jiných případech však tento proces vedl k postupnému útlumu výroby či dokonce k zániku, který byl způsoben především nekonceptností rozvoje firmy a silnou závislostí na mateřských společnostech. V posledních 3 letech se vlivem tržních požadavků objevují snahy sdružování méně efektivních malých firem ve větší celky a proces rozčleňování velkých podniků na menší byl zřejmě ukončen.

- **Struktura odvětví**

Tradičním významným odvětvím zpracovatelského průmyslu v ÚK je **průmysl skla, porcelánu a keramiky** (23 %). Velmi významné postavení si vybudoval **chemický průmysl**, soustředěný do několika silných holdingů. Vykazuje vysokou produktivitu, zaměstnává 8 % obyvatelstva a podílí se 12 % na celkové průmyslové výrobě v ÚK. Dalšími významnými odvětvími s výrazným rozvojovým potenciálem je průmysl strojírenský a kovodělný.

Nejvíce ekonomických subjektů je v ÚK v **oboru výroba kovů a kovodělných výrobků** (28 %). Dále je to výroba elektrických a optických přístrojů (18 %) a **dřevozpracující průmyslu** (17 %). Dříve tradiční textilní a oděvní průmysl na významu postupně ztrácí.

Nastíněná struktura v ÚK se výrazně neliší od republikové skladby. Podrobnější informace jsou obsaženy v Příloze 3/1 .

- **Územní rozložení**

Chemický průmysl lokalizovaný v několika velkých společnostech především v Litvínově, Ústí nad Labem, Rtyni nad Bílinou a v Lovosicích apod.

Metalurgický a strojírenský průmysl je v ÚK reprezentován především velkými podniky lokalizovanými především v Chomutově, Klášterci nad Ohří, Děčíně, Varnsdorfu, Teplicích a Komořanech apod.

Průmysl sklářský, keramický a výroba stavebních hmot mají nejvýznamnější centra v Teplicích, Bílině, Dubí, Krupce, Duchcově, Ústí nad Labem, Lounech, Kryrech, Mostě, Chřibské, Žatci, Litoměřice a Libochovicích.

Další významná odvětví zpracovatelského průmyslu: (kategorie nad 200 zaměstnanců)

- **Výroba potravin:** Ústí nad Labem, Roudnice nad Labem, Litvínov, Louny, Chomutov, Žatec, Bohušovice nad Ohří, Chlumec u Chabařovic, Velký Šenov, Litoměřice
- **Textilní výroba:** Varnsdorf, Vilémov, Krásná Lípá, Litvínov, Benešov nad Ploučnicí, Křešice, Chomutov, Šluknov, Horní Podluží, Kovářská, Česká Kamenice, Jirkov
- **Oděvní průmysl:** Teplice, Kadaň
- **Průmysl dřevařský:** Děčín, Chomutov, Dubí, Roudnice nad Labem, Košťany u Teplic, Černovice u Chomutova
- **Výroba vlákniny, papíru a lepenky:** Štětí, Jílové, Novosedlice, Litoměřice
- **Vydavatelství a tiskárny:** Ústí nad Labem, Děčín, Chomutov, Velký Šenov, Krásná Lípá
- **Pryžové a plastové výrobky:** Most, Děčín, Teplice, Šluknov, Dolní Poustevna
- **Výroba elektrotechniky:** Děčín, Klášterec nad Ohří, Varnsdorf
- **Výroba měření a optika:** Teplice, Ústí nad Labem, Litvínov, Proboštov
- **Výroba nábytku:** Chomutov, Ústí nad Labem, Děčín, Teplice

- **Nová odvětví a investice do zpracovatelského průmyslu**

Zpracovatelský průmysl představuje také nejvýznamnější odvětví z hlediska zahraničních investic. **V roce 2002 do zpracovatelského sektoru směřovalo téměř 95 % veškerých investic realizovaných v ČR.**

Příchod nových investic má významný vliv na změnu jeho struktury a na rozvoj či zavedení nových odvětví v ÚK. Velmi výrazně se tento rozvoj projevil ve výrobě elektrických

a optických přístrojů, kdy v období let 2000 – 2003 vzrostl počet ekonomických subjektů o 30 %, v oboru výroba kovů a kovodělných výrobků o téměř 10 % (rozvoj subdodavatelů pro automobilový průmysl). Tento rozvoj bylo možno identifikovat i pomocí ukazatele **index růstu, který se zvyšoval ve sledovaném období rovněž v oborech chemického, papírenského a polygrafického průmyslu a u výroby strojů a zařízení**. Tento růst sledoval celorepublikový trend.

Rozmístění a další podrobnější informace o investicích jsou obsaženy v Kap. 5.

• Struktura zaměstnanosti

V regionální struktuře **patřilo ÚK v roce 2002 šesté místo z hlediska podílu počtu zaměstnanců ve zpracovatelském průmyslu ČR**. Celkový počet zaměstnanců byl v ÚK **93,5 tis. a tvořil tak 6,7 % z celkového počtu zaměstnaných osob**

Zpracovatelský průmysl v roce 2001 zaznamenal pokles zaměstnanosti o 2 %, nicméně jeho podíl na celkové zaměstnanosti v průmyslové výrobě se naopak zvýšil na 89,1 %. Největší pokles z hlediska jednotlivých segmentů zaznamenala výroba strojů a zařízení (o 8,2 %) a chemický a farmaceutický průmysl (o 6,9 %). Zaměstnanost naopak vzrostla v odvětví gumárenském a plastikářském (o 7,1 %), ve výrobě elektrických a optických přístrojů (o 6,5 %) a u průmyslu jinde neuváděném (o 0,3 %).

Z hlediska zaměstnanosti jsou pro ÚK nejvýznamnější odvětví zpracovatelského průmyslu evidované v OKEČ pod čísly 15, 16, 27, 28, 29 (tzn. všeobecné strojírenství, výroba potravin a nápojů, kovodělný průmysl, hutnictví železných a neželezných kovů, průmysl skla, keramiky a stavebních hmot).

• Formy a druhy vlastnictví

Z hlediska druhu vlastnictví firem zpracovatelského průmyslu **nenalezneme žádné výrazné regionální rozdíly**. Cca 97 % procent ekonomických subjektů je registrováno v soukromém vlastnictví a to jak na úrovni ČR, tak na úrovni krajské. Zajímavé je srovnání z hlediska zahraničního vlastnictví. V ČR je vlastněno zahraničním kapitálem 1,95 % všech registrovaných ekonomických subjektů, zatímco v ÚK je to asi 2,4 % (podrobnější informace jsou v Příloze 3/2). Z hlediska forem vlastnictví, stejně jako v předchozím případě, nejsou zřetelné žádné výrazné rozdíly ve srovnání s průměrem ČR (viz. Tab. 3/3)

Tabulka 3/3 – Formy vlastnictví ekonomických subjektů v ČR a ÚK v roce 2002

Formy vlastnictví	ČR	Ústecký kraj
Podnikatel - fyzická osoba - nezapsaný v OR	223531	13 646
Podnikatel - fyzická osoba - zapsaný v OR	5482	393
Samostatně hospodařící rolník nezapsaný v OR	230	16
Veřejná obchodní společnost - v.o.s.	1013	85
Společnost s ručením omezeným - s.r.o.	24959	1 395
Komanditní společnost – k.s.	149	12
Akciová společnost - a.s.	2671	165
Družstvo	508	27
Státní podnik – s.p.	169	11

Pramen: Registr ekonomických subjektů, 2002

• Struktura zpracovatelského průmyslu podle velikostních skupin

V lednu roku 2002 ČR harmonizovala charakteristiku MSP dle metodiky Evropské unie zákonem č. 47/2002 Sb. následovně:

Tabulka 3/4 – Velikostní charakteristika MSP

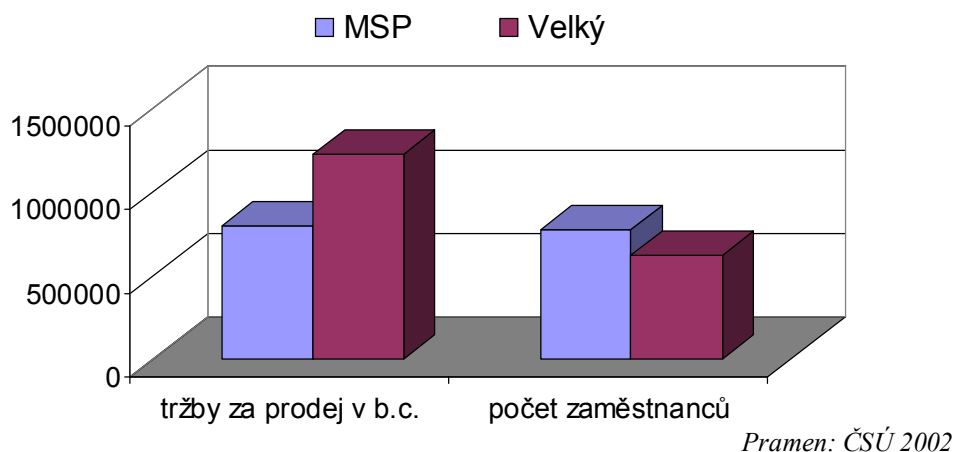
Podnik	Počet zaměstnanců	Příjmy společnosti		Kriterium nezávislosti
		Tržby	Aktiva	
Střední	50 – 249	1,45 mld.	980 mil.	Více jak 25% kapitálu nebo hlasovacích práv nevlastní jeden podnik nebo společně několik podniků nesplňující podmínky definice MSP
Malý	10 – 49	250 mil.	180 mil.	
Drobný podnikatel	0 – 9	250 mil.	180 mil.	

Toto členění bylo podmíněno především výraznou různorodostí základních, zákonem definovaných skupin. Veškeré ostatní subjekty zahrnuje do kategorie velké podniky.

Výrazné rozdíly u jednotlivých velikostních skupin se projevují i ve zpracovatelském průmyslu. Skupina největších firem s více jak 1 000 zaměstnanci měla v roce 2001 nejvyšší podíl na tržbách (33 %), stejně tak na přidané hodnotě (29,7 %) a na zaměstnanosti (20 %). Velmi důležitým faktorem pro posuzování úspěšnosti firmy je **produktivita na 1 zaměstnance**. Ta byla opět **nejvyšší u kategorie firem s více jak 1 000 zaměstnanci** (520 tis.Kč), nejmenší produktivita pak byla u firem nejmenších do 9 zaměstnanců (141 tis.Kč).

Výše uvedené rozdíly mají růstový trend a jsou důvodem k oddělenému sledování ekonomických parametrů ve statistice u průmyslu velkého a středního a malého. Na základě požadavku zadavatele Strategie byly zpracovány další části této kapitoly již odděleně.

Graf 3/4 – Podíl velikostních skupin na produkčních charakteristikách

Podíl MSP ve zpracovatelském průmyslu není tak významný jako v sektoru obchodu a služeb. V řadě případů ovšem úspěšně plní úlohu subdodavatelů velkých podniků a plně uplatňuje své silné stránky, které jsou dále popsány ve SWOT analýze. Přes dílčí podpůrné nástroje pro rozvoj této skupiny firem ze strany Vlády ČR, nedošlo ke skutečnému vytvoření systému efektivní podpory, ani k posílení této skupiny na trhu. Lze předpokládat, že vstup ČR do EU přinese některé změny v přístupu a k větší podpoře MSP.

3.2 SWOT analýza

Pro utřídění analytických poznatků byla provedena SWOT analýza, a to stejným způsobem, který byl popsán v Kap. 2. Z důvodu rozdílných potřeb a problémů velkých a malých firem ve zpracovatelském průmyslu, stejně jako požadavků zadavatele, aby byla zvláštní pozornost věnována malým a středním podnikům, je **syntetická část zpracovatelského průmyslu rozdělena na dvě části**. Vznikly tak samostatné **SWOT analýzy pro „velký průmysl“ a pro MSP**. Tyto dvě kategorie byly porovnávány jak mezi sebou navzájem tak vůči problémům zpracovatelského průmyslu jako celku a na základě této komparace byly pro ně identifikovány specifické silné a slabé stránky současného stavu, stejně jako příležitosti a ohrožení v budoucnosti.

Při tvorbě obou SWOT analýz byly rovněž brány v potaz výsledky analytické části SOP Průmyslu a podnikání, které charakterizují situaci v ČR. Dalším podkladem pak byla SWOT analýza průmyslové výroby z Kap. 2. zahrnující základní charakteristiku stavu průmyslu v ÚK, jehož podmnožinou je i zpracovatelský průmysl.

Uvedené analýzy byly doplněny krajskými specifiky a vše opět posuzováno z hlediska schopnosti a možnosti ovlivnění jednotlivých složek z pozice Ústeckého kraje. Výhody a nevýhody, které jsou společné pro obě kategorie a jsou uvedené ve SWOT analýze průmyslové výroby, ve SWOT analýzách pro zpracovatelský průmysl již nejsou uvedeny (např. tradice průmyslu, stav technické infrastruktury, nestandardní prostředí, vysoká daňová zátěž, špatná image kraje, nerozvinutý sektor služeb apod.).

Při stanovení jednotlivých bodů SWOT analýzy nebyl brán zřetel na jeho pořadí a váhu.

Silné stránky – velký průmysl	Silné stránky – MSP
• Významní úspěšní investoři v oboru chemického, sklářského, keramického, strojírenského, elektrotechnického a papírenského průmyslu • Moderní technologie a řízení u podniků se zahraničním vlastníkem nebo spoluvlastníkem • Vyšší rentabilita, produktivita a efektivita výroby a index růstu (velkovýroba) • Schopnost odborného plnění podmínek spojených s podnikáním • Účinnější systém strategického řízení a plánování • Kvalitnější informační zázemí a marketing • Vyšší kapitálová síla a stabilita • Pokračovatel tradice průmyslové výroby, technologická znalost oboru • Vyšší schopnosti a možnosti využití státních investičních pobídek • Vyšší podíl exportu a exportních možností, lepší orientace na zahraničním trhu • Lepší pozice pro jednání s veřejnou správou • Vyšší movitý majetek (pozemky, objekty) • Snadnější dosažitelnost vnějších zdrojů	• Větší zaměstnavatel s rostoucím trendem • Vyšší pružnost a přizpůsobivost se požadavkům trhu (pokud má informační a finanční zázemí) • Úspěšné, pokud jsou navázány na velký průmysl • Rychlé zavádění inovací, nových technologií a metod, pokud vytvářejí zisk • Zvyšování podílu na exportu • Schopnost absorpce pracovní síly, uvolněné z velkého průmyslu • Vyšší stupeň motivace pracovníků • Rovnoměrnější rozmístění na území kraje (rovněž ve venkovských oblastech, dostupnější pro nemobilní pracovní sílu) • Širší spektrum nabídky oborů (působí ve všech průmyslových oborech)

Slabé stránky – velký průmysl	Slabé stránky – MSP
• Zastaralé technologie, budovy/areály a zázemí v tradičních podnicích (účetně odepsané) • Nedostatečné investice do výzkumu a vývoje • Nedostatečné investice do inovací • Výraznější vliv poklesu průmyslové výroby (v r. 2002 nebylo dosaženo úrovně výroby z r. 1990) • Nedokončená privatizace nebo jen částečně úspěšná (následkem byl zánik nebo dramatické omezení výroby podniků) • Pomalá a restrukturalizace (zčásti ovlivněná sanací nerentabilních podniků nebo ochrannými opatřeními) • Pomalejší reakce na změny na trhu • Opuštění výchovy a vzdělávání vlastních zaměstnanců (učňovského školství) • Vyšší závislost na mobilitě pracovní síly (soustředění v průmyslové aglomeraci) • Pomalá sanace ekologických zátěží • Chátrání nevyužívaných a již nevhodných budov a areálů (chybějící prostředky k rekonstrukci nebo likvidaci), následkem je zábor zemědělské půdy pro nové areály	• Nižší výkonnost a produktivita, velmi podporů-měrná u malých podniků (1 – 49) • Převaha výroby s malou přidanou hodnotou • Obtížnější přístup k informacím (menší informovanost o změnách na trhu (legislativa, dotace, technologické trendy, finanční trhy ...)) • Vyšší nepřipravenost na jednotný trh EU (nižší jazyková, právní a marketingová vybavenost) • Omezená síla na trhu (méně odborný marketing), obtížnější získání exportních zakázek • Nižší kvalifikace pro komplexní řízení (zejména malé firmy), nedostatek času na vzdělávání • Větší vliv nedostatku kapitálu, vysokých daní, vysokých vstupních a inovačních nákladů • Větší vliv byrokracie, dlouhých lhůt splatnosti, nevymahatelnosti práva ... • Větší požadavky na vnější zdroje (veřejnou pomoc), menší schopnost je získat (administrativa, podmínky) • Konkurence velkých firem a většího množ. MSP • Menší organizovanost procesů, střednědobého a dlouhodobého plánování (zejména u malých firem) • Nižší stupeň zvládání podnikatelských povinností (legislativních, správních, daňových ...) • Větší závislost na fungování osobních vztahů, týmové práci, soudržnosti, motivaci pracovníků • Obtížné podmínky pro vznik zejména nových malých firem • Neúčinné profesionální zastoupení (komory) • Nedostatečná propojenost, nedůvěra ke sdružování sil

Příležitosti – velký průmysl

- Zvýšení prosperity, která vyvolá investice
- Podpora inovací všeho druhu (technologických, materiálových, organizačních, marketingových)
- Zefektivnění veřejné správy a zlepšení součinnosti mezi podniky a veřejnou správou
- Koordinace regionálního marketingu v podnicích a jeho politická podpora strany ÚK
- Cílené hledání investorů po dohodě s regionálními institucemi
- Systematický rozvoj lidských zdrojů, zavedení moderních metod do kvalifikace a rekvalifikace
- Rozvoj průmyslových služeb
- Zvýšení exportu a uplatnění se na jednotném trhu EU
- Rozvoj výzkumu a vývoje a provázání činností s VŠ a inovačními firmami
- Využití potencionálu MSP jako subdodavatelů
- Snížení energetické náročnosti výroby a budov
- Ekologizace výrobního prostředí

Příležitosti – MSP

- Využití finančních a know-how podpor z dotačních programů EU, ČR a ÚK
- Zavedení účinného informačního a komunikačního systému veřejné správy pro MSP (legisl. změny)
- Úspěšné zapojení do jednotného trhu – mezinárodní spolupráce
- Motivace k podnikání příznivými rámcovými podmínkami v podnikatelském prostředí
- Podpora vzniku podnikatelských center
- Sdružování firem ke spol. vystupování na trhu
- Daňová úprava pro MSP (zvýšení zisku), která usnadní zvýšení investic do technologií a zaměstnanců (inovace)
- Posílení postavení a funkčnosti registrovaných sdružení podnikatelů (zejména komorového syst.), zlepšení koordinace a informovanosti
- Získání subdodávek od velkých firem

Ohrožení – velký průmysl

- Neschopnost zúčastnit se globalizačního procesu nebo neúspěšnost
- Zvýšení zahraniční konkurence nad únosnou míru (zánik podniků)
- Nedostatek příslušné kvalifikované pracovní síly a pracovní morálky
- Neúměrné požadavky odborů
- Nekontrolovatelný vliv ekologických iniciativ
- Nedostatečná součinnost s místními MSP
- Nedostatečný rozvoj výzkumu a vývoje
- Nelegitimní konkurenční boj a lobby
- Nárůst omezujících podmínek (legislativních, správních, finančních,...)
- Zánik tradičních oborů, nezvládnutí jejich restrukturalizace a privatizace

Ohrožení – MSP

- Vysoká konkurence na jednotném trhu
- Vysoký stupeň globalizace a její sekundární vliv na MSP
- Nerovné postavení vůči velkým podnikům a velká závislost na lokálních velkých firmách
- Nepřipravenost na vstupu ČR do EU (podcenění)
- Korupce a špatné fungování veřejné správy
- Ztráta motivace k podnikání (nepříznivými podmínkami na trhu, sociálním ochranným systémem)

3.3 Strategické cíle, priority a opatření

Zpracovatelský průmysl - Velký průmysl -	
Strategický cíl ZV:	Zvýšení výkonnosti a odbytu zpracovatelského průmyslu
Priorita ZV 1:	Zlepšení vztahů na regionálním trhu
Opatření:	ZV 1.1 Podpora regionálního marketingu ZV 1.2 Politická motivace firem ke zvýšení jejich součinnosti v kraji a ke spolupráci s MSP
Priorita ZV 2 :	Podpora restrukturalizace průmyslové výrobní základny
Opatření :	ZV 2.1 Komplexní nabídka potenciálu kraje ZV 2.2 Cílené hledání investorů a partnerů pro nové výrobní programy

Zpracovatelský průmysl - Malé a střední podniky -	
Strategický cíl ZM:	Dosažení vyšší konkurenceschopnosti a koordinovanosti MSP
Priorita ZM 1:	Politická podpora kooperace hlavních aktérů hospodářského rozvoje
Opatření:	ZM 1.1 Převzetí koordinační role při vytvoření účinného systému součinnosti veřejného a soukromého sektoru ZM 1.2 Vyžadování efektivní spolupráce od rozhodujících subjektů a pravidelného hodnocení stavu a vývoje
Priorita ZM 2 :	Minimalizace bariér rozvoje MSP
Opatření :	ZM 2.1 Prevence podnikatelských neúspěchů zvýšením informovanosti o legislativních změnách ZM 2.2 Podpora vzniku podnikatelských center (inkubátorů) rekonstrukcí nevyužívaných staveb ZM 2.3 Podpora sjednocení a zkvalitnění služeb poradenských a informačních center ZM 2.4 Zvýšení informovanosti o rozvojových programech a podmínkách účasti v nich ZM 2.5 Motivace zejména malých podniků k přizpůsobení se jednotnému evropskému trhu

Komentář k opatření – Zpracovatelský průmysl - velké podniky

Priorita ZV 1	Zlepšením vztahů na regionálním trhu
Opatření ZV 1.1	Podpora regionálního marketingu
Popis	Vytvořit systém prezentace a propagace výrobků z ÚK. Definovat v něm způsob politické podpory (na krajských výstavách, při cestách do zahraničí, při zahraničních i tuzemských návštěvách v ÚK a ve všech médiích, při akcích týkajících se hospodářského rozvoje a průmyslu) a způsob výkonné podpory (příprava a koordinaci konkrétních projektů, společná nabídka produktů, koordinace zapojených institucí, ...). Spojit pro zvýšení účinnosti své síly s ministerstvy a hospodářskými komorami a jinými podnikatelskými sdruženími. Jako dlouhodobější projekt ve spolupráci se všemi institucemi podporující podnikání vytvořit „krajskou vzorkovnu“ výrobků z ÚK (fyzická výstava produktů i virtuální elektronická vzorkovna). Preferovat a podporovat nákup produkce vzniklé na území ÚK.
Očekávaný výstup	• Zvýšení koordinační role ÚK, zlepšení součinnosti firem a ÚK • Propagace výrobků z ÚK • Zvýšení konkurenceschopnosti a odbytu místních firem • Vzbuzení zájmu o místní výrobky u firem i veřejnosti
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy, spolufinancování z firem.
Termín zahájení	2004

Priorita ZV 1	Zlepšením vztahů na regionálním trhu
Opatření ZV 1.2	Politická motivace firem ke zvýšení jejich součinnosti v kraji a ke spolupráci s MSP
Popis	Pravidelná komunikace s podniky, minimalizace byrokratických bariér a profesionální přístup jak ze strany politického, tak výkonného aparátu ÚK při vyřizování jejich žádostí. Zvýšení informovanosti o státní a krajské rozvojové politice a připravovaných změnách, které se podnikatelského sektoru dotknou. Zapojovat rozhodující podniky do rozhodovacího procesu a motivovat je k jednání s MSP z ÚK, které mohou být jejich subdodavateli výrobků i služeb. Vyzývat podniky ke sdružování a společnému postupu.
Očekávaný výstup	• Prezentace zájmu ÚK o součinnost s rozhodujícími podniky • Zvýšení vzájemné informovanosti mezi podniky • Zvýšení součinnosti mezi firmami a jejich společný postup • Minimalizace úniku finančních prostředků z ÚK • Zvýšení odbytu místních firem v ÚK
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy, spolufinancování z firem.
Termín zahájení	2004

Priorita ZV 2	Podpora restrukturalizace průmyslové výrobní základny
Opatření ZV 2.1	Komplexní nabídka potenciálu kraje
Popis	Vytvořit komplexní nabídku ÚK, ve které bude zachycen jeho hospodářský potenciál. Ukáže tuzemským i zahraničním subjektům surovinovou, výzkumnou a vývojovou základnu, technickou a dopravní infrastrukturu, pestrost oborů a jejich hlavní reprezentanty, lidské zdroje, životní úroveň a prostředí, administrativní a servisní zázemí apod. Informace o probíhajících a připravovaných rozvojových projektech (sanace starých zátěží, zlepšování infrastruktury, zapojování kraje do různých iniciativ) a prezentace již dosažených pozitivních výsledků.
Očekávaný výstup	• Zvýšení koordinační role ÚK • Zvýšení informovanosti o ÚK v ČR i zahraničí • Zlepšení image – propagace úspěchů a cílů • Příchod nových investorů a vytvoření nových prac. příležitostí
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy.
Termín zahájení	2004

Priorita ZV 2	Podpora restrukturalizace průmyslové výrobní základny
Opatření ZV 2.2	Cílené hledání investorů a partnerů pro nové výrobní programy
Popis	Komplexní nabídka investičních příležitostí, která vznikne ve spolupráci ÚK s obcemi, podniky, hospodářskými komorami a jinými sdruženími a s CzechInvestem. V nabídce prezentovat inovační průmyslová odvětví, o které má ÚK především zájem (HK navrhuje studii, která vyhodnotí dopad dosavadních investic na změnu struktury prům., zaměstnanost a zvýšení prosperity ÚK). Průběžně aktualizovat připravené a připravované průmyslové zóny, stávající využitelné objekty a areály, informace o úspěšných investicích a jejich Na základě zpracovaných podkladů a spolupráce zainteresovaných institucí vytvořit cílenou kampaň. Vytvořit kvalitní komunikační systém se zúčastněnými partnery pro jednání s potenciálními investory.
Očekávaný výstup	• Zvýšení koordinační role ÚK • Zvýšení informovanosti o investičních příležitostech • Vytvoření příznivého prostředí pro investory • Zkvalitnění nabídky služeb pro investory • Zvýšení konkurenceschopnosti ÚK • Podpora restrukturalizace získáním vhodných investorů
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy (Czech-Invest), spolufinancování z obcí, firem, HK a dalších podnikatelských sdružení.
Termín zahájení	2004

Komentář k opatření – Zpracovatelský průmysl – M S P

Priorita ZM 1	Politická podpora kooperace hlavních aktérů hospodářského rozvoje
Opatření ZM 1.1	Převzetí koordinační role při vytvoření účinného systému součinnosti veřejného a soukromého sektoru
Popis	Spolupráce veřejného sektoru (státní správy, samosprávy kraje a obcí) se soukromým sektorem (podniky a jejich sdruženími) je prioritou v průmyslové politice EU i ČR. Pro zvýšení součinnosti obou sektorů bude zaveden systém, ve kterém budou stanoveny cíle, způsob komunikace, činnosti a k nim rozdělení odpovědností a způsob zpětné vazby. Pravidla musí být vytvořena všemi zúčastněnými subjekty a odsouhlaseny, protože práce v systému bude probíhat na partnerském (dobrovolném) základě s koordinací ÚK.
Očekávaný výstup	• Zvýšení koordinační role ÚK • Presentace zájmu ÚK o systémové řešení nedostatků a zavedení dlouhodobé koncepční práce • Vyjasnění rolí jednotlivých aktérů, převzetí dílčích odpovědností za hospodářský rozvoj v ÚK • Praktická propagace spolupráce veřejného a soukromého sektoru.
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy, spolufinancování všemi aktéry.
Termín zahájení	2004

Priorita ZM 1	Politická podpora kooperace hlavních aktérů hospodářského rozvoje
Opatření ZM 1.2	Vyžadování efektivní spolupráce od rozhodujících subjektů a pravidelného hodnocení stavu a vývoje
Popis	Navazuje na předešlé opatření. Zavedení systému spolupráce veřejného a soukromého sektoru na dobrovolné bázi si vyžaduje neustálou zpětnou vazbu, která bude zjišťovat účinnost systému a umožní průběžné korekce činností. Vyžaduje důslednou práci koordinátora, který bude mít mandát od partnerů vyžadovat plnění dohodnutých činností a postupů od všech zúčastněných.
Očekávaný výstup	• Převzetí koordinační role ÚK na základě mandátu partnerů • Zlepšení spolupráce a koordinace aktivit jednotlivých subjektů • Zvýšení vzájemné informovanosti a schopnosti řešit slabé stránky a využívat příležitosti.
Způsob financování	Může být zahrnuto do financování Opatření ZM 1.1 (stejně zdroje)
Termín zahájení	2004

Priorita ZM 2	Minimalizace bariér rozvoje podnikání
Opatření ZM 2.1	Prevence podnikatelských neúspěchů zvýšením informovanosti o legislativních změnách
Popis	Především malé podniky mají velké problémy se sledováním neustálých legislativních změn, nařízení, a norem, které se jich bezprostředně dotýkají – zejména v souvislosti s jejich vstupem na jednotný trh EU. Opatření je proto zaměřené na preventivní informování firem o těchto změnách takovým způsobem, aby měly dostatečný čas se těmito změnám přizpůsobit a nedocházelo tak k ohrožení podnikání pouze z titulu nedostatečné informovanosti. Zvýšení informovanosti podnikatelů by mělo být realizováno vytvořením přehledného způsobu průběžného informování o legislativních změnách a nařízeních na internetových stránkách Krajského úřadu ÚK, v informačních místech OHK pro podnikání a při pravidelných setkáních s MSP.
Očekávaný výstup	• Zvýšení informovanosti zejména menších podnikatelů • Ukázka zájmu ÚK o prosperitu malých firem • Zlepšení reakce firem na změny, zejména v souvislosti se vstupem na jednotný trh EU • Minimalizace sankčních poplatků z důvodu nesplnění požadovaných norem (např. hygienických, bezpečnostních, ochrana spotřebitele apod.)
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy.
Termín zahájení	2004

Priorita ZM 2	Minimalizace bariér rozvoje podnikání
Opatření ZM 2.2	Podpora vzniku podnikatelských center (inkubátorů) rekonstrukcí nevyužívaných staveb
Popis	Statistika vykazuje v ÚK nejmenší nárůst počtu nových firem v ČR. V zemích EU je úspěšně zavedený systém podnikatelských inkubátorů, ve kterých se usnadňuje novým firmám vstup do podnikatelského prostředí a na trh. Vzory takových zařízení v ÚK jsou (v Klášterci n. Ohří, Litvínově a Mostě). K vybudování takových objektů, ve kterých může najít prostory a služby za zvýhodněných podmínek 10 – 30 začínajících firem, se mohou využít uvolněné hospodářské objekty, což prokázaly mnohé průzkumy (např. realizovaný průzkum pracovní skupiny v rámci zpracování tohoto dokumentu). Pro jejich úpravu a vybavení lze získat spolufinancování z programů ČR i EU.
Očekávaný výstup	• Nová funkce pro nevyužívané objektů a prostory. • Nabídka začínajícím podnikatelům • Zvýšení počtu vznikajících firem a nových pracovních míst • Minimalizace počátečních nákladů pro začínající podnikatele
Způsob financování	Rozvojové programy ČR a EU, Program rozvoje ÚK, rozpočty obcí a vklad majitelů objektů.
Termín zahájení	2004

Priorita ZM 2	Minimalizace bariér rozvoje podnikání
Opatření ZM 2.3	Podpora sjednocení a zkvalitnění služeb poradenských a informačních center
Popis	Opatření ZM 2.3 se zabývá efektivní koordinací všech institucí podporující podnikání. Toto opatření si dává za cíl sladit služby poradenských a informačních center, které jsou v každodenním styku zejména s menšími firmami. Jde většinou o profesionální organizace, které jsou vybaveny informačními zdroji a zkušenostmi s poradenstvím, své činnosti ale zatím příliš nekoordinují. ÚK jako přirozený koordinátor může opět přispět ke sladění jejich služeb popř. k rozvoji dalších, které v ÚK chybí. Jde o vytvoření provázané sítě institucí, které se dohodnou na systému komunikace, součinnosti a optimálním pokrytí území službami. U informačních center jde o sjednocení způsobu informování podnikatelů, odstranění duplicít a nepřesností a o sledování účinku v podnikatelském prostředí.
Očekávaný výstup	• Zavedení systematické práce a propojení potenciálu poskytovatelů služeb • Zvýšení informovanosti podnikatelů, zlepšení jejich přístupu k informacím • Zkvalitnění služeb poradenských a informačních center
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy, partneři
Termín zahájení	2004

Priorita ZM 2	Minimalizace bariér rozvoje podnikání
Opatření ZM 2.4	Zvýšení informovanosti o rozvojových programech a podmínkách účasti v nich
Popis	Může být součástí Opatření ZM 2.3 nebo na něj navazovat. ÚK již tuto činnost v r. 2003 zahájil pověřením 2 agentur asistenční činností (pro obce, NNO i firmy). Jedná se o velmi specifickou a průběžnou informační a poradenskou činnost zejména pro menší firmy, které se nemohou dotační problematikou detailněji zabývat (desítky dotací). Jde o informační a osvětovou činnost ke zvýšení zájmu podnikatelů o vnější zdroje, což je zavedeným nástrojem pro udržení a rozvoj podnikání v EU. Následně, při zájmu podnikatelů, jde o poskytnutí technické a organizační pomoci při přípravě podkladů pro přihlášení do rozvojových programů.
Očekávaný výstup	• Zlepšení informovanosti firem a přístupu ke specifickým informacím o dotacích • Zvýšení absorpční schopnosti firem na využívání finanční prostředky z vnějších zdrojů • V případě úspěchu žadatelů zvyšování konkurenceschopnosti
Způsob financování	Program rozvoje ÚK, státní a EU rozvojové programy.
Termín zahájení	2003 – bylo ve zjednodušené formě zahájeno v dubnu 2003

Priorita ZM 2	Minimalizace bariér rozvoje podnikání
Opatření ZM 2.5	Motivace zejména malých podniků k přizpůsobení se jednotnému trhu
Popis	Průzkumy ukazují na neinformovanost a nepřipravenost více než 50% MSP na vstup na jednotný trh EU. Cílenou informační kampaní a zvýšit informovanost zejména menších podniků a motivovat je ke zvýšení zájmu o podnikatelské prostředí, do kterého v r. 2004 vstoupí. Jedná se zejména o právní a správních aspekty, standardizaci výrobků a služeb popř. jejich certifikaci, dále o odlišnostech a národních zvyklostech a mentalitách pro úspěšné jednání na trhu. Posílit vědomí o běžné ceně služeb užívaných podnikatelským sektorem s cílem přiblížit tyto služby podnikatelům a umožnit jim sestavovat přesnější finanční rozvahy pro plánované projekty. Vybudovat systém akumulovaného shromažďování informací a zajistit jejich efektivní výměnu s okolím.
Očekávaný výstup	• Zvýšit informovanost a motivaci k seznámení se s podmínkami na jednotném trhu • Motivovat zejména menší firmy k hledání partnerů na jednotném trhu • Získání přehledu o trhu, který pro některé MSP nemusí být aktuální, ale který je pro jejich další rozvoj podmiňující (standardizace, certifikace, bezpečnost, ochrana zákazníka ...). • Minimalizace problémů souvisejících s přechodem malých podniků na jednotný trh
Způsob financování	Státní rozpočet ČR, EU, UK a soukromé zdroje
Termín zahájení	2004

3.4 Podpora zpracovatelského průmyslu

Názor na podporu podnikání obecně (nejen zpracovatelského průmyslu) je rozdílný jak u podnikatelů tak u veřejné správy. Vyplývá to nejen z rozdílných zájmů a motivací, ale také z rozdílných vývojových směrů a trendů. Podnikatelé jsou si vědomi, že jsou závislí na poptávce trhu, jsou vystaveni konkurenci, že musí dodržovat zákony a že stát plní funkci regulátora. Nechtějí se však smířit s nestandardním podnikatelským prostředím, selháním funkcí státu v záležitostech vymahatelnosti práva, korupce šedé ekonomiky nebo nerovného přístupu ze strany úřadů.

Nejobvyklejším názorem ze strany podnikatelů je, že finanční dotační systémy jsou neúčinné, protože rozhodování o nich je svěřeno politickým a administrativním silám, které jsou tendenční a ovlivnitelné. **Dotace nelze připravit univerzální, protože šíře a složitost problémů při podnikání v různých oborech a skupinách nelze administrativně postihnout.**

Dle názoru podnikatelů by měly být ústředními regulátory promyšlený daňový systém a vysoká a profesionální úroveň předávání informací podnikatelům o všech podstatných změnách v prostředí (zejména legislativních). Podnikatel se cítí za rozvoj svého podniku odpovědný, musí však mít legitimní možnost zisku a odpisů, aby podle podnikatelských zákonitostí mohl investovat do inovací všeho druhu, které si vyžaduje měnící se trh. Na většině setkání podnikatelů s veřejnou správou zaznívá jejich žádost, aby administrativa podnikání neubránila.

Průzkumy v UK ukazují, že převážná většina firem není zisková, že řada z nich je veřejnými soutěžemi tlačena do ztrát, že se někteří obávají příchodu nových investorů, kteří jsou podporováni z veřejných zdrojů (státních i lokálních) a kteří je pak následně likvidují. Jen výjimečně mají firmy dlouhodobější strategii rozvoje, jejich snaha je především zaměřena na udržení stávajícího stavu a na přežití.

Komory jsou iniciátorem a páteří sítě sdružování podnikatelských subjektů, přestože podnikatelé mají **omezený zájem o dobrovolné sdružování do celků**, které by mohly prosazovat lépe jejich zájmy na trhu (viz. Příloha 3/4). Příkladem by mohl být postup některých profesních sdružení, která si určují minimální hranice zisku, aby mohly své firmy udržet a rozvíjet (např. služby architektů, advokátů apod.). Další výhodou by mohlo být sdružení sil při marketingu, jehož výsledkem by mohlo být zvýšení poptávky po jejich produktech a tím i zvýšení zisku. Komory uvádí řadu příkladů, jak se **malé firmy vzájemně vyřazují z další činnosti místo aby hledaly společný postup.**

Státní politika podpor pro průmysl a rozvoj podnikání se opírá o průmyslovou politiku a principy regionálního hospodářského rozvoje státu. Byly jednak vytvořeny zákony, směrnice a ustanovení, stejně tak jako instituce, které jejich realizaci podporují (ministerstva, účelové banky, agentury, poradenská centra, apod.).

Rozhodujícím faktorem, posilující rozvoj zpracovatelského průmyslu je zvýšení jeho **konkurenceschopnosti a ve vztahu ke vstupu ČR do EU a udržení jeho tempa růstu, které je v současné době větší než tempo růstu v EU.** Pro dosažení tohoto strategického cíle je třeba na republikové úrovni především:

- zvyšovat technickou a technologickou úroveň průmyslové výroby,
- podporovat vědu, výzkum a všechny inovační aktivity,
- vytvářet podmínky pro příliv dlouhodobých a perspektivních investic do zpracovatelského průmyslu,
- maximálně využívat pracovní sílu a pečovat o růst její kvalifikace,
- odporovat rozvoj dopravní a technické infrastruktury,
- podporovat restrukturalizaci a revitalizaci průmyslu.

Na republikovém úrovni byl vytvořen komplex nástrojů a opatření, který by měl přispět k naplnění zvoleného strategického cíle. Tento soubor nástrojů a opatření, lze opět rozdělit dle cílových skupin, zvolených opět podle velikostních parametrů. Podrobnější informace o jednotlivých nástrojích a opatřeních jsou obsaženy v Příloze 3/3.

Soubor opatření a nástrojů pro velký průmysl:

- Strategii posílení národohospodářského růstu („Velký třesk“).
- Systém investičních pobídek tvoří:
 - strategické služby,
 - technologická centra,
 - průmyslové zóny,
 - revitalizace předchozí průmyslové produkce,

- služby pro investory (After Care).
- Podpora českých subdodavatelů (Offsets, sourcing) – také MSP.
- Podpora vývoje technologií šetrných k ŽP (BAT technologie) – také MSP.
- Podpora dokončení privatizace rozhodujících státních podniků a prodej státních podniků již zčásti privatizovaných (např. holding UNIPETROL, a.s.).
- Podpora snižování energetické náročnosti výroby stimulací investic do rozvoje ekologicky šetrných, surovinově a energeticky méně náročných výrobních programů – také MSP.
- Omezená podpora ochrany domácího trhu, která brání nedovolené obchodní praxi poškozující zájmy ČR.
- Podpora rozvoje lidských zdrojů ve zpracovatelském průmyslu (programy SOP Průmysl, Phare 2000, 2003,...) – také MSP.
- Podpora vytváření nových pracovních míst (např. Aktivní politika zaměstnanosti) – také MSP.

Soubor opatření a nástrojů pro malý a střední průmysl:

- Podpora malého a středního podnikání (programy ČMZRB – jsou specifikovány v Příloze 3/4), včetně jeho postupného zapojování do systému strukturálních fondů EU.
- Podpora proexportních opatření (informační programy, marketingové služby, podpora technologických inovací).
- Podpora průmyslového výzkumu a vývoje a jeho zapojení do průmyslové praxe MSP.
- Sektorový operační program „Průmysl a podnikání“ – využívání předstrukturálních a strukturálních fondů.

Realizace těchto vytyčených cílů bude **záviset na objemu vyčleněných finančních prostředků**, ale také na **dalším hospodářském vývoji, především v Evropě**. Další vývoj bude záležet **na postupu reformy veřejných financí a na politickém vývoji**.

Úloha ÚK je v případě dotační politiky státu omezená (má možnost ovlivnit pouze kvalitu a efektivnost administrativy, informovanost firem, koordinaci aktérů hospodářského rozvoje, optimalizovat vzdělávací soustavu, vyžadovat zlepšení technické dopravní infrastruktury), nemůže však za současných rozpočtových možností státu finančně přispívat. ÚK však může s dalšími subjekty (např. s komorami) iniciovat legislativní změny, které mohou podnikatelskému sektoru pozitivně změnit daňový systém, vymahatelnost práva, potírání korupce a šedé ekonomiky, podporu exportu apod. (viz. Příloha 3/5).

3.5 Prognóza vývoje zpracovatelského průmyslu

Rámcové podmínky pro rozvoj zpracovatelského průmyslu jsou dány hospodářským rozvojem v ČR a průmyslovou výrobou jako celku, které jsou popsány v prognóze Kap 2. **Zpracovatelský průmysl, jak uvádí analýza, se rozvíjí nejrychleji, vstoupilo do něj nejvíce investorů a působí v něm také vedle velkých zavedených podniků nejvíce nových MSP.** Pozitivně se hodnotí

neustálý nárůst podílu zpracovatelského průmyslu na celkových tržbách průmyslu a očekává se, že tento trend bude nadále pokračovat.

Zpracovatelský průmysl v posledních letech sice zaznamenává pokles zaměstnanosti (asi o 2 %), ale jeho podíl na celkové zaměstnanosti v průmyslové výrobě se naopak zvýšil na cca 90%. **Má největší schopnost absorpce pracovní síly**, která je uvolňována z jiných průmyslových odvětví. Předpokládá se také, že se na něj naváží další služby (vývojové, konstruktérské, údržbářské, investiční, dopravní, marketingové ...), které budou potřebovat odborníky i obslužný personál.

Z charakteristiky tohoto průmyslu také vyplývá, že se ho **dotkne asi nejvíce konkurence z jednotného evropského trhu**, nejvíce pak firem, které zatím nezískaly s tímto prostředím vlastní zkušenosti. Jedná se především o tuzemské firmy, které nemají zahraničního spoluvlastníka, které neexportují a které se o změnu podmínek v r. 2004 nezajímají. **Výroba „běžného zboží“ (neznačkového, nižší užitné hodnoty) se bude pravděpodobně s nárůstem cen vstupů (mezd, energií, surovin) a tlakem na inovace přesouvat dále na východ Evropy a do rozvojových zemí.**

Naopak **exportující firmy**, se zahraničním majitelem nebo spoluvlastníkem, které průběžně inovují jak své technologie tak organizaci, marketing a spolupráci s jinými firmami, **přejdou plynule do prostředí jednotného trhu**. Mnohým se otevřou nové příležitosti, protože nebudou svazovány cly a jinými omezeními.

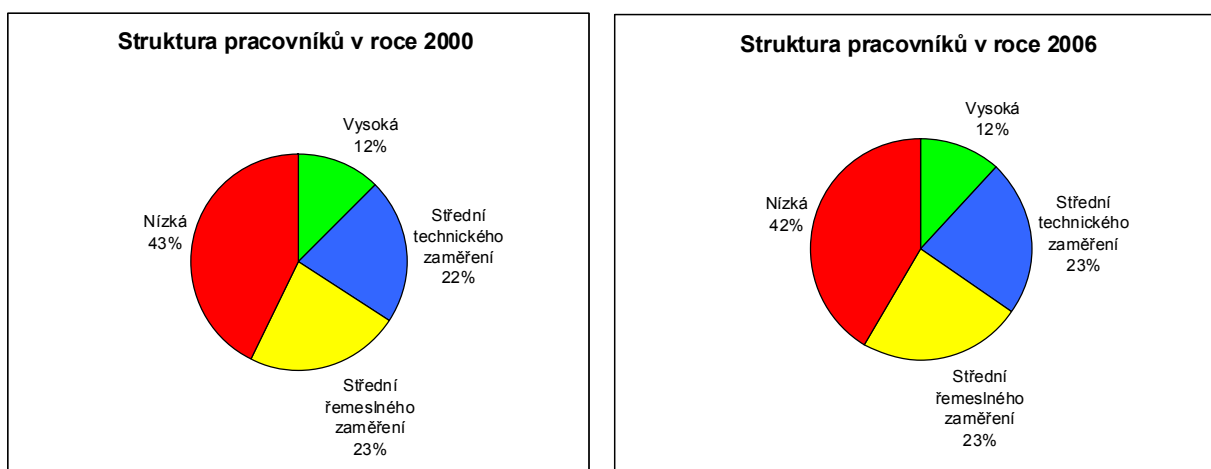
Obecně bude budoucí úspěšnost firem záviset na jejich podnikatelské strategii, která musí zohledňovat kvalitu pracovní síly, reakci na změny v prostředí (legislativu, konkurenci, přístup k financím ...) kvalitu výroby, průběžné inovace, profesionální marketing apod. Ve všech prognózách o budoucnosti průmyslu je uváděna jako **nejdůležitějším zdrojem budoucnosti vzdělanost a kvalifikace pracovních sil. Velmi překvapujícím výsledkem**, jak už bylo uvedeno v prognóze v Kap. 2, jsou závěry regionální analýzy lidských zdrojů, která byla provedena v r. 2002 v ÚK. Při šetření ve zpracovatelských firmách se zjistilo, že **nepředpokládají téměř žádnou změnu v kvalifikaci svých pracovníků** do r. 2006 – viz Graf 2/5. Tato skutečnost zřejmě svědčí o tom, že firmy nesledují vývojové trendy ve svých oborech, ani se nepřipravují na nové podmínky.

Zpracovatelský průmysl bude stále více potřebovat **výzkum a vývoj**. Buď si je budou podniky vytvářet sami, nebo se vytvoří nezávislá střediska, která budou tyto služby poskytovat. **Běžnou praxí se určitě stanou cílené dohody a fúze a vstup firem do různých sítí** (národních i mezinárodních).

Růstové tendence ve zpracovatelském průmyslu, zejména u menších firem, se musí projevit především růstem produktivity práce (malé firmy mají zatím jen asi 30% produktivitu velkých firem).

Důležitým faktorem se stane schopnost firem využívat veřejných dotací, které budou, jak ukazuje průmyslová politika zaměřeny především na zvýšení konkurenceschopnosti a s tím související **výzkum a vývoj, inovace, rozvoj managementu a pracovníků, marketing a propojování činností firem**. Značné finanční prostředky budou také věnovány na vznik **nových pracovních míst**. V tomto směru se očekává **spolupráce firem s obcemi a krajem**, protože právě tyto samosprávy mohou významně přispět **k budování infrastruktury pro rozvoj podnikání z dotačních titulů vlády a z programů Evropské komise**.

Graf 3/5 - Předpokládaný vývoj kvalifikace pracovníků ve zpracovatelském průmyslu ÚK do r. 2006

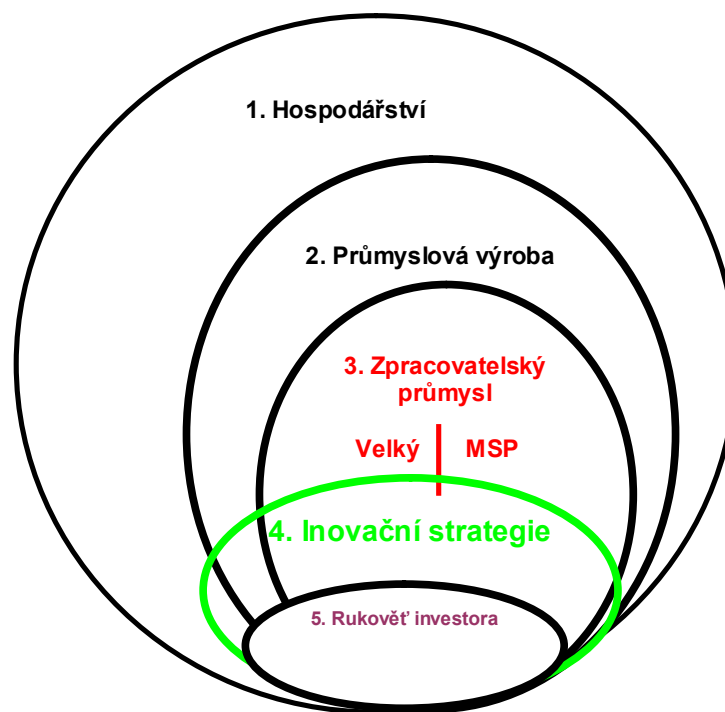

Pramen: MPO, 2002

Dominantní roli v ÚK zatím hrají obory, které jsou vyjmenovány v části Struktura odvětví. Jedná se o **tradiční zpracovatelský**. Zatím se objevují pouze **výjimečně v oblasti moderních informačních a telekomunikačních technologií a automatizační techniky** (megatronika), zatím se neobjevily žádné reprezentanty v oborech budoucnosti, kterými budou biotechnologie, genové technologie a nových hmot (mimo plastických). Tato nová odvětví by měla podle prognostiků „oplodňovat“ společně s moderními službami (softwarovými, logistickými, finančními) tradiční průmysl.

Ilustrační foto – Reis Robotics

Kapitola 4 – Inovační strategie ÚK

- Obsah kapitoly:**
- 4.1 Analýza
 - 4.2 SWOT analýza
 - 4.3 Strategické cíle, priority a opatření
 - 4.4 Prognóza vývoje

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1

Příloha 4/1 – Instituce na podporu výzkumu, vývoje a inovací

Příloha 4/2 – Inovační politika ČR

Příloha 4/3 – Inovační strategie ČR

4. Inovační strategie ÚK

4.1 Analýza

4.1.1 Úvod do problematiky

Politické a společenské změny v r. 1989 nasměrovaly další hospodářský vývoj ČR včetně jejího zapojení do společenství vyspělé Evropy. Základní podmínkou dalšího udržitelného rozvoje v těchto zemích je **uvážené a efektivní využívání všech zdrojů a optimální využívání výsledků vědy a výzkumu.**

Po r. 1990 došlo vlivem transformace k výraznému poklesu výzkumu a vývoje (VV) a plánovaných podnikových investic v téměř všech hospodářských odvětvích.

Výsledky VV (např. objevení nového materiálu nebo technologického postupu) patří mezi tzv. **invence** a jejich praktické využívání v různých hospodářských odvětvích je nazýváno **inovacemi.**

Pojem inovace pochází z latinského **innovare**, což znamená obnovovat. Obnova a zdokonalování je přirozenou lidskou činností. Zdokonaluje se myšlení, výrobní postupy, služby, organizace apod. Inovace vyžadují určitou inteligenční úroveň, odborné vzdělání, praktické zkušenosti, získávání a vyhodnocování informací i experimentování.

Inovační podnikání pak lze definovat jako soubor takových podnikatelských aktivit, které jsou zaměřeny na soustavnou realizaci inovací (převádět výsledky vývoje a výzkumu do komerční zralosti). Většinou se jedná o menší až středně velké firmy.

Proto, aby celý proces přenosu od objevu po jeho zavedení do výroby nebo služeb probíhal co nejuspořádaněji, je žádoucí, aby v něm byl zaveden systém. **Systém inovačního podnikání** není zatím v ČR soustředěně podporován politickými, legislativními, finančními, institucionálními nebo jiným nástroji. To je také důvodem, proč inovace **nejsou součástí strategických cílů** a opatření krajů nebo jiných regionálních institucí, nevyjímaje hospodářské nebo agrární komory a jiná podnikatelská sdružení.

Pod pojem inovace lze zahrnout různé činnosti:

- výrobu nového výrobku,
- zdokonalení stávajícího výrobku (zvýšení kvality, životnosti, využitelnosti, změna tvaru, velikosti apod.),
- zavedení nového výrobního postupu (realizace objevu nebo zlepšení stávajícího),
- vytvoření nového organizačního postupu výroby nebo služeb (také např. nové řídicí, vzdělávací a správní metody, řízení kvality, logistika apod.),
- využití nového materiálu nebo polotovaru,
- využití nového zdroje energie,
- získání nového trhu (např. z hlediska geografického nebo v jiném odvětví) apod.

Mezi výsledky inovace např. patří:

- zvýšení výnosů,
- zvýšení konkurenceschopnosti a komerční úspěšnosti (kvantita a kvalita, spolehlivost, stabilita, termíny, dodatečné služby, zjednodušení obsluhy, univerzálnost, bezpečnost, nezávadnost, váha, tvar, balení, snadná údržba a oprava, energetická nenáročnost,),
- přizpůsobení se požadavkům trhu,

- zvýšení image (zařazení se mezi vyspělé hospodářské země s vyspělými podniky a podnikovou kulturou),
- zavedení inovační kultury (celoživotní vzdělávání, ztotožnění personálu s posláním inovační organizace, odpovědnost managementu za kontinuální rozvoj, zvýšení mobility klíčových nositelů inovací (výzkumníků, akademiků, koordinátorů, manažerů)).

Často nespočívá problém v technologickém transferu, ale v ekonomických, právních, personálních a odbytových možnostech firmy. Proto se doporučuje nenazývat tuto disciplínu transferem technologií ale **inovačním transferem**, který obsahuje inovaci komplexně.

Inovační politika EU

Vytvářela se postupně. V r. 1993 byla vydána „Bílá kniha o růstu konkurenceschopnosti a zaměstnanosti“, která byla střednědobou strategií, vyzdvihující význam inovací. Následovala v r. 1995 „Zelená kniha o inovacích“, která analyzovala situaci a formulovala návrhy. Na tento dokument navazují finanční podpůrné programy, z nichž je část využívána také v ČR – viz podkapitola „Nástroje pro podporu inovací“. Ve všech zemích EU je vytvořena národní inovační politika na kterou navazují zákony a směrnice a rozvojové dokumenty. Byla poskytnuta podpora vzniku různých odborných seskupení a sítí (pro transfer technologií, inovační centra, vědecké parky, výzkumné organizace a školy apod.). Průběžně se zveřejňují inovační trendy a příležitosti.

Zdroje financí jsou m.j. získávány z Evropské investiční banky nebo Evropského investičního fondu.

4.1.2 Vývoj inovací v ČR a UK

Minulost

V období průmyslové revoluce (v 1. pol. 19. stol.) patřilo České království k méně zasaženým zemím. Mechanizace výroby a nové pohony se dostávaly do Čech přes Německo nebo Rakousko. Situace už byla jiná na konci 19. stol., kdy se staly některé části země, díky využití nerostného bohatství a nových technologií, předními regiony Rakouska - Uherska i Evropy (**Podkrušnohoří** a Liberecko, Praha a Kladensko, severní Morava a Slezsko, Plzeňsko, Brněnsko). Tento stav trval do I. světové války.

Po válce a vytvoření ČSR se přirozený potenciál země projevil až ve druhé polovině 30. let (po světové krizi). Období protektorátu a II. světové války znamenalo další rozvoj těch odvětví, která pracovala pro válečné hospodářství. V závěru války byly některé podniky zničeny a jejich obnova po r. 1945 přispěla k dalšímu kvalitativnímu skoku.

V celé dosavadní historii byl vývoj, charakterizovaný zdokonalovanou mechanizací, postaven převážně na vlastní vědeckotechnické základně, z které vznikaly úspěšné aplikace. Tento trend pokračoval i po zestátnění všech podniků a po transformaci hospodářství na velkovýrobu. Hospodářský systém podléhal plánování na relativně izolovaném území. Regulátorem nabídky již nebyl měnící se trh, ale propočítaná poptávka s různými omezujícími faktory. Izolovanost od vyspělejšího světa a povinnosti ve „východním hospodářském uskupení (RVHP)“ si vynutila vybudování vlastní vědeckotechnické základny. V ČSR bylo v 70. letech přes 60 výzkumných ústavů, každý podnik (koncem) měl svá výzkumná a vývojová oddělení. Touto činností se zabývaly i vysoké školy a k aplikacím přispívaly i některé střední technické školy. Podporováno bylo tzv. zlepšovatelské hnutí a velmi dobrou úroveň vykazovalo

technické školství. V rámci zemí RVHP docházelo k technologickým i zkušenostním výměnám a ČSR se zapojovala do významných mezinárodních programů v tomto hospodářském seskupení.

K postupnému zbrždění vývoje začalo docházet od 60. let, kdy docházelo ve vyspělých zemích k rychlému přechodu z mechanizovaných systémů na automatické. Izolovanost „východoevropské vývojové základny“ od vyspělého světa znamenala opoždování a nutnost nákupu drahých licencí a zařízení v některých odvětvích v západním zahraničí (např. chemie, elektronika, výpočetní a přístrojová technika apod.). Některé technologie a zařízení musely být odebírány ze spřátelených zemí z RVHP (např. nukleární, letecká, vojenská, dopravní apod.).

Současnost

Hospodářské a společenské změny, ke kterým došlo v r. 1989, paralyzovaly celý systém, který byl budován a udržován několik desítek let. Během několika let došlo k zániku většiny průmyslových velkopodniků a neřízená restrukturalizace byla korigována v nejlepším případě otevřeným trhem. Zanikly „východní trhy“ a cesta na konkurenční „západní trhy“ byla ztížena zátěžemi z minulosti. Nepříznivým doprovodným jevem celého procesu bylo silné omezení vědeckotechnické základny a omezení zájmu o technické školství. I přes tento nepříznivý vývoj patří ČR stále k inženýrským zemím (na počet inženýrů v poměru k celkovému počtu obyvatel je to stále 1. místo v Evropě a 2. místo na světě za Japonskem). Zaniklo plánované hospodářství, ale nevzniklo k vyvážení situace odpovídající tržní hospodářství s uspořádaným podnikatelským prostředím.

Příkladem zavedeného odvětví, ve kterém jsou inovace neustále vynucovány konkurencí a trhem je výroba automobilů, která hraje důležitou roli v zemi (Škoda VW, PSA v Kolíně a **hledaný investor pro strategickou zónu Triangle**). Automatizace, která zasáhla téměř všechna klasická odvětví je největším spotřebitelem inovací.

I přes závažné bariery v procesu zavedení objevu do výroby zůstává v ČR odborný potenciál (výzkumný, inženýrský, ekonomický i marketingový) a zázemí, které představují instituce a podniky, jež hledají své šance a konkurenční výhody na jednotném evropském trhu.

4.1.3 Regionální inovační rozdíly

Pro měření úrovně inovací, která pak umožňuje srovnávání regionů, byla vyvinuta celá řada metod. Často používanou je metoda 8 inovačních indikátorů, kterými jsou: četnost podaných/přidělených patentů, množství VV institucí, intenzita veřejných dotací, intenzita provedených transferů, přítomnost sektorů, které navazují na regionální VV, přítomnost výrobních služeb, intenzita vzniku nových inovačních firem, četnost firem s vývojovým personálem.

Průmysl ČR si podle odborníků zachoval inovační sílu v tradičních oborech, degradoval však na **dodavatele běžných průmyslových a spotřebních produktů**. Příčinou je zánik vědecké a výzkumné základny a zánik či opuštění tradičních trhů.

V některých krajích vznikají po vzoru některých regionů v zemích EU tzv. **inovační strategie**, které jsou téměř výlučně financovány z rozvojových programů Evropské komise (zejména z 5. nebo 6. rámcového programu evropského výzkumu a technického rozvoje).

I tato skutečnost naznačuje, že iniciace k využívání inovačního potenciálu a k zavedení efektivního systému nepřichází z veřejné správy v ČR nebo z podnikatelských orgánů, ale z institucí EU.

4.1.4 Analýza pro území ÚK

Analýza byla provedena ze dvou aspektů:

1. Inovační infrastruktury
2. Nástrojů a jejich vlivu na podnikatelské prostředí

Inovační infrastruktura

Je tvořena všemi subjekty, které se podílejí na uskutečňování inovačního procesu v aktuálním podnikatelském prostředí. Navenek se projevují svými profesionálními činnostmi, chováním a mírou přispění ke zdokonalování výrob a služeb a podnikatelského prostředí. Není k dispozici jen inovačním firmám, ale všem podnikatelským, veřejným i neziskovým subjektům, které jí vlastně zároveň spoluvytvářejí. Patří do ní:

- všechny firmy,
- veřejná správa,
- školy a kvalifikační a rekvalifikační zařízení,
- organizace zastupující podnikatele (komory, sdružení, cechy ...),
- vědecké, výzkumné a vývojové organizace,
- finanční instituce,
- poradenské firmy,
- specializované organizace (viz institucionální podpora),
- průmyslové zóny a podnikatelská centra.

V praxi jde především o **vytváření, udržování a zdokonalování vazeb a vztahů** mezi výzkumnou základnou, vysokými školami, výrobními podniky a službami, finančními, obchodními a informačními organizacemi, veřejnou správou, komorami, specializovanými agenturami a dalšími partnery. V ČR působí po vzoru zemí EU významné nevládní instituce a specializovaná profesní sdružení. 16 nejvýznamnějších, ke kterým patří např. Asociace inovačního podnikání ČR, Rada vědeckých společností ČR, Asociace výzkumných organizací a Společnost vědeckotechnických parků jsou uvedeny v Příloze 4/1 . Ve stejné příloze jsou uvedeni členové těchto organizací, které mají sídlo v ÚK.

Centrální Informační systém je již nevyhovující, jeho modernizace nebo vybudování nového je dlouhodobě odkládána. Od r. 1999 se pravidelně aktualizuje Inovační profil ČR, který vydává AIP ČR.

V ÚK jsou hospodářské informace a inovační potenciál v informačním systému s názvem Regionální informační centrum ÚK (**RIC ÚK**), který spravuje RRA ÚK.

Významnou součástí infrastruktury jsou poradenské firmy, finanční instituce, hospodářské komory, školy a poskytovatelé informací (viz. Příloha 2/7).

Úroveň inovační infrastruktury je v EU sledována již v regionech. Důvodem je systém regionální politiky EU, která je zaměřena na regiony (zejména na regiony soudržnosti NUTS 2 z důvodu finanční podpory z rozvojových programů, NUTS 3 neboli kraje z pohledu veřejné správy). V případě že tato infrastruktura v regionu splní mezinárodně stanovené podmínky, pak se může nazývat region **technologickým** nebo **inovačním**. Důležitým faktorem je míra investic do inovační infrastruktury sdruženými prostředky z veřejného a soukromého sektoru.

Optimálním stavem v ÚK by bylo, kdyby charakteristickou vlastností jeho tržního prostředí pro rozvoj podnikání byly invence a navazující inovace. Prostedí by poskytovalo služby potřebné k dosažení podnikatelských záměrů firem a umožňovalo by jim plné soustředění se na jejich splnění. Další vlastností prostředí by byl společný postup veřejného a soukromého sektoru v takové podobě, aby se dlouhodobě udržovaly a zlepšovaly podmínky pro inovační podnikání.

Skutečný stav v ÚK však je diametrálně odlišný. Prostedí je neustálené s nevyváženou strukturou institucí, které nepůsobí podpůrně pro realizaci inovací. Nízká motivace podnikatelů k využívání inovačních zdrojů ze strany legislativy i veřejné správy. Nízká úroveň organizovanosti podnikatelského sektoru, z kterého vychází minimální iniciativa ke zlepšení stávajícího stavu. V další části jsou uvedeny nástroje pro podporu inovací a jejich stručná analýza.

Nástroje pro podporu inovací

Za popisem každého nástroje je napsáno (jako ve výše uvedené podkapitole „Inovační infrastruktura“), jaký by měl být jeho optimální účinek, pokud by vše fungovalo a jaký je jeho skutečný účinek.

Politická podpora

Od r. 1990 neobsahovalo žádné vládní prohlášení podporu inovací jako prioritu. Neexistuje žádná státní inovační politika, čímž je ČR jedinou kandidátskou zemí, vstupující do EU, která takový dokument nemá. PRÚK, ani žádný jiný krajský rozvojový dokument, neanalyzuje inovace, ani neobsahuje žádná opatření k podpoře přenosu výsledků VV do praxe.

Očekávaný optimální účinek:

Inovační politika usnadní a urychlí využívání výsledků VV a vyvolá změny v podnikatelském prostředí a jeho kultuře.

Současný skutečný účinek:

Inovační politika ČR do r. 2006, která byla navržena AIP ČR, nebyla zatím akceptována vládou. Stejnou institucí byl vytvořen návrh Inovační strategie ČR do r. 2015, ke kterému se rovněž oficiální místa zatím nevyjádřila (oba dokumenty jsou v Příloze 4/2 a 4/3). Protože neexistuje žádná inovační politika státu nebo kraje, není vytvořen systém rozvoje inovačního podnikání s účinnými nástroji, implementačním a kontrolním mechanismem.

Politici na různých úrovních proklamují příležitostně inovace jako zásadní podmínku hospodářského růstu, přednost je však dávana udržování pracovních míst v podnicích, které nemají inovační charakter. V roce 2003 byl schválen Národní program pro výzkum (překvapivě není řízen jednou institucí nýbrž spravován několika resorty). Návaznost na následnou podporu inovací není řešena.

Legislativní podpora

Neexistuje komplexní zákonná norma pro podporu inovačního procesu, která by usnadňovala vytváření nových zdrojů v české ekonomice.

Existují však zákony a usnesení vlády pro podporu podnikání (viz Příloha 1/2), která se týkají dílčích problémů inovací jako např.:

- realizace VV veřejnými prostředky,

- transferu výsledků VV do praxe (transfer technologií),
- ochrany duševního vlastnictví ,
- ochrany průmyslového vlastnictví a ochrana označením,
- podpory prodeje (marketingu, exportu propagace),
- zvýšení konkurenceschopnosti apod.

Očekávaný optimální účinek:

Využívání legislativy, odpovídající jak po stránce formální, tak věcné, předpisům, které se osvědčily ve vyspělých zemích EU. Vytvoření účinného podpůrného systému, který přispěje k hospodářskému a společenskému rozvoji.

Současný skutečný účinek:

Vzhledem k tomu, že ČR nemá navržený zákon o inovacích, ani není dokončena harmonizace dílčích právních norem s předpisy EU, nelze očekávat jednotný postup veřejné správy a firem. V období dramatického přechodu výroby ke službám není legislativou např. řešeno patentování netechnických inovačních řešení. Mezi časté a zdlouhavě řešené spory patří ochrana duševního majetku, patentové a licenční procedury.

V r. 2003 byl předložen věcný návrh zákona o veřejných výzkumných institucích, ke kterému probíhá rozprava.

Prioritou hospodářského rozvoje je podpora vzniku nových pracovních míst nebo jejich udržení, nikoliv podpora inovací ke zvýšení konkurenceschopnosti, výnosů a přizpůsobení se trhu. Inovace jsou naopak považovány za redukční faktor zaměstnanosti - ve skutečnosti však udržují pracovní místa a mohou vyvolat další pracovní příležitosti.

Finanční podpora

Pokud se inovace stanou politickou prioritou a příslušně se upraví legislativa, pak lze očekávat i upravení způsobu jejich finanční podpory z veřejných zdrojů. Dle dotačních systémů, které jsou dlouhodobě zavedeny v zahraničí, lze předpokládat, že bude podpora směřována do:

- vytvoření příznivého prostředí pro rozvoj inovací (osvěta, změna z proklamativní podpory k cílené a proveditelné systémové činnosti, která bude pravidelně vyhodnocována a přizpůsobována aktuálním potřebám),
- rozvoje inovační infrastruktury a jejím provázání se zahraničními sítěmi,
- inovačních podniků, které budou investovat do VV a inovací a splní dotační kritéria,
- vybudování nebo posílení efektivní struktury k řízení a kontrole systému odpovědnými institucemi (politickými, správními, odbornými, koordinačními atd.).

Mezi velmi účinné finanční nástroje patří nepřímé prostředky, např.:

- daňové úlevy (reinvestice zisku do inovací, prominutí daní na specifické druhy investic, nákup licence, propojování VV s výrobou, dalších daňové úlevy od státu),
- upravené celní sazby pro specifické materiály, výrobky a zejména výrobní a výzkumná zařízení,
- příznivá úvěrová politika (např. příspěvky a garance na některé druhy úvěrů apod.),
- zvýhodnění odpisů pro specifické komodity.

Žádoucí je stabilita finančních služeb a jejich pozitivní přístup k inovacím.

Očekávaný optimální účinek:

Efektivní využití veřejných prostředků a jejich sdružování (ze státního rozpočtu, Evropské komise, specializovaných fondů, nepředpokládá se přímé spolufinancování inovací z krajských nebo obecních rozpočtů).

Připojení se k základním principům evropské politiky, který spočívá ve sdružování veřejných, soukromých a komerčních zdrojů k dosažení strategických cílů.

Současný skutečný účinek:

K podpoře inovací slouží v r. 2003 následující programy, financované ze státního rozpočtu:

- účelové podpory pro výzkum a vývoj (Grantová agentura ČR, (Grant. agentura Akademie věd ČR),
- Národní program výzkumu (Grantová agentura ČR),
- program průmyslového výzkumu a vývoje – IMPULS,
- program výzkumu a vývoje „POKROK,
- program výzkumu a vývoje „TANDEM“,
- podpora inovací a vývoj nových výrobků a technologií SOP 2003 -121,
- rozvoj informačních a komunikačních technologií SOP 2003 – 122,
- zavádění nových technologií, zvýšení konkurenceschopnosti podniků SOP 2003 – 224,
- program pro strategické služby – CzechInvest,
- program technologická centra - CzechInvest.

Financované z podpůrných programů EU:

- Phare – částečná podpora inovačních aktivit při rozvoji regionů (MSP, ČOV, IT),
- 6. rámcový program výzkumu a technologického vývoje EU,
- EUREKA – evropská spolupráce v aplikovaném a průmyslovém výzkumu,
- KONTAKT – evropská vědeckotechnická spolupráce,
- INTERREG 3 – rozvoj podnikání v příhraničních oblastech členských států EU.

Tyto dotace jsou součástí dotačních balíků pro rozvoj podnikání, VV a lidských zdrojů. Tyto skupiny nejsou příliš provázané a zatím nesledují účinek vynaložených prostředků ani jejich příspěvek ke změně prostředí. Pro r. 2003 je pro podporu inovací k dispozici asi 1,5 miliard Kč. Ze zkušeností minulých let se předpokládá alokace cca. 80% prostředků.

Neexistuje zavedený systém zpětné vazby, který umožňuje korekce v dotacích dle dosažených výsledků.

Vládou je schválena Střednědobá koncepce financování vědy a výzkumu (příspěvek ze státního rozpočtu pro r. 2003 je 0,55% z HDP - průměr v zemích EU je 1,8% v USA a Japonsku asi 2,8%).

Institucionální podpora

Veřejná podpora inovací ze strany legislativních orgánů (obou komor Parlamentu ČR) a koordinovaná podpora ze strany státní exekutivy (z jednotlivých ministerstev a úřadů) je důležitým praktickým motivačním nástrojem.

Nejrenomovanější státní organizací pro inovační problematiku je Akademie věd ČR. Její úloha v procesu však není jasně definována. Odpovědným ministerstvem za vědu a vývoj je MŠMT ČR. Pro administraci grantů pro rozvoj invencí a inovací ze státního rozpočtu je několik institucí, jednotlivá ministerstva (zejména MPO a MŠMT), Grantová agentura ČR, Grantová agentura Akademie věd ČR, Česká energetická agentura apod. Významné jsou nevládní instituce a specializovaná profesní sdružení (viz inovační infrastruktura). Významnými podpůrnými institucemi jsou specializovaná pracoviště univerzit a VV pracoviště.

Univerzálními institucemi jsou vědeckotechnické parky (u nás nerozšířené), ve kterých se provádí jak invenční činnost, tak inovace. V zahraničí se intenzivně budují s podporou veřejných prostředků, protože se osvědčuje součinnost výzkumných a aplikačních týmů.

Poradním orgánem vlády ČR je Rada pro vědu a výzkum (RVV). Ta má odborné komise (pro vědy o živé přírodě, neživé přírodě a inženýrství, pro společenské vědy), které usměřují její činnost. RVV má za úkol vypracovat Národní inovační strategii ČR.

Barierou rozvoje je nevyhovující informační systém (morálně i funkčně zastaralý), jehož modernizace nebo vybudování nového je dlouhodobě odkládána.

K institucionální podpoře patří samozřejmě poradenské firmy, finanční instituce, informační servis apod. (viz opět v inovační infrastruktuře) a fungující veřejný školský systém.

Očekávaný optimální účinek:

Praktické naplňování inovační politiky a legislativy nebyrokratickou a pružnou sítí veřejných institucí s přesně danými kompetencemi a očekávanými výsledky. Instituce vybavené profesionálními týmy, pravomocemi a odpovědnostmi. Manažerský přístup k řízení veřejné správy. Koordinovaná spolupráce s profesionálními institucemi a úzká mezinárodní spolupráce. Provozování účinného informačního systému.

Současný skutečný účinek:

Nekoordinovaný přístup k rozvoji inovací. Ve správní hierarchii nejsou přiděleny odpovědnosti za systematický rozvoj (moderní a efektivní využívání finančních, materiálních a lidských zdrojů). Tato skutečnost nemotivuje samosprávy kraje a obcí k podporám inovací (nepřímým), které mohou podstatně ovlivnit nastartování nebo tempo regionálního nebo místního hospodářského růstu.

Neexistuje žádná podpora ze strany profesních sdružení (žádná z OHK nebo OAK nemá inovace ve svých prioritách).

V kraji působí desítky organizací (viz inovační infrastruktura), které své činnosti nekoordinují dostatečně.

Ostatní nástroje

Jsou uvedeny jen stručně, bez jejich očekávaného a skutečného účinku, jak tomu bylo u předešlých nástrojů.

Technologická podpora

Rozvoj ve všech oblastech hospodářství je závislý na informačních a komunikačních možnostech. Z technologického hlediska je území ÚK dobře zabezpečeno. Jeho rozvoj je zajišťován především komerčními subjekty - telekomunikační a internetové služby jsou srovnatelné ze zahraničím.

Pozemky a objekty k podnikání

Příprava pozemků a částečně i objektů pro strategické zahraniční investory se stala předmětem státních dotací (budou upraveny po vstupu do EU). Výstavba průmyslových zón s finanční podporou státu se stala rozvojovým cílem mnoha měst. V ÚK je jich cca. 30 s celkovou rozlohou asi 1 120 ha. Přípravovanou strategickou zónou Triangle o 360 ha je bývalé vojenské letiště u Žatce (podrobněji viz Kap. 5.). Zájem je zejména o velké, dotacemi podporované zahraniční investory, malí a střední domácí investoři se cítí znevýhodnění. Většina investorů má charakter inovačních podniků i když nyní především přirozeně využívají levné pracovní síly a dotací.

V pozadí zájmu zůstávají staré nevyužívané průmyslové areály a jednotlivé objekty, pro které není za stávajících podmínek využití a do jejichž přestavby se neinvestují žádné prostředky.

Mezi další podpůrné nástroje lze zařadit **zdravou konkurenci**, fungující soukromý **vzdělávací systém** apod.

4.1.5 Pozice ÚK v oblasti inovací v ČR

ÚK, tak jako většina krajů, nesplňuje podmínky vyspělých technologických nebo inovačních regionů podle EU kritérií (viz Kap. 3 - např. měřeno metodou 8 indikátorů). Důvodem je nedostatečná vědeckotechnická základna, chybějící vysoké technické školství, nízký stupeň organizovanosti podnikatelů a podniků a jejich neprovázanost. Nedostatečná je rovněž míra investic do inovační infrastruktury (opět problém všech krajů při jejich existujících rozpočtových možnostech).

Zavádění nových technologií a služeb si vyžaduje stále vyšší náklady a inovační cykly se zkracují. V posledním desetiletí došlo k vyšší automatizaci v tradičních podnicích na území ÚK (pokud nezanikly), ke kterým patří chemie, energetika, sklářství, textilnictví, stavební hmoty i částečně těžba nerostných surovin. Zahraniční investoři přinesly moderní technologie (obvykle ne poslední generace), nové řídicí metody a trhy. Ty se staly konkurencí domácím podnikům, které se musí inovacemi přizpůsobit, aby obstály.

Tlaky na inovace se vyvíjejí také v souvislosti se zprísněnou ochranou životního prostředí, což je v ÚK stále aktuálním problémem. Oba trendy jsou pro subjekty v ÚK velkou hrozbou (viz následující analýza SWOT).

Výsledky průmyslových podniků v ÚK ukazují, že si tradiční průmysl zachoval určitou inovační sílu, stal se však spíše dodavatelem běžného zboží. Příčinou je, jak již bylo několikrát uvedeno, zánik VV základny a zánik či opuštění tradičních trhů (zejména ve strojírenství, textilnictví, sklářství a keramice).

ÚK byl vyzván společně s Karlovarským a Libereckým krajem (a Opolským Vojvodstvím), aby se zapojil do zpracování **Regionální strategie inovací a transferu technologií v celé příhraniční oblasti se Svobodným státem Sasko** – projekt RITTS - INBO. Realizace společného dokumentu pro tento středoevropský prostor bude ukončena v r. 2004. ÚK tak patří mezi 7 krajů (mimo jmenované Moravskoslezský, Jihomoravský, Plzeňský a Praha), ve kterých probíhá z vlastní iniciativy a za podpory EU programu, zpracování inovačních strategií.

Nízká produktivita (asi 50% průměru EU v paritě kupní síly), **nedostatečná koordinovanost činností veřejného a podnikatelského sektoru a jeho nízká informovanost o prostředí**, může přinést zlepšením pouze těchto tří parametrů výrazný rozvoj. Koordinace a informovanost je významně ovlivnitelná ÚK, proto bylo jejich zlepšení zahrnuto do strategických cílů, priorit a opatření.

4.2 Analýza SWOT

Pro utřídění analytických poznatků z oblasti inovací a transferu technologií byla provedena SWOT analýza, a to stejným způsobem, který byl popsán v Kap. 2. Tuto analýzu lze pro potřeby Strategie považovat za podmnožinu SWOT analýz průmyslové výroby i zpracovatelského průmyslu (viz Kap. 2. a 3). Při úvahách o příležitostech (zejména) byly využity výsledky analytické části SOP Průmyslu a podnikání, které charakterizují situaci v ČR. Jako srovnávací území byla vybrána ČR.

Při stanovení jednotlivých bodů SWOT analýzy nebyl brán zřetel na jeho pořadí a váhu.

Silné stránky	Slabé stránky
• Tradice vývoje a výzkumu ve sklářství, anorganické chemii, těžbě uhlí a energetice • Nízké náklady na technicky vzdělanou pracovní sílu • Vhodná poloha mezi Prahou a Saskem • Vysoký podíl investic ze zahraničí • Analýza inovačního potenciálu ÚK v rámci mezinárodního projektu RITTS INBO • Vynalézavost, schopnost improvizace a přizpůsobení lidí • Surovinová základna pro vývoj nových materiálů (uhlí, polyolefiny, jíl, minerální a termální vody ...)	• Nedostatek investičních zdrojů pro inovace ve stávajících firmách a pro vznik nových inovačních firem • Nedostatečná a neprovázaná inovační infrastruktura • Stagnace výzkumu a vývoje po výrazné redukci v posledním desetiletí • Nedostatečná motivace k inovacím (podpora legislativní, politická a správní) • Nedostatečná vymahatelnost práva (patentování, zkušebnictví, ochr. známky) • Omezené znalosti o podmínkách pro inovace na jednotném trhu EU a o vývojových trendech • Nedokončená privatizace
Příležitosti	Ohrožení
• Rozvoj vědomostí, dovedností a mobility pracovní síly – podpora technického školství • Stabilizace podnikatelského prostředí z veřejné sféry • Zavedení systému intenzivní podpory výzkumu a vývoje a inovací • Efektivní využívání všech zdrojů (lidí, surovin, financí, informací) • Zapojení do mezinárodních projektů a sítí • Příliv zahraničních investic v perspektivních odvětvích • Podpora exportu, průzkumu trhu a obchodních vztahů • Získání investorů z moderních oborů	• Neporozumění a ignorace globalizačních a inovačních trendů • Omezení veřejných rozpočtů pro rozvojové účely (zhroucení systému) • Odliv vzdělaných odborníků • Odchod úspěšných firem • Rozpad systému VŠ technického školství • Deformace oborové struktury • Přírodní a společenské katastrofy, které vyvolají dlouhodobé krize • Neúměrný tlak na ekologizaci výrobních procesů a výrobků

4.3 Strategické cíle priority a opatření – Inovace v průmyslu

Rovněž v případě inovací byla východiskem pro určení strategického cíle hospodářská a průmyslová politika ČR. Průmyslová politika obsahuje strategické cíle, vztažené na různá období. Ty jsou pro všechny kraje vhodné, ale jejich praktické naplňování může mít v jednotlivých krajích rozdílné priority, podle jejich specifických podmínek, aktuálního stavu a potenciálu. Pro tento účel byl vybrán dlouhodobý cíl **Dosažení srovnatelných investic do inovací a transferu technologií s průměrem EU**.

Specifické cíle pro ÚK jsou odvozeny od rozvojových cílů průmyslu ČR (viz Kap. 2) a z regionální analýzy SWOT (kombinace zlepšení slabých stránek a využití příležitostí):

Plnění cílů je zejména odvislé od legislativního, společenského a ekonomického vývoje ve státě a na efektivitě jeho nástrojů. ÚK však může přispět jak legislativní iniciativou, tak svými zdroji a nástroji. Výsledkem by mělo být opět, jako v předešlých kapitolách, pozitivní ovlivnění podnikatelského prostředí, zvyšování vzdělanosti, informovanosti a zlepšování komunikace a koordinace.

Priority a opatření

Ve spolupráci s pracovní skupinou zadavatele a odborníky byly vybrány dvě priority z desítky námětů, které vzešly z analýzy SWOT. Jsou zaměřeny na **podporu VV** tj. invencí a na **podporu inovačních firem** - přenosu výsledků VV do komerční zralosti.

K realizaci priorit hospodářské politiky státu v oblasti inovací jsou opět přijímána různá opatření. Cest, jak je uskutečňovat, je velké množství a jejich realizátory jsou jak různé veřejné instituce, tak soukromé a neziskové subjekty. ÚK, jako zastřešující koordinátor většiny činností na území kraje, se může zaměřit opět jen na realizaci takových opatření (v návaznosti na Kap. 2. a 3.), která jsou v jeho kompetenci a plně ovlivnitelné, a která budou mít plošnou účinnost a nikoho nevyloučí.

4.3 Strategické cíle priority a opatření – Inovace v průmyslu

Inovace v průmyslu	
Strategický cíl I:	Dosažení srovnatelných investic do inovací a transferu technologií s průměrem EU
Priorita I 1:	Podpora výzkumu a vývoje (motivace a podněcování invencí)
Opatření:	I 1.1 Zpřístupnění výsledků vědy a VV I 1.2 Zvýšení informovanosti o potenciálu VV v ÚK
Priorita I 2 :	Podpora inovačních firem (přenos výsledků VV do komerční zralosti)
Opatření :	I 2.1 Burza inovačních firem I 2.2 Zvýšení informovanosti o veřejné podpoře inovací I 2.3 Cena inovace roku pro MSP

Tato opatření jsou podrobně uvedena společně s údaji o očekávaném výstupu, způsobu financování a termínu zahájení v Komentáři k opatření. Jejich realizace by měla opět být rozpracována v programu tak, aby byla změna jednotlivých parametrů průběžně kontrolovatelná. Plnění a koordinace realizace spadá na KÚ do kompetence odboru hospodářství.

Ostatní opatření, která jsou podrobně rozvedena např. v operačních programech SOP Průmysl nebo v SROP budou realizována jinými subjekty a ÚK jim bude poskytovat podporu a součinnost dle jejich charakteru a svých možností. Tato opatření budou např. napravovat nebo rozvíjet politické, legislativní, institucionální a finanční nástroje a celkově pak inovační infrastrukturu v podnikatelském prostředí.

Dalšími důležitými krajskými subjekty s dílčími právy a povinnostmi k plnění opatření z operačních programů, jsou hospodářské a agrární komory, hospodářská a sociální rada a další hospodářská a podnikatelská uskupení.

Lze předpokládat, že opatření, týkající se rozvoje inovací, tedy rychlého a efektivního přenosu výsledků VV do komerční zralosti, budou předmětem rozsáhlých diskusí a změn po vstupu českých podniků na jednotný evropský trh.

Komentář k opatření na podporu inovací a transferu technologií

Priorita I 1	Podpora výzkumu a vývoje
Opatření I 1.1	Zvýšení informovanosti o potenciálu VV v ÚK
Popis	Vytvoření atraktivní nabídky VV kapacit ústavů, škol a podniků moderními prostředky. Tištěný, elektronický a filmový materiál v pěti jazycích (německy, anglicky, francouzsky, španělsky a rusky), který bude ÚK šířit všemi dostupnými způsoby a směry: • Distribuce brožur, CD ROMů, videozáznamů na veletrzích, výstavách, konferencích, seminářích, návštěvách apod. • Prezentace na internetových stránkách • V Regionálním informačním centru ÚK • Prostřednictvím svých partnerů – krajských hospodářských a agrárních komor, hospodářské a sociální rady, poradenských a informačních center apod.
Očekávaný výstup	• Zvýšení informovanosti o vědeckovýzkumném potenciálu v kraji, ČR i zahraničí • Podpora při získávání zakázek, které přispějí k prosperitě a růstu těchto pracovišť • Podpora mezinárodní spolupráce a získávání grantů • Zvýšení spolupráce a koordinace mezi propagovanými • Změna image ÚK a zvýšení jeho prestiže
Způsob financování	Z programu ekonomického rozvoje ÚK, spolufinancování dotčenými subjekty, popř. ze státních nebo EU* dotací
Termín zahájení	2004

Pozn.: * ÚK se přihlašuje do programu Interreg III C se saskými a polskými institucemi společným projektem „inovační ofenzíva“ – předpokládaná realizace 2004 - 5

Priorita I 1	Podpora výzkumu a vývoje
Opatření I 1.2	Zpřístupnění výsledků vědy a VV
Popis	Vytvoření jednotného informačního a komunikačního systému při Regionálním informačním centru ÚK o výsledcích VV v ÚK. Podpora jeho provozování a průběžné aktualizace a zveřejňování v tisku a na internetové stránce ÚK (ve světových jazycích). Po zavedení systému se mohou přidávat informace z celé ČR popř. ze sousedních zemí. Jednou do roka představit tyto výsledky na konferenci, pořádané ÚK. Na ní vyhlásit krajskou cenu za VV.
Očekávaný výstup	• Zlepšení přístupu výzkumných a vývojových pracovišť a především firem z ÚK k informacím. • Zrychlení přenosu informací v potřebné podobě • Motivace k inovacím ve firmách • Zvýšení koordinace mezi VV institucemi a firmami • Podpora mezinárodní spolupráce • Změna image ÚK a zvýšení jeho prestiže
Způsob financování	Z programu ekonomického rozvoje ÚK, spolufinancování dotčenými subjekty, popř. ze státních nebo EU* dotací
Termín zahájení	2004

Priorita I 2	Podpora inovačních firem
Opatření I 2.1	Burza inovačních firem
Popis	Vytvoření burzy na základě informačního a komunikačního systému (v RIC ÚK) pro inovační firmy z ÚK. Podpora jeho provozování, průběžné aktualizace a propagace v tisku a na internetové stránce ÚK (ve světových jazycích). Do účasti v systému přizvat firmy ze sousedních krajů a Svobodného státu Sasko. K propagaci burzy a setkávání firem, hledající partnery k realizaci inovací, pořádat konference a semináře apod.
Očekávaný výstup	• Zlepšení přístupu firem z ÚK k informacím • Zrychlení přenosu informací mezi firmami • Motivace k inovacím ve firmách (převodu výsledků VV do komerční zralosti) • Zvýšení koordinace mezi firmami • Zavedení nových technologií a řídicích postupů a služeb • Využívání zkušeností a rozvoj poradenství • Podpora mezinárodní spolupráce • Změna image ÚK a zvýšení jeho prestiže
Způsob financování	Z programu ekonomického rozvoje ÚK, spolufinancování z rozvojových programů MPO a EU* a firmami, které se do burzy zapojí.
Termín zahájení	2004

Pozn.: * ÚK se přihlašuje do programu Interreg III C se saskými a polskými institucemi společným projektem „inovační ofenziva“ – předpokládaná realizace 2004 - 5

Priorita I 2	Podpora inovačních firem
Opatření I 2.2	Zvýšení informovanosti o veřejné podpoře inovací
Popis	Vytvoření dynamické databáze a školicího programu o dotacích ze strany Vlády ČR a Evropské komise pro podporu inovací a transfer technologií. Školení provádět jak klasickou formou v kurzech a seminářích, tak i jako dálkový e-learning. Tuto službu nabídnout malým a středním firmám jako příspěvek ÚK k jejich rozvoji a k motivaci k inovacím. Jako vedlejší efekt se očekává rozvoj poradenství pro inovace a zvýšení zájmu o další vzdělávání, které si vyžadují realizace inovací.
Očekávaný výstup	• Zlepšení přístupu firem z ÚK k informacím o dotacích • Motivace k inovacím • Zvýšení absorpční schopnosti firem z ÚK pro speciální veřejné dotace do inovací • V případě úspěšnosti žadatelů zavedení nových technologií a řídicích postupů a služeb • Rozvoj poradenství pro inovační podnikání • Požadavky na specializované vzdělávací programy. • Změna image ÚK a zvýšení jeho prestiže
Způsob financování	Z programu ekonomického rozvoje ÚK, spolufinancování z rozvojových programů MPO a EU* (Interreg III C)
Termín zahájení	2004

Priorita I 2	Podpora inovačních firem
Opatření I 2.3	Cena inovace roku pro malé a středně velké podniky
Popis	Společenské a finanční ocenění „Inovace roku v ÚK“. Finanční podpora ve výši 30 000,- Kč (1 000 EUR), která bude poskytnuta firmě, jejíž výrobek nebo služby viditelně přispěly ke zvýšení konkurenceschopnosti firmy, energetické úspornosti, zjednodušení procesu apod. K ceně bude zároveň patřit uspořádání slavnostního předání ceny za účasti vedení ÚK, významných hostů z hospodářské sféry a firem, které se do soutěže přihlášily a propagace celé akce. Cenu vyhlásí dle kritérií ÚK a o její získání se může přihlásit kterákoliv firma se sídlem v ÚK. Obdobná cena je udělována již 7 let v ČR (AIP ČR)
Očekávaný výstup	• Ocenění mimořádného výsledku vedením ÚK, praktická ukázka přihlášení se k inovační politice. • Důležitá společenská událost • Marketingová podpora firmy • Motivace ostatních firem k inovacím • Zlepšení spolupráce veřejného a soukromého sektoru • Změna image ÚK a zvýšení jeho prestiže
Způsob financování	Z programu ekonomického rozvoje ÚK, částečně od sponzorů a hospodářských komor
Termín zahájení	2004

4.4 Prognóza

Lisabonský proces

Vstup ČR do EU bude znamenat akceptování již odsouhlasených politik a naše zapojení do vybudovaných struktur. Hospodářská strategie EU z r. 2000 (ze Summitu v Lisabonu) vytyčuje cíl, dosáhnout do r. 2012 výkonnosti USA. **Rozhodujícími nástroji jsou rozvoj výzkumu, uplatnění špičkových technologií a zvýšení investic do vzdělávání.** Součástí je také cíl na plnou zaměstnanost v EU. Současný vývoj ale ukazuje, že dosažení těchto cílů je spíše politickou proklamací, než uskutečnitelnou strategií. Nově přistupující země bilanci EU ještě zhorší. ČR nebude schopna splnit očekávání ani v jednom ze strategických nástrojů. Jako jeden z příkladů může posloužit financování výzkumu. Země EU věnují v průměru 1,8% ze svého HDP do výzkumu (USA a Japonsko asi 2,8%), což představuje asi 30% veřejných financí věnovaných na výzkum, v ČR je to asi 0,55% z HDP a představuje to asi 70% veřejných prostředků věnovaných výzkumu. Soukromá sféra se tedy zúčastňuje na výzkumu pouze asi 30%!

Další vývoj

Lze očekávat, že rozvoj nových odvětví bude motivován zvýšeným inovačním ziskem, ten pak bude stimulovat další zdokonalování a rozšiřování výroby a služeb. Praxe ukazuje, že prvního úspěšného výrobce nového produktu následují další, kteří si pořizují licenci nebo výrobek napodobí. Tento trend bude pokračovat zejména ve velmi progresivních oborech mikrobiologie, chemie, farmacie a nadále mikroelektroniky, která přechází do další miniaturizace, zejména pro informační a komunikační zařízení. Spěje se k vnitřnímu ovládání neživé i živé hmoty. VV základna a inovační podniky v ČR budou patřit asi jen do kategorie aplikační, současný trend spíše ukazuje na výrobce „běžného“ zboží, které je vystaveno velkému konkurenčnímu tlaku.

Inovace znamenají změnu ve vztahu k dosavadní praxi. Předpokládá se daleko intenzivnější využívání vzdělání a informací a zkušeností z jiných podniků nebo oborů. Zvýší se spolupráce mezi podniky a očekává se rovněž koordinovanější postup veřejné a soukromé sféry. Pro aktivní a uspořádané podniky bude velkou příležitostí vstup na jednotný trh EU a mezinárodní spolupráce.

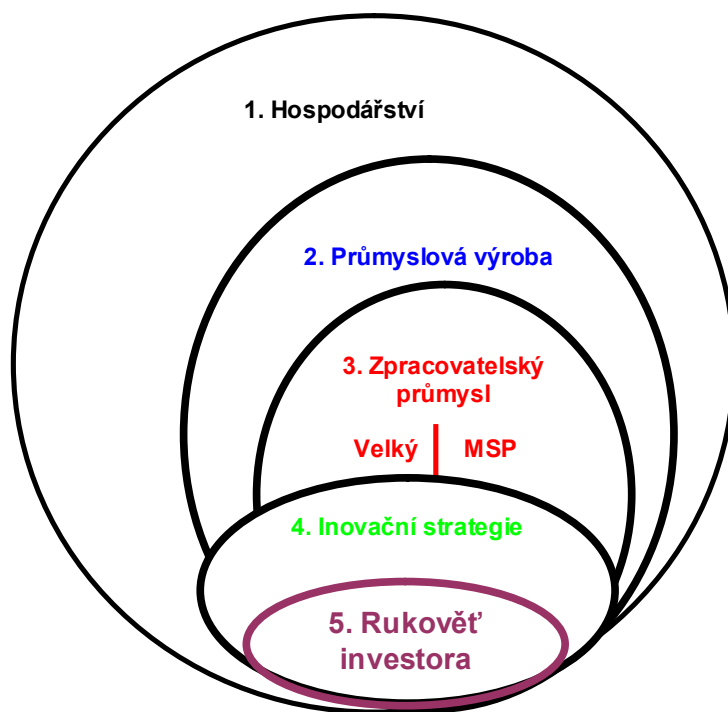
Nositeli inovací se stále více stávají cizí investoři. Ti sice neprovádějí k nám transfer nejmodernějších technologií (naopak využívají levné pracovní síly k součinnosti s méně sofistikovaným zařízením), ale přesto to znamená většinou vyšší stupeň technologie, způsobu řízení, efektivnosti, marketingu i dalších služeb. Nepřevádějí však svá VV centra a nevyužívají ani kapacit z ČR. Nelze ani předpokládat, že by investovaly část svého zisku do podniků v ČR.

Ze strany státu se očekává financování základního výzkumu a podpory transferu jeho výsledků do dalších VV zařízení a podniků. Základním nositelem financování ale musí být podniky, které musí být a zůstat konkurenceschopné.

Předpokládá se, že si úspěšné podniky vytvoří systémy financování inovací, které budou využívat mimo vlastních zdrojů také obligací, úvěrů, dotací, subvencí popř. rezerv.

Stát by měl umožnit, aby podniky mohly zdroje financování vytvořit a využívat (daňové zatížení, odpisy, podmínky na kapitálovém trhu, hledání nových trhů apod.).

Krajské a místní prostředky by měly být využívány při vytváření a stabilizaci dopravní a technické infrastruktury, zlepšování informovanosti a koordinace činností a přizpůsobení vzdělávací soustavy potřebám trhu. K úspěšné realizaci inovací může významně přispět i nebyrokratický přístup úřadů při vyřizování různých povolení a posudků.

Kapitola 5 – Rukověť investora

- Obsah kapitoly:**
- 5.1 Analýza pro území ÚK
 - 5.2 SWOT analýza
 - 5.3 Strategické cíle
 - 5.4 Nástroje
 - 5.5 Prognóza vývoje

Přílohy zařazené do svazku příloh č. 1

Příloha 5/1 – Investiční pobídky pro zahraniční investory

Příloha 5/2 – Největší investice v ÚK

Příloha 5/3 – Průmyslové zóny ÚK

Příloha 5/4 – Program podpory rozvoje průmyslových zón

Příloha 5/5 – Průmyslové zóny

5. Rukověť investora

Úvod

Investoři ČR obecně vnímají jako příznivé prostředí pro investice. Zavedení a zdokonalení systému investičních pobídek (viz. Příloha 5/1) významně podpořilo růst přímých zahraničních investic (dále PZI). Z hlediska ukazatele přílivu investic na obyvatele patří ČR na první místa v celosvětovém měřítku.

V posledních letech se významně zvětšuje objem PZI do ÚK (v roce 2002 2. místo v ČR), což je důkazem dobře fungujícího regionálního charakteru investičních pobídek, ale i připravenosti a zdokonalením systému lákání investorů do ÚK (viz Příloha 5/2). Dalším pozitivním krokem ÚK v oblasti lákání investorů je vytvoření příručky pro investora, která je byla zpracována v rámci tvorby této Strategie a která je obsažena v samostatné Příloze.

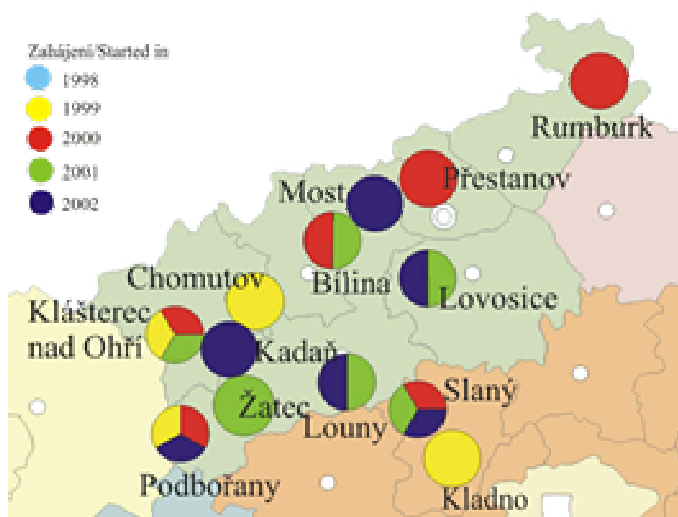
5.1. Analýza pro území ÚK

Z hlediska dosavadního vývoje je zřejmé, že zhruba do roku 2000 byly výhradními subjekty přípravy průmyslových ploch města či obce (viz Příloha 5/3). Jejich včasné uvědomění si budoucí nutnosti připravit podmínky pro vstup zahraničního kapitálu vedlo k pozitivním výsledkům (např. Chomutov, Klášterec nad Ohří). Tento trend byl od roku 1998 velice silně podpořen **Programem podpory rozvoje průmyslových zón** agentury CzechInvest, v rámci kterého se podpořilo 12 lokalit v Ústeckém kraji celkovou částkou více než **225 milionů Kč**.

Velice významnou změnou byla úprava **Programu podpory rozvoje průmyslových zón** (viz Příloha 5/4), která umožnila poskytnutí státní dotace i jinému subjektu než obci nebo kraji. Podrobnější obecné informace o průmyslových zónách jsou obsaženy v Příloze 5/5. Touto změnou došlo k zapojení soukromých developerských společností, které v současné době velice silně začínají ovlivňovat nabídku průmyslových ploch a nabízejí investorům zajímavou alternativu městských zón. Jejich síla tkví zejména ve vyšší operativnosti a ve výrazně jednodušším modelu rozhodování, který maximálně urychluje reakce na požadavky investorů.

V případě Ústeckého kraje lze konstatovat, že **připravené plochy se daří ve velmi krátkém časovém období (do 2 let) obsazovat investičními záměry**. O tom svědčí zcela obsazené zóny v Chomutově, Lounech a Kláštecku nad Ohří. Z dosavadních zkušeností z jednání s investory vyplývá, že jednoznačnými faktory při rozhodnutí o lokalizaci je poloha kraje s výhodným přístupem do SRN, snadná a rychlá dostupnost Prahy, kvalitní nabídka

Obrázek 5/1 - Průmyslové zóny dotované v rámci Programu na podporu rozvoje průmyslových zón

ploch, aktivní přístup radnic a vysoká nezaměstnanost umožňující získat atraktivní pobídky ze strany CzechInvestu.

V případě Ústeckého kraje se jedná spíše o malé a střední investory (v roce 2003 v ÚK 5.150 zahraničních MSP), které stát nijak výrazně z podpůrných programů nepodpořil, jelikož ty jsou určeny pouze pro velké investice (min. 100 mil. Kč). Tito investoři, kteří se významně se všemi důsledky podílejí na exportu, výrazně nedokázali zvrátit negativní vývoj na trhu práce, který lze přisoudit tomu, že skutečně strategická investice, která by na sebe dokázala nabalit další drobnější investory a další související služby, je podmíněna perfektní dopravní infrastrukturou, minimálně na úrovni velice kvalitní rychlostní komunikace, lépe však kompletně dokončené dálnice. To zatím není v současné době splněno ani u jedné potenciální lokality v Ústeckém kraji.

Tabulka 5/1 – Nejvýznamnější investoři v ÚK

Řada významných zahraničních firem zvolila pro místo svého budoucího podnikání Ústecký kraj. Své dodavatele má však převážná část těchto společností ve svých mateřských zemích. Na podporu získávání subdodavatelů z řad českých firem slouží v současné době „**program subdodavatelů**“, který je realizován prostřednictvím agentury CzechInvest.

Investor	Stát	Obor	Výše investice	Podnik
IOC	USA, IT, NL	chemie	629 mil. USD	Česká rafinérská, a.s.
Frantschach	A	papír	499 mil. USD	Frantschach Consumer Bags Czech a.s.
Glaverbel Group	B	sklo	232 mil. USD	Glaverbel Czech, a.s., Splintex
Siemens AG	SRN	elektro	170 mil. USD	Kabelovna Děčín Podmokly
Beheer - En Bruwabel	B	energie	60 mil. USD	1. severozápadní teplárenská, a.s.
Candy	IT	elektro	40 mil. USD	Conti Podbořany
Knauf GmbH	SRN	stavebnictví	29 mil. USD	Knauf Počeradý
Schoeller	SRN	textil	21 mil. USD	Schoeller Litvínov

Pramen: CzechInvest

Díky aktivitě Ústeckého kraje a agentury CzechInvest byla v roce 2002 významně urychlena **příprava strategické průmyslové zóny Triangle** na území bývalého vojenského letiště Žatec. Došlo k převedení majetku Armády ČR do majetku Ústeckého kraje a současně zahájení přípravy projektu. Ústecký kraj se stal garantem realizace pilotního projektu a na konci roku 2002 došlo k zahájení prvních demoličních prací z prostředků Ústeckého kraje. Tato příprava byla úspěšně završena v dubnu 2003 přiznáním finanční podpory ČR na 1. etapu realizace projektu ve výši 400 mil. Kč.

5.2 SWOT analýza

Pro utřídění analytických poznatků byla provedena SWOT analýza, a to stejným způsobem, který byl popsán v Kap. 2. Při tvorbě SWOT analýzy byly rovněž brány v potaz výsledky analytické části SOP Průmyslu a podnikání, které charakterizují situaci v ČR. Dalším podkladem pak byly SWOT analýzy předcházejících kapitol.

Uvedené analýzy byly doplněny krajskými specifiky a vše opět posuzováno z hlediska schopnosti a možnosti ovlivnění jednotlivých složek z pozice Ústeckého kraje.

Při stanovení jednotlivých bodů SWOT analýzy nebyl brán zřetel na jeho pořadí a váhu.

Silné stránky	Slabé stránky
• Dostatek volné pracovní síly • Kvalifikace pracovní síly orientovaná na průmyslovou výrobu • Státní systém investičních pobídek se zvýhodněním pro region • Stále nízké mzdové náklady v porovnání s vyspělými zeměmi • Výhodná pozice regionu s přímou vazbou na SRN • Disponibilní surovinové zdroje	• Nedostatečná mobilita pracovní síly • PZI nejsou dosud optimálně využívány potenciálními dodavateli subdodávek • Nevyjasněnost majetkových vztahů u nemovitostí využitelných pro průmyslové investory • Nedostatečná připravenost samosprávy obcí na požadavky investorů • Nerozvinutý systém regionálních investičních pobídek • Nejednotná marketingová podpora ze strany příslušných orgánů • Nízká kvalita služeb souvisejících s potřebami zahraničních investorů • Administrativní technické a časové bariéry připravenosti investičních projektů – časové lhůty pro povolení, založení práv. subjektu, kolaudační proces • Slabší jazykové a manažerské dovednosti pracovní síly pro řídicí pozice • Nedostatečná analýza vlivu investice v regionu (hodnotí se pouze primární přínos, nikoliv důsledky)
Příležitosti	Ohrožení
• Podpora dopravních investic – zejména silniční • Profesionální příprava strategické průmyslové zóny a její maximální využití ve vazbě na subdodavatele • Využití zdrojů regionu ve spojení se státními zdroji pro regeneraci stávajících výrobních areálů • Vytvoření účinného marketingového informačního systému regionu • Regionální investiční pobídky • Zvýhodněné podmínky pro investice do perspektivních oborů • Úzká spolupráce se vzdělávacím systémem pro uspokojení potřeb nových výrobních	• Negativní vliv reálných podmínek pro podnikání na investory • Ekologické zátěže starých průmyslových areálů a jejich současné neřešení • Regionální nedostatek příslušně kvalifikované pracovní síly (její odchod) • Vliv státního systému sociální podpory na reálnou nabídku trhu práce • Nedostatek vlastního kapitálu • Pomalý průběh privatizace průmyslu • Jednostranná orientace na 1 nebo 2 výrobní obory (automobilový průmysl)

5.3 Strategické cíle

Na základě základních pilířů současné investiční politiky ČR, kterým je **udržení přílivu zahraničních investic a přesunu struktury investic od kvantity ke kvalitě** byly formulovány strategické cíle Ústeckého kraje.

Strategické cíle jsou:

- dokončení přípravy strategické průmyslové zóny Tringle,
- dokončení dopravních komunikací strategického významu,
- vytvoření systému regionálních investičních pobídek (ve spolupráci s obcemi),
- zasedlení strategické zóny Triangle významným investorem,
- vytvoření systému analýz, průzkumů příchodu investora do regionu s ohledem na jeho dlouhodobý vliv v kraji (analýzy sekundárních vlivů investora na území),
- vytvoření účinného marketingového informačního systému ÚK,
- vytvoření podmínek pro spolupráci se vzdělávacím systémem pro naplnění potřeb nových výrobců, zejména v případě vysokého školství technického charakteru a učňovského školství,
- vytvoření kvalitního systému následné péče o investory (AfterCare).

5.4. Nástroje

K naplnění výše uvedených strategických cílů v oblasti investorské politiky jsou opět přijímána různá opatření, využívající různé nástroje a podpory. Cest, jak dosáhnout cílů je velké množství, a jejich realizátory jsou jak různé veřejné instituce, tak soukromé a neziskové subjekty. **Ústecký kraj, jako zastřešující koordinátor rozhodujících činností na území kraje, se může zaměřit opět na realizaci jen takových opatření, která jsou v jeho kompetenci a jím plně ovlivnitelná.**

Formy podpory a nástrojů:

- *Institucionální* – vytvoření a zkvalitnění sítě místních informačních míst pro investory za koordinace speciálně vytvořeného oddělení ÚK a za podpory agentury CzechInvest (např. vytvoření specializovaného, odborného týmu pro oblast investorské činnosti, podpora rozvoje informačního místa agentury CzechInvest, atd.)
- *Marketingová* – zdokonalení existující či případné vytvoření nové atraktivní propagace investičních příležitostí ÚK za účelem generování investičních poptávek (např. vytvoření krajské aktuální a přehledné selektivní databáze volných nemovitostí, vytvoření komplexní (tištěné, powerpointové, internetové, panelové, atd.) prezentace nabízených lokalit krajského významu, atd.)
- *Infrastrukturální* - vybudování a zkvalitnění technické a dopravní infrastruktury za účelem přílivu a udržení PZI s max. využitím vnějších podpůrných zdrojů (např. politická a finanční podpora vybudování infrastruktury k zónám krajského významu, finanční, politická a informační podpora zvýšení absorpce kraje pro oblast budování infrastruktury z vnějších zdrojů, finanční podpora regeneraci starých průmyslových ploch (rozšíření možnosti využití podpory z programu Revitalizace Severozápadních Čech - 15 mld. na projekty tohoto typu, atd.)
- *Investičně-pobídkové* - vybudování efektivního systému regionálních investičních pobídek (např. podpora technologických center a strategických služeb ve spolupráci s agenturou CzechInvest, informační a asistenční podpora národního systému

investičních pobídek pro zpracovatelský průmysl (pořádání investičních dní, seminářů), atd.)

- *Následná péče* - vybudování a trvalé zlepšování investičního a podnikatelského prostředí a zajištění systému následné péče o investory (AferCare) (např. vybudování systému zpětné vazby ke stávajícím investorům, rozvoj poradenských činností v oblasti rozvoje lidských zdrojů, podpory spolupráce vzdělávacích společností a investorů, atd.)

5.5. Prognóza

Dnešní globální trh průmyslových investic je velice dynamický, jeho základním rozhodovacím kritériem je především nákladová složka. Proto lze trvání současných velice **příznivých podmínek pro investice do převážně montážní výroby jednoduššího charakteru v sektorech automobilového a elektrotechnického průmyslu odhadovat maximálně na dobu 8 - 10 let.** Poté se zřejmě bude dnešní **jednodušší výroba přesouvat do nákladově výhodnějších lokalit a bude třeba reagovat připraveností na speciálnější výroby s vyšší přidanou hodnotou a na možnost přesunu některých speciálních služeb, výzkumu a vývoje.** Tento vývoj předpokládá jak připravenost v oblasti infrastruktury, tak především připravenost v oblasti lidských zdrojů. Zejména v druhém případě se jedná o poměrně dlouhodobé záležitosti, které si vyžadují koncepční přístup. Při uvědomění si této budoucí šance, o kterou budou velice silně bojovat především všechny přístupové země, je třeba nastartovat proces modifikace vzdělávacího systému tak, aby byl schopen velice pružně na tyto výzvy reagovat a již dnes začal připravovat veškeré příslušné obory a profese.

Ilustrační foto – Schoeller Litvínov

6 Závěr a doporučení

Z analýz vyplývá, že se Ústecký kraj neliší podstatně svými podmínkami od zbytku ČR, liší se však strukturou průmyslu a narušeným životním prostředím, které se ale v posledním desetiletí výrazně zlepšilo. ÚK má stále, jako dědictví z minulosti špatnou image, která má a bude mít vliv zejména na příchod vnějších investorů. Oba tyto faktory nejsou v prioritách Strategie, protože jsou řešeny v jiných rozvojových dokumentech ÚK.

Ve Strategii je zdůrazněno, že odpovědnost za rozvoj firem mají podnikatelé. Ti ho svojí iniciativou a zdroji zajistí, pokud budou jejich firmy prosperující. Úkolem státní správy, samosprávy ÚK a obcí je spoluvytvářet příznivé podnikatelské prostředí, ve kterém se budou firmy přirozeně vyvíjet. Výsledkem bude žádoucí hospodářský růst a návazně společenský rozvoj.

Od podnikatelského sektoru se rovněž očekává upevnění etického chování, což jsou dobrovolné zásady a standardy odpovědného chování. To stabilizuje vztahy, upevňuje důvěru mezi firmami i k veřejné správě a jiným partnerům. Ze strany veřejné správy se očekává potírání korupce, která vytváří nerovné podmínky a napjaté klima. Ani tyto faktory nejsou ve Strategii řešeny zvláštními opatřeními, protože se netýkají jen průmyslu, ale jsou celospolečenským negativním jevem.

Doporučení zpracovatele:

Nevytvářet ze strany ÚK dotace pro podporu firem a podnikání (např. pro zvyšování konkurenceschopnosti firem, k podpoře inovací nebo k vytváření nových pracovních míst). Tyto problémy jsou finančně podporovány „dostatečně“ ze státních a evropských programů („dostatečně“ protože jich firmy z ÚK, dle informací od vyhlášovatelů, využívají v porovnání s jinými kraji ČR minimálně).

Daleko účinnější bude veškerou možnou politickou, personální a finanční podporu ze strany ÚK a krajského úřadu věnovat realizaci opatření, která jsou uvedena v prioritách jak pro průmyslovou výrobu jako celek, tak pro upřednostňovaný zpracovatelský průmysl.

V praxi to bude znamenat zpracovat pro jednotlivá opatření realizační programy a návazné plány, které budou obsahovat detailní informace pro jejich splnění.

Finanční krytí odsouhlasených opatření se předpokládá z rozpočtu ÚK, pokud nebude postačující, pak je nutno získat vnější zdroje.

Opatření, která se týkají:

- zvýšení kvality a efektivnosti veřejné/krajské administrativy,
- cíleného politického i odborného tlaku na urychlenou realizaci rozhodující dopravní infrastruktury pro ÚK (D8 a přivaděče k ní /zejména z DC/, I 13 a přivaděče k ní /I 7, I 9, I 27/, zlepšení splavnosti Labe apod.),

si nevyžádají enormní finanční prostředky, protože půjde o zdokonalení zavedených správních, organizačních a kontrolních mechanismů nebo o politické působení na centrální orgány. Rovněž návrhy na legislativní změny (např. urychlující výstavbu rozhodující infrastruktury apod.) nebudou tak náročné na finance. **Velmi náročné ale budou tato opatření na kvalitní personál a dlouhodobou systematickou práci.**

- předpokládá se, že se z rozpočtu ÚK uhradí celá nebo podstatná finanční část pro opatření, která se týkají:
 - zvýšení informovanosti podnikatelského sektoru Priorita **P 2 ZM 2, I 1 a 2**
 - podpory a koordinaci institucí, které podporují rozvoj podnikání Priorita **P 2, ZV 1 a 2, ZM 1 a 2**
 - podpory regionálního marketingu a hledání investorů Priorita **P 1, ZV 2, ZM 2, I 1 a 2**
- dále se předpokládá, že k vyčleněné části z rozpočtu ÚK se bude hledat až 75% spolufinancování pro:
 - rozvoj a údržbu dopravní infrastruktury Priorita **P 1**
 - přípravu strategické zóny Triangle Priorita **P 1**
(budou další státní dotace nezávislé na spolufinancování)
 - optimalizace vzdělávací soustavy (vč. celoživotního vzdělávání) Priorita **P 3**

Jak bylo uvedeno úvodu, měla by Strategie naznačit směr rozvoje do roku 2006, ve kterém se očekává, že se již plně projeví vstup ČR na jednotný evropský trh, vypořádání se s novými omezeními i příležitostmi, které se očekávají od SF nebo jiných iniciativ EU (Kohezní fond, Interreg, Equal, podpora VV a inovací apod.). Přizpůsobení podnikatelské sféry na podmínky jednotného trhu je navrhovanou prioritou s návrhy řešení v několika opatřeních.

Od roku 2007 bude zahájeno nové šestileté plánovací období v EU, ve kterém již přejdou rozhodovací a administrativní povinnosti kolem SF z ministerstev na regiony soudržnosti (NUTS 2), resp. na kraje (NUTS 3). ÚK má dokonce podle nových pravidel Evropské komise naději stát se samostatným NUTS 2.

Úkolem Strategie bylo vytyčit cíle v budoucnosti a ukázat možnosti jejich naplnění formou opatření. Dalšími kroky by měl být schvalovací proces na politické úrovni ÚK a vyčlenění finančních prostředků z rozpočtu ÚK pro realizaci opatření v roce 2004. Pokud bude Strategie, nebo alespoň její část, přijata, pak by mělo následovat sestavení programu realizace opatření s konkrétními úkoly, termíny, finančním a personálním zabezpečením. Žádoucí je, aby za plnění opatření byla převzata politická a následně udělena výkonná odpovědnost. Proces by měl nastartovat v roce 2004, aby bylo možno v r. 2006 vyhodnotit její účinek.

Tým zpracovatelů Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje **děkuje** za podporu ze strany zadavatele (Ing. J. Svobodovi, Ing. J. Sixtovi, CSc) a za cenné informace a náměty od předsedů OHK Ing. R. Jungovi a Ing. J. Asterovi a ředitelům Regionálních poradenských a informačních center Ing. J. Trollerovi, Ing. J. Kadlecovi a Ing. J. Mánkovi.

Za zpracovatele: Ing. M. Hellmich, Mgr. L. Steiner, Mgr. J. Kučera, Ing. J. Polívka, Bc. Z. Tarant, Ing. B. Bocian, Ing. T. Tuček, Ing. K. Malá, K. Jachková DiS, J. Ryláková

Seznam členů pracovních skupin

(jména jsou uvedena bez titulů)

Pracovní skupina zadavatele		Pracovní skupina zpracovatele	
Organizace	Jméno	Organizace	Jméno
1. náměstek hejtmána	Jaroslav Foldyna	Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje	Manfred Hellmich, Leo Steiner, Milan Bocian, Jiří Polívka, Jan Kučera, Květa Malá, Tomáš Tuček, Jana Rylaková, Kateřina Jachková
2. náměstek hejtmána	Pavel Tošovský	RPIC Liberec	Alfons Rokoš
Ved. Odboru hospodářství	Jan Sixta	RPIC Teplice	Josef Troller
Zást. Odboru regionálního rozvoje	Josef Svoboda	Regioconsult Chomutov	Josef Kadlec
Krajská hospodářská komora ÚK	František Jochman	OHK Děčín	Jaroslav Mánek
Krajská agrární komora ÚK	Milada Holadová	Asociace inovačního podnikání	Jiří Švejda
Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje	Zdeněk Tarant	Regionální rozvojová agentura Egrensis	Zdeněk Výborný
Agentura regionálního rozvoje euroregionu Labe	Jiří Wiesner	Agentura regionálního rozvoje Nisa	Robert Korselt
Univerzita J.E. Purkyněho	Zdeněk Štěpánek		
Úřad práce Most	Eva Šmejcová		
BIC Most	Karel Bořecký		
RPIC Teplice	Josef Troller		
Regioconsult Chomutov	Josef Kadlec		
Ekostavy Markup	Jiří Markup		
Dopravně zbožíové centrum Lovosice	Oldřich Rajchl		
MUS	Oldřich Klimecký		
Báňské projekty Teplice	Jiří Klement		

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AIP ČR	Asociace inovačního podnikání České republiky
BIC	Podnikatelské inovační centrum
ČEB	Česká exportní banka
ČEZ, a.s.	Český energetický závod, a. s.
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický ústav
ČVÚT	České vysoké učení technické Praha
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HIM	Hmotný investiční majetek
HK (OHK, KHK)	Hospodářská komora (Okresní či Krajská hospodářská komora)
ISO	Mezinárodní organizace pro normalizaci (International Organization for Standardization)
KÚ	Krajský úřad
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSP	Malé a střední podniky
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
NRP	Národní rozvojový plán
NUTS	Územně statistické jednotky v rámci EU (Nomenclature des unités territoriales statistique)
OAK	Okresní agrární komora
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
Opatření P 1.1	Opatření 1.1 průmyslová výroba
Opatření ZV 1.1	Opatření 1.1 zpracovatelský velký průmysl
Opatření ZM 1.1	Opatření 1.1 zpracovatelský malý a střední průmysl
Opatření I 1.1	Opatření 1.1 Inovační strategie
PRÚK	Program rozvoje Ústeckého kraje
PZI	Přímé zahraniční investice
RIC ÚK	Regionální informační centrum Ústeckého kraje
ROP	Regionální operační program

RPIC	Regionální poradenské a informační centrum
RRA ÚK, a.s.	Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s.
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
RVV	Rada pro vědu a výzkum
SF	Strukturální fond
SOP	Sektorový operační program
SRN	Spolková republika Německo
S-ROP	Společný regionální operační program regionů soudržnosti
SWOT	Analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí a ohrožení (Strengths – Weaknesses – Opportunities - Threats Analysis)
ÚK	Ústecký kraj
ÚV	Usnesení vlády
VŠ	Vysoké školy
VŠB	Vysoká škola báňská Ostrava
VŠFS	Vysoká škola finanční a správní Praha
VŠO	Vyšší odborné školy
VÚSC	Vyšší územně samosprávné celky
VV	Výzkum a vývoj
ŽP	Životní prostředí

Použité informační zdroje

Národní rozvojový plán ČR, 2000
Strategie regionálního rozvoje České republiky, 2000
Aktualizovaná verze Národního programu přípravy na členství v EU 2000
Střednědobý fiskální výhled na období let 2000 – 2005
Sektorový operační program Průmysl a podnikání
Panorama českého průmyslu, 2002
Národní politika výzkumu a vývoje ČR, 2000
Koncepce průmyslové politiky, 2000
Průmyslová politika v rozšířené Evropě, 2002
a dále dokumenty národohospodářské politiky vlády připravené z úrovně ministerstev ČR
Průvodce podnikatele Evropskou unií, 2002
Podnikatelské prostředí 2002 (Delax Systémy)
Regionální operační program pro NUTS II Severozápad (pro r. 2004 – 2006), 2002
Strategie rozvoje Ústeckého kraje, 1999
Program rozvoje Ústeckého kraje, 2001
Prováděcí plán Programu rozvoje Ústeckého kraje na léta 2003 – 2006, 2003
Koncepce odpadového hospodářství ÚK, 2002
Hospodářský atlas Ústeckého kraje 2002
Globální plán revitalizace 2001-2003, 2003
Hospodářské noviny (Ročenka 2003), časopis: Lobby, Obchod-kontakt-marketing, Zpravodaj ČMZRB, apod.
Internetové stránky MPO ČR, MMR ČR, MPSV ČR, ÚP ČR, DEK v Praze, agentury CzechInvest, Krajského úřadu Ústí nad Labem, AIP ČR apod.